

Jaroslav Hašek

**Švejk, a derék katona a háború előtt
és más furcsa történetek**

**Válogatta és szerkesztette:
Hunyadi Csaba**

**Fordították:
Bába Iván, Mayer Judit, Tóth Tibor**

TARTALOM

ŠVEJK, A DERÉK KATONA A HÁBORÚ ELŐTT

Švejk Itália ellen vonul
Švejk misebort szerez
Švejket szuperarbitrálják
Švejk megtanul bánni a lögyapottal
Švejk fellendíti a hadirepülést

ÁTKOZOTTUL BONYOLULT HISTÓRIA

A borbélynál
Balszerencsés történet egy kandúrról
Átkozottul bonyolult história
Illés próféta rejtélyes eltűnése
András pap vétke
Pokoli történet
A sátán vége

KÖNYVBARÁTOK KÖZÖTT

A névtelen levél
Lesállás
A katolikus tornaegyletek első kongresszusa
Állami ösztöndíj íróknak
Könyvbarátok között
A rémregényíró
Amszterdami emberevők

MIT IS TEGYEN TULAJDONKÉPPEN EGY JÓRAVALÓ ÁLLAMPOLGÁR?

Gyakornokhalál a Kobkán-cégnél
Fizetésemelés
Kleinhampl báró reformtörekvései
František Šafránek hagyatéka
Hites bírósági szakértők
Mit is tegyen tulajdonképpen egy jóraavaló állampolgár?
Bylinsky lovag pénzügyminiszter öxellenciájának Bécsben

TANÁCSOK AZ ÉLETRE

Egy társas lény tragédiája
Vonaton
Mackovík tanácsos úr májusa
Hogyan főztem magamnak lány tojást
Hogyan varrtam fel a nadrágomra a gombot
Tanácsok az életre

SZENTEK ÉS ÁLLATOK

Balabán, a rútak rútja
Hitvesi hűtlenség
A gavallér számár
Szentek és állatok

AZ ELHAGYOTT LATRINÁN

Békekonferencia
A csákó
A városparancsnok
Az elhagyott latrinán

Mint a gólya száll a lőszeres szekér,
Dörög mindenfelé az ágyútűz,
A levegőben bús srapel zenél,
Tarack tép mindenütt aszott fűvet.
Nem citeráznak mégsem idegeink:
Jó mély dekkungban vagyunk megint,
Vanek őrmester horkol, mint a ló,
Majd felriadva mondja: „Hé, hahó!
A mindenit ennek a szar időnek,
Ezek a marhák - emberekre lőnek!”

Jaroslav Hašek

Švejk, a derék katona a háború előtt

Švejk Itália ellen vonul

Švejk jókedvűen, vidám szívvel öltötte magára a császári angyalbőrt. Bízott benne, hogy katonáéknál is sikerül majd elsütni egy-egy mókát, de olyat, hogy szörnyülködni fog rajta az egész tridenti helyőrség főparancsnokostul. Švejk képéről egy percre se került le a mosoly, mindenkihez kedves és barátságos volt, s talán ennek köszönhette, hogy csak elvétve került ki az egyesből.

Amikor kieresztették az áristomból, mosolygósan válaszolt minden kérdésre, majd rendületlen nyugalommal ismét bevonult a zárkába, és különös belső elégedettséget érzett, mert látta, hogy fél tőle a tridenti helyőrség minden egyes tisztje. Ezt a félelmet nem az szülte, mintha Švejk durvaságától tartottak volna, éppen ellenkezőleg, a riadalom oka a derék katona tiszteletudása, határtalan engedelmissége és szeretettől sugárzó barátságos mosolya volt; ez utóbbitól hideg szánkázott végig a tiszt urak hátán.

Bejön a szobába az ügyeletes, Švejk derűs arccal ül a matracon, és illedelmesen köszön:

- Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus, jelentem alássan.

Walk tiszt úr a fogát csikorgatta Švejk barátságosan sugárzó képe láttán, és nagy kedve volt saját kezűleg helyre pofozni fején a sapkát, hogy előírásosan üljön a tarkóján, de Švejk meleg, baráti pillantása lehetetlenné tett minden erőszakos fegyelmezést.

Teller őrnagy nyit be a szobába. Walk tiszt úr szigorúan végigjártja tekintetét a priccsek mentén vigyázzban álló legényeken, és azt mondja:

- Maga Švejk, idehozni kver!

Švejk lelkiismeretesen teljesíti a parancsot, csak éppen puska helyett borjú van a kezében. Teller őrnagy dühösen mered Švejk ártatlan, barátságos arcára és rárivall:

- Maga nem tudni, mi az a *kver*?

- Jelentem alássan, nem tudom.

Már viszik is az ezredirodába. Utánahozzák a puskát, az orra alá dugják:

- Hát ez micsoda, mi a neve?

- Jelentem alássan, nem tudom.

- Ez a kver!

- Jelentem alássan, én ezt nem hiszem.

Erre persze becsukják, és a prófós szolgálati kötelességének tartja, hogy számárnak titulálja. Ugyanakkor a legénység nehéz gyakorlatra kivonul a hegyek közé. Švejk pedig békésen és mosolyogva üldögél a rács mögött.

Semmiképpen sem bírtak vele zöld ágra vergődni, végül is a nagy igyekezetből az lett, hogy Švejket megtették az egyéves önkéntesek közös csicskásának, ott segédkezett délben és este a tiszt kaszinóban.

Széthordta az evőeszközöket, ételeket, sört és bort, majd szerényen leült egy székre az ajtónál, és időnként csendesen motyogta:

- Jelentem alássan, a Walk tiszt úr jó ember, nagyon jó ember - és mosolyogva bodor füstmacskát köpött a levegőbe.

Persze az inspekciók a tiszti kaszinót sem kerülik el, és egy fiatal hadnagy balszerencséjére megkérdezte az ajtónál ácsorgó Švejköt, hogy melyik századhoz tartozik.

- Jelentem alássan, nem tudom.

- Millió mennykő, hát melyik ezred fekszik itt?

- Jelentem alássan, nem tudom.

- Ember, hát micsoda város ez, ahol szolgál?

- Jelentem alássan, nem tudom.

- Hát akkor azt mondja meg legalább, hogyan került ide?

Švejk nyájas mosollyal, kedvesen és szerfölött szeretetre méltón nézett a tisztre és rákezdte:

- Jelentem alássan, hogy megszülettem, aztán iskolába jártam. Később asztalosnak tanultam, főlzabadultam, és nem sokkal utána elvittek egy kocsmába, ott meztelenre kellett vetkőznöm. Néhány hónap múlva eljöttek a csendőrök, és bekísértek egy kaszárnnyába. A kaszárnnyában megvizsgálták: „Ember, maga három hét késéssel jelentkezett katonai szolgálatra, ezért be lesz zárva.” Megkérdeztem őket, miért teszik ezt velem, hisz én nem akartam katonáskodni, azt sem tudom, mi az a katona. Mégis bezártak, aztán vonatra ültettek, ide-oda utaztattak, végül ide kerültem. Senkitől se kérdeztem, micsoda ezred ez itt, micsoda század, micsoda város, nehogy megbántsak valakit, és amikor először mentünk ki a gyakorlótérre, megint csak áristomba küldtek, mert a sorban cigarettára gyújtottam, de én nem tudom, mi bajuk volt velem. Később is, ahová csak mentem, mindenünnen a dutyiba kerültem, egyszer azért, mert elvesztettem a szuronyomat, máskor, mert kis híján eltaláltam az ezredes urat a lőtéren, végre is azt mondták, szolgáljam ki az egyéves önkéntes urakat.

A derék Švejk ártatlan, gyermeki pillantást vetett a tisztre, aki maga se tudta, nevéssen-e vagy mérgelődjön.

Közeledett karácsony estéje. Az egyéves önkéntesek a kaszinóban karácsonyfát állítottak, földíszítették, és vacsora után az ezredes úr szívhez szóló beszédet tartott arról, hogy Krisztus - amint az köztudomású - megszületett, hogy Krisztusnak öröme telik a rendes katonákban, és a rendes katonának öröme kell hogy teljék saját magában...

Ekkor az ünnepi szónoklatot néhány forrón átérzett szó szakította félbe:

- Az ám, hát ez már így van!

A közbeszóló Švejk volt, a derék katona, aki észrevétlenül meghúzódott az egyéves önkéntesek között.

- *Sie Einjahringer* - ordított az ezredes úr. - Ki volt az?

Az egyéves önkéntesek sorából előlépett Švejk, és mosolyogva nézett az ezredes úrra:

- Alássan jelentem, én szolgálom ki itt az egyéves önkéntes urakat, és nekem nagyon tetszett, amit maga mondott. Látszott, hogy egyenesen a szívéből jött!

Mire a tridenti harangok elkongatták az éjfélt, a derék Švejk már jó egy órája ült az áristomban.

Ez alkalommal hosszú időt töltött lakat alatt, s amikor kiengedték, újból derekára csatolták a bajonettet, és egy géppuskás osztaghoz került.

Nagy hadgyakorlat volt az olasz határon, és Švejk, a derék katona is felkerekedett a hadsereg nyomában.

Indulás előtt a kadét azt magyarázta:

- Gondoljátok azt, hogy Olaszország hadat üzent nekünk, és most hadba vonulunk a taljánok ellen.

- Jól van, hát akkor vonuljunk! - kiáltotta Švejk, amiért hat napot kapott.

Amikor letelt a büntetése, három másik fogollyal és egy káplárral útnak indították a géppuskások után. Eleinte egy völgyben masíroztak, majd lóra ültek, egyre magasabbra kapaszkodtak, és itt aztán, amint az másképpen nem is volt várható, Švejknek egyszerre csak nyoma veszett a határszéli sűrű erdőben.

Buzgón törtetett a bozótban, hiába kereste társait, míg végül teljes fegyverzetben szerencsésen átkeveredett az olasz határon.

Ott aztán Švejk, a derék katona derekasan kitüntette magát. Egy milánói géppuskás osztag az osztrák határszélen gyakorlatozott, és egy őszvér, hátán géppuskával és nyolc katona kíséretében éppen arra a tisztásra tévedt, amelyet a derék Švejk pásztázott végig fürkésző tekintetével.

Az olasz katonák olyan biztonságban tudták magukat, mintha Ábrahám ölében pihennének, bemásztak a bokrok alá, és békésen szundikáltak, a géppuskás őszvér pedig buzgón legelte a fűvet, egyre távolodott az osztagtól, míg végre előnyomult egész odáig, ahol Švejk mosolygó szemmel figyelte az ellenséget.

A derék vitéz megfogta az olasz őszvér kötőfékét, és a hátára szerelt olasz géppuskával együtt visszatért Ausztriába.

Leereszkedett a hegyoldalon a völgybe, amerről jött, még vagy egy fél napig bolyongott őszvérestül az erdőben, végre este megpillantotta az osztrák tábort.

Az őrség nem akarta továbbengedni, mert nem tudta a napi jelszót, jött egy tiszt, mire Švejk mosolyogva vigyázzba vágta magát, szalutált és jelentette:

- Hadnagy úrnak alássan jelentem, hogy egy őszvért meg egy géppuskát zsákmányoltam a taljánoktól!

A vitéz katonát megint csak a helyőrségi fogdába küldték, de azóta tudjuk, hogy milyen is a legújabb típusú olasz géppuska.

Švejk misebort szerez

Doktor Belopotoczky Kálmán apostoli tábori helynök és tricalai címzetes püspök a tridenti helyőrség tábori lelkészének Kleinschrodt Ágostont nevezte ki. Ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy a közönséges civil pap és a tábori lelkész között mérhetetlenül nagy a különbség. A tábori lelkészben tökéletesen egyesül a pap és a katona, teljes és minden részében arányos vegyületté habarodik össze a két egymástól idegen kaszt, és egy ilyen katonai papi személy legalábbis annyira különbözik a közönséges civil lelkipásztortól, mint egy huszár-főhadnagy a becsületes lovardatulajdonostól.

A tábori papot az állam fizeti, katonai tisztviselő, tiszti rangban, joga van a kard viselésére, sőt még a párbajozásra is. A polgári lelkész ugyan szintén az államtól húz salláriumot, de emellett híveit is meg kell fejnie kellő fillérek és koronák erejéig, hogy úgy-ahogy kényelmesen és papi méltóságának megfelelő fényben élhessen.

Fekete gúnyás civil papra a közönséges baka rá se hederít, de bezzeg csattog a bakancsa sarka, ha tábori lelkész kerül a szeme elé. Ha nem tisztelegne és köszöntene feszesen, tüstént megismerné bévülről a helyőrségi fogházat. Mindebből tehát megállapítható, hogy nagy a különbség isten kétféle követei, polgári meg katonai ágensei között.

A civil pap gondja a politikai hírverés, a tábori lelkész pedig sorra gyóntatja a katonákat, és a hallottak alapján áristomba küldi őket, ami nyilván megfelel az Úr szándékának, aki megteremtette ezt a bűnös földet, és később életet ajándékozott Kleinschrodt Ágoston főtisztelendő úrnak is.

Ha a nagy tekintélyű főtisztelendő úr végigdübörgött Trident utcáin, messziről úgy festett, mint valami kósza üstökös, amelyet a haragvó isten küldött e boldogtalan város megbüntetésére. Iszonyatosan tisztelendő volt ez a katonai papi személy, és az a hír járt róla, hogy magyarországi helyőrségi szolgálata idején három párbajban állt helyt, és nyisszantotta le az orra hegyét ellenfeleinek, akik túlságosan közömbösek voltak hitükben.

Miután a császári társországban ilyen eredményesen harcolt a hitetlenség ellen, áthelyezték Tridentbe, és körülbelül akkortájt érkezett a városba, amikor a derék Švejk búcsút mondott a helyőrségi fogdának, és visszatért századához, hogy kellő vitézséggel tovább buzgólkodjék a haza védelmében.

A tridenti helyőrség új lelkiatyjának első, legfontosabb gondja az volt, hogy csicskást kerítsen magának, és sorra látogatta a legénységi szállásokat, hogy kiszemelje a legmegfelelőbbet.

Azon aztán már senki sem csodálkozhatik, hogy az első arc, amelyre pillantása esett, éppen Švejk derűsen mosolygó képe volt. Ha véletlenül nem papról lenne szó, úgy is mondhatnánk, hogy meglátni és megszeretni egy pillanat műve volt, de annyi bizonyos, hogy Kleinschrodt Ágoston szapora léptekkel odasietett hősünkhöz, megveregette vállát, és azt mondta:

- Velem jössz, fiam.

A vitéz Švejk eleinte ellenkezett, bizonygatta, hogy ma még semmi rosszat nem tett, de a káplár vállon ragadta, és már vitte is az ezredirodába.

Az irodában hosszas eszmecsere után a szolgálattevő altiszt röviden a következő szavakban foglalta össze véleményét a derék Švejkről:

- *Das ist ein Mistvieh.*

Kleinschrodt főtisztelendő úr azonban szavakészen vágta rá:

- Isten barmai közt is lehetnek jólelkűek.

Švejk nem szólt semmit, csak alázatosan bólogatott helyel-közzel. Mosolygós képe szemmel láthatóan gömbölyödött, és a katonai lelkek pásztora e derűs, jóságos arcra tekintve nem is érdeklődött tovább Švejk eddigi büntetéseinek tekintélyes lajstroma iránt.

Most aztán megkezdődött Švejkünk számára az igazi gyöngyélet. Sutttyomban megdézsmálta a miseboros demizsont, és olyan buzgón csutakolta gazdájának paripáját, hogy Kleinschrodt főtisztelendő úr egy ízben meg is dicsérte.

- Jelentem alássan - válaszolta a derék Švejk -, megteszek minden tőlem telhetőt, hogy ez a jámbor állat olyan szép legyen, mint maga.

Hamarosan nagy napokra virradtak. Megkezdődtek Castelnovo mellett a hadgyakorlatok, és ebből az alkalomból tábori mise is szerepelt a katonai parancsnokság tervében.

Kleinschrodt Ágoston istenes célokra csakis az alsó-ausztriai Vöslauban termett bort használta. Talján bornak még a bűzét se állta, így aztán, amikor a magával hozott demizson kiürült, magához hívatta derűs képű csicskását, és azt mondta neki:

- Holnap reggel elmész a városba borért. Vöslai borért, Alsó-Ausztriából. Az ezredirodában pénzt kapsz, és veszel egy nyolcliteres hordóval. A városból tüstént visszajössz. Még egyszer mondom, jól jegyezd meg: Vöslau, Alsó-Ausztria. Lelépni!

Švejk másnap megkapta a szükséges húsz koronát; még arra is számítottak, hogy visszatértekor az őrség ne okozzon neki nehézségeket, és beeressze a táborba, ezért pecsétes iratot adtak neki a következő szöveggel: *Hivatalos úton, borért!*

Švejk, a derék katona beballagott a városba, útközben kötelességtudón egyre mondogatta magában a fülébe rágott varázsigét: *Vöslau, Niederösterreich*, ugyanezeket a szavakat ismételte meg hangosan a vasúti állomáson is, és háromnegyed óra sem telt bele, már békésen utazott Alsó-Ausztria felé.

Ezen az emlékezetes napon a tábori mise fennkölt hangulatát nem zavarta más, csak a kehelyben pirosló fanyar ízű talján bor.

Mire leszállt az este, Kleinschrodt Ágostonban meggyőződésé érlelődött az öt egész nap furdaló homályos sejtelem, mármint hogy Švejk semmirekellő gazember, aki elhanyagolja legfontosabb katonai kötelességét.

Efölött érzett jogos felháborodásában olyan hangosan olvasta visszajáról a mindenszentek litániáját, tarkítva különféle, csicskásának szánt, nyomdafestéket nem tűrő fohászokkal, hogy az egész tábor harsogott bele, és a csöppet sem kegyes szavú esti ájtatosság visszhangja vihar-ként hömpölygött az alpesi hegyóriások csúcsáig, majd túlcsapva rajtuk, lavinaként zuhogott lefelé az Adige völgyében Meránig, amelynek vasúti állomásán csak néhány órája utazott keresztül Švejk, a császár legderekabb vitéze, arcán a lelkiismeretes kötelességteljesítés szülte derűs mosollyal.

A vonat továbbrobogott vele, végig a völgyben, alagutakon keresztül, és Švejk barátunk minden állomáson hivatalos tárgyilagossággal megkérdezte a szolgálatos forgalmistától:

- *Vöslau, Niederösterreich?*

Végre Švejk mosolygós tekintete megpillantotta a vöslai állomás tábláját, és a derék vitéz egy hivatalos képű férfiú orra elé dugta igazolványát, amelyen ez állt: *Hivatalos úton, borért!*

Szeretetteljes mosollyal még azt is megkérdezte tőle, hogy merre van itt a kaszárnya.

A sapkás ember a menetlevelet kérte. A derék Švejk kijelentette, hogy soha életében nem hallott ilyesmiről, és fogalma sincs róla, hogy mi az a menetlevél.

Hamarosan még két sapkás ember jött, és buzgón magyarázgatták Švejknek, hogy a legközelebbi kaszárnya Korneuburgban van.

Švejk tehát a pénztárnál jegyet váltott Korneuburgba, és vasutazott tovább.

Korneuburgban egy vasúti ezred állomásozik, és a kaszárnyában nagy volt az álmélkodás, amikor az éjszaka megjelent a kapuban a derék Švejk, és az őrségnek bemutatta a céduláját: *Hivatalos úton, borért!*

- Majd reggel elintézzük - mondta végül az őrparancsnok -, az ügyletes tiszt úr az imént aludt el.

A vitéz Švejk leheveredett hát az őrszoba sarkában egy szalmazsákra, és egész lényét áthatotta az a tudat, hogy megtesz az államért mindent, ami csak tőle telik. Ezzel a boldog érzéssel hamarosan el is szenderedett.

Reggelre kelve elvezették a raktárirodába. A számvevő altisztnak minden fölösleges szószaporítás nélkül megmutatta a kísérőlevelét: *Hivatalos úton, borért*, alatta a pecsét: Castelnouvói tábor, 102. gyalogezred, 3. zászlóalj és a napos tiszt aláírása.

A számvevő altiszt borsódzó háttal olvasta a hivatalos igazságot, és képéből kikelve vitte magával Švejket az ezredirodába, ahol az ezredes személyesen hallgatta ki őt.

- Jelentem állassan - magyarázta a derék Švejk -, Kleinschrodt Ágoston tábori főtisztelendő úr parancsára jöttem Tridentből. Vöslai misebort kell vinnem neki, nyolcliteres hordóval.

A kihallgatást nagy kupaktanács követte. Švejk becsületes, egyszerű képe, nyílt, katonás viselkedése és a bemutatott kísérőlevél (*Hivatalos úton, borért!*), amelyről nem hiányzott a hivatalos pecsét és az aláírás sem - mindez a lehető legjobb benyomással volt az ezredes úrra meg a többi tiszt urakra, de ettől a bonyolult história nem bogyózott ki.

Hosszas vita után abban állapodtak meg, hogy Kleinschrodt tábori lelkész úr alighanem megkompolyodott, és nincs más hátra, mint hogy ezt a derék katonát hivatalos menetlevéllel visszaküldjék Tridentbe.

A számvevő altiszt tehát menetlevelet állított ki Švejk számára. Az altiszt derék ember volt, azt tartotta, hogy egy-két kilométer se nem oszt, se nem szoroz. A marsrutát tehát Bécsen, Grazon, Zágrábon, Trieszten keresztül állapította meg Tridentbe. Az út tartamát két napra becsülte. Még zsebpénzt is adott, egy koronát és hatvan fillért. Sőt emberséges szolgálatkészégében a jegyet is megvette, az ezredszakács pedig bajtársi együttérzésből három cipő komiszkenyeret nyomott Švejk markába.

Mialatt mindez lejátszódott, Kleinschrodt Ágoston tábori lelkész úr hajnaltól napestig oroszlanléptekkel rótt a castelnouvói sátrak közét, és bármit kérdeztek is tőle, válasza csak ez volt:

- Elfogni, gúzsba kötni, agyonlőni!

Švejket, a derék katonát az ezrednél katonaszökevényként tartották nyilván. Érthető tehát, mekkora volt a meglepetés, amikor négy nap elteltével éjszaka idején a tábor kapujában mosolyogva megjelent Švejk, a derék katona, és szívhez szóló pillantással az őrszolgálatos altiszt kezébe nyomta a korneuburgi menetlevelét és a táborban kiállított hivatalos iratot: *Hivatalos úton, borért!*

Természetesen tüstént lecsaptak rá, mint vérszomjas karvalyak az ártatlan gerlicére, legnagyobb megrökönyödésére megvasalták, és bezárták a fogházbarakkba.

Reggelre kelve bekísérték a városba.

Švejkkel egyidejűleg érkezett meg a helyőrségi laktanyába a korneuburgi vasúti ezred levele, amelyben az ottani ezredes aziránt érdeklődött, vajon miért küldte el Kleinschrodt Ágoston tábori lelkész Švejk közkatonát éppen Korneuburgba Vöslaui miseborért.

Švejk kihallgatása után, aki őszintén és mosolyogva szegről-végre elmondott mindent, hogyan történt, nagy tanácskozást tartottak, és Kleinschrodt Ágoston főtisztelendő úr személyesen ment el meglátogatni Švejket, a jó vitézt az egyesbe.

- Švejk, te barom, az lesz a legjobb, ha szuperarbitráltatod magad, hogy végre megszabaduljunk tőled.

A derék katona azonban őszintén a tábori pap szemébe pillantott, és rendíthetetlen nyugalommal válaszolt:

- Jelentem alássan, utolsó leheletemig szolgálni fogom a császár őfelségét!

Švejket szuperarbitrálják

Minden hadseregben akadnak semmirekellők, akiknek nincs ínyére a szolgálat. Jobban szeretnének közönséges civil gúnyában csámpáskodni, mint kincstári angyalbőrben feszíteni. Ezek a minden hájjal megkent fickók például hetekig nyögdécselnek, és arra panaszkodnak, hogy szívgörcseik vannak, pedig nincs más bajuk, csak egy közönséges vakbélgyulladás, amint az a boncolásnál kiderül. Ilyen agyafűrt módszerekkel szeretnének megszabadulni a katonai szolgálattól. De hiába ravaszkodnak! Van egy katonai szerv, amelyet hivatalosan felülvizsgálati bizottságnak tisztelnek, és az könyörtelenül ellátja az efféle szimulánsok baját. A legény például arra panaszkodik, hogy lúdtalpas. A katonaorvos keserűsöt és beöntést ír elő, és a fickó - lúdtalp ide, lúdtalp oda - estétől hajnalig fut, mintha rossz lelkek kergetnék, reggelre kelve aztán szépen bedutyizzák.

Egy másik bitang azon kesereg, hogy rák van a gyomrában. Lefektetik a műtőasztalra, és az orvos jó hangosan kiadja a parancsot:

- Altatás nélkül föl vágni a hasát!

Mielőtt még kimondta volna, a ráknak már nyoma sincs, és a csodálatosan meggyógyult páciens zárandókútra indul - a fogda felé.

A felülvizsgáló bizottság valósággal áldása a hadseregnek. Nélküle minden baka betegnek érezné magát, és nem lenne képes vállára venni a borjút. Egyébként ennek a csodatevő szervnek a hivatalos neve: szuperarbitrációs komisszió. A szó latin eredetű, és pontosan azt jelenti, amit a bizottság magyar neve: felülvizsgálat, vagyis mindenki fölött, mindenkin felül és mindenki fölé emelkedő nagy hatalmú társaság.

Jól mondta az egyik törzsorvos:

- Valahányszor beteget vizsgálok, az a meggyőződésem, hogy tulajdonképpen nem szuperarbitrációról, felülvizsgálatról, hanem szuperdubitációról, mindenek felett való kételkedésről van szó, mert az efféle maródi katona egytől egyig mind egészséges, akár a csík. Ez az én szuperarbitrációs elvem. Kinint írok elő neki, és diétára fogom. Három nap se telik bele, és az istenre kér, hogy eresszem ki a kórházból. Ha egy ilyen szimuláns véletlenül beadja a kulcsot, ezt is csak elvetemültségből teszi, hogy csökkentse a hadsereg létszámát, és elkerülje az egyest, ahová felettesének félrevezetése miatt kerülne. Tehát, amint mondtam, superdubitare, nem superarbitrari. Kételkedni mindenek felett, mindenki felett, amíg csak ki nem adta a lelkét...

Amikor Švejket, a derék katonát szuperarbitrációra hívták, nem volt Tridentben katona, aki ne irigyelte volna.

A foglár, aki a rabkosztot hordta be neki az egyesbe, azt mondta:

- Szerencséd van, gazember! Hazamész a katonaságtól, szuperarbitrálnak, mint a parancsolat.

A derék Švejk azonban neki is csak azt felelte, amit Kleinschrodt Ágoston tábori főtisztelendő úrnak:

- Jelentem alássan, az nem lehet. Egészséges vagyok, mint a makk, és utolsó leheletemig szolgálni akarom császár urunk őfelségét.

Üdvözült mosollyal dőlt le a priccsre, a prófosz pedig sietett Müller tiszt úrhoz, a naposhoz, hogy frissiben jelentse neki Švejk nagy fontosságú szavait.

Müller a fogát csikorgatta.

- Mi majd megtanítjuk a bitangot! - szitkozódott. - Mit gondol, talán tőle függ, hogy megmaradhat-e a hadseregben! Nem mondok sokat, de még boldog lehet, ha csak flekktífusszal rúgjuk ki a kaszárnnyából.

A vitéz Švejk ezalatt egy századjabeli, ugyancsak hűvösre került cimborájának magyarázta:

- Én pedig az utolsó leheletemig szolgálni fogom a császár őfelségét. Ha már katona vagyok, akkor szolgálnom kell. És senki sem kergethet el engem a katonaságtól, akkor sem, ha maga a tábornok úr jönne, fenéken billentene és úgy ebrudalna ki a kaszárnnyából. Mert én még akkor is visszamennék hozzá, és azt mondanám: „Tábornok úr, alássan jelentem, én utolsó leheletemig szolgálni akarom a császár őfelségét, és ezennel jelentkezem szolgálattételre a századnál.” Ha pedig itt nem kellek, elmegyek a tengerészekhez, hogy legalább a vízen szolgáljam a császár őfelségét. És ha ott se akarnának, és a tengernagy úr is fenékbe rúgna, akkor a levegőben fogok szolgálni, de nem hagyom cserben császár őfelségét.

A laktanyában azonban nem akadt ember, aki ne lett volna meggyőződve arról, hogy Švejket kiakolbólják az ármádiából. Június harmadikán két szanitéc hordággal jött érte a fogdába, elkeseredett ellenállás után hozzászíjazták a saroglyához, és elvitték a helyőrségi kórházba. Útközben Švejk a hordágyról fáradhatatlanul hangoztatta hazafias elszántságát:

- Katonák, ne hagyjátok, én szolgálni akarom a császár őfelségét!

- Megdagadt a májad, elhájasodott a szíved, Švejk. Nincs más hátra, el kell hogy bocsássunk a hadseregből.

- Törzsorvos úr, jelentem alássan - renitenskedett Švejk -, én egészséges vagyok, mint a makk. Mi lenne nélkülem a hadseregből? Törzsorvos úr, kérem alássan, engedjen vissza a századhoz, én szolgálni akarom a császár őfelségét, hűségesen és becsületesen, amint az jóra való katonához illik!

Az orvos beöntést írt elő, és mialatt Bocskovszky, a ruszin szanitéc beadta neki a farlövetet, Švejk méltóságteljesen kijelentette:

- Ne kímélj testvér, csöppet se kímélj, nem félttem a taljánoktól, a te klistéredtől se félek. A katona semmitől se féljen, csak szolgáljon, ezt jól jegyezd meg magadnak!

Miután megtöltötték a bélserkentő folyadékkal, kivezették a latrinára, amely előtt egy katona örködött, akit élesre töltött puskával külön Švejk tiszteletére állítottak oda.

Majd megint ágyba fektették, Bocskovszky, az ápoló szitkozódva járkált körülötte.

- Te kutyahitű, van apád, anyád?

- Van.

- Azokat már aligha látod viszont, te szimuláns!

Švejk, a derék katona válaszképpen nyakon vágta.

- Még hogy én volnék szimuláns? Nekem kutya bajom, és utolsó leheletemig szolgálni akarom a császár őfelségét!

Jeges pakolást kapott. Három napon át feküdt a jégen, de amikor a törzsorvos bejött a szobába, és azt mondta:

- Úgy látom, Švejk, mégiscsak hazamész katonáéktól!

Švejk rendíthetetlen nyugalommal rávágta:

- Jelentem alássan, törzsorvos úr, egészséges vagyok, semmi bajom. És tovább akarom szolgálni a császár őfelségét.

Megint csak jégre rakták, és két nap múlva össze kellett volna ülnie a szuperarbitrációs bizottságnak, hogy egyszer s mindenkorra felmentsék Švejket a katonai szolgálattól, illetve a hadsereget Švejk-től.

Egy nappal a bizottság ülése előtt, amikor már kiállították elbocsátó levelét is, Švejk, a császár hűséges vitéze meglépett a kaszárnyából.

Meg kellett szöknie, hogy tovább szolgálhassa a császár őfelségét. Két hétig híre-pora se volt.

Tizennégy nap elteltével, megint csak éjszaka, Švejk megjelent a kaszárnya kapujában, és az őrség legnagyobb megrökönyödésére, becsületes mosollyal képén, nyugodt hangon jelentkezett:

- Jelentem alássan, eljöttem, hogy bezárassam magam, mert megszöktem a katonaságtól, hogy utolsó leheletemig tovább szolgálhassam a császár őfelségét.

Ez a kívánsága teljesült. Fél évet sóztak rá, és mivelhogy a büntetése elteltével rendíthetetlenül tovább akart szolgálni, áthelyezték a fegyvertárba, ahol az ő feladata volt lögyapottal megtölteni a torpedókat.

Švejk megtanul bánni a lögyapottal

Úgy lett, ahogy a főtisztelendő tábori lelkész úr mondta:

- Švejk, te gazfickó, ha szolgálni akarsz, akkor lögyapottal fogod szolgálni a császár őfelségét. Attól talán magadba szállsz.

Így került a derék Švejk a fegyvertárba, ahol megtanult lögyapottal bánni. Torpedókat töltött. Ez a szolgálat nem tréfadolog, az ember egyik lábával a levegőben, a másikkal a sírban van.

Švejk, a jó vitéz azonban csöppet se félt. Becsületes katonához illően zavartalan lelki nyugalommal töltötte napjait a dinamitos, ekrazitos és lögyapotos ládák között, és a barakkból, ahol az iszonyatos robbanóanyaggal dugdosta tele a torpedókat, harsányan szárnyalt ki nótázása.

- Elmúltam húszéves, ihajla, be vagyok sorozva. Itt hagyom a babám, ihajla, a legszebb koromba. Katona vagyok én, ihajla, igaz jókedvemből. Szolgálom a császárt, ihajla, bátor vitézségből!

Ez után a szépséges nóta után, amelynek hangjai mintha az oroszlán bátorságát öntötték volna a derék vitézbe, más katonanóták kerültek sorra, köztük egy, amelyet Švejk különösen kedvelt, mert kobaknyi gombócokról szólt, és ezt a csemegét vitézünk leírhatatlan boldogsággal fogyasztotta, ha néha-néha eléje került a menázsizs csajkában.

Így éledgett a derék Švejk zavartalan boldogságban és meglegedettségben, egymaga a tengernyi lögyapot közt a fegyvertár egyik barakkjában.

Egy napon inspekció érkezett az arzenálba, amely barakkról barakkra járt, és ellenőrizte, előírások rendben van-e minden.

Amikor ahhoz a barakkhoz érkeztek, ahol Švejk, a derék katona tanult bánni a lögyapottal, az ablakon át kék füstfelhőt pillantottak meg, amely a hozzá tartozó parázsló pipával együtt azt tanúsította, hogy Švejk valóban félelmet nem ismerő, rettenthetetlen vitéze a császár őfelségének.

Švejk is észrevette a tiszt urakat, és a szolgálati előírásnak megfelelően kivette szájából a pipát, letette közel magához, hogy kéznél legyen. Mivel pedig legközelebb egy lögyapottal teli, nyitott acélhordó volt, hát a közepébe helyezte a pipáját, hadd füstöljön tovább. Majd haptákba vágta magát és harsogta:

- Jelentem alássan, semmi újság, minden a legnagyobb rendben van.

Az életben vannak pillantok, amikor minden attól függ, hogy megőrzi-e az ember a lélekjelenlétét.

A társaságban lélekjelenléte, úgy látszik, csakis a parancsnokló ezredes úrnak volt, aki a lögyapot közül kiszüremelő kék dohányfüst láttára habozás nélkül kiadta a parancsot:

- Švejk, pipázzon tovább!

Bölcs parancs volt, mert senki sem vonhatja kétségbe, hogy az égő pipa a szájban föltétlenül jobb helyen van, mint a lögyapotos hordóban. Švejk szalutált és bólintott:

- Jelentem alássan, pipázni fogok!

Engedelmes katona volt, annyi bizonyos.

- Most pedig Švejk, menjen az őrszobára.

- Jelentem alássan, nem mehetek, mert az az előírás, hogy este hatig itt legyek, akkor váltanak le. A lögyapot olyan holmi, hogy valakinek mindig őriznie kell, nehogy baj legyen.

Az inspekció visszavonult. Ez a katonai műszó e helyütt talán nem is fedi teljesen a tényállást, mert a tiszt urak futólépésben tették meg az utat az őrszobára, ahonnét postafordultával patrult küldtek Švejkért.

A járőr nem szívesen indult el, de a parancs a fegyvertárban is parancs marad, menniök kellett.

Amikor a barakk elé értek, amelyben égő pipával az agyarán ült Švejk, a derék vitéz a lögyapopotok között, a tizedes beordított az ablakon:

- Švejk, te akasztófacímer, dobd ki a pipát az ablakon, te meg gyere ki az ajtón!

- Eszem ágába se jut, az ezredes úr azt parancsolta, hogy pipázzak tovább. Én hát pipázni fogok, még akkor is, ha beleszakadok.

- Gyere ki, te isten barma!

- Nem megyek ki, jelentem alássan. Még csak négy óra, az abléz csak hatkor jön. Hatig itt kell őriznem a lögyapopot, nehogy baj történjen. Már megtanultam, hogyan kell bánni vele, óvatos ember va...

A „gyok”-ot már nem mondta ki.

Hogy miért?

Azt mindenki tudhatja, aki figyelemmel olvassa az újságokat. A lapok első oldala tele volt vele, hogyan röpi a levegőbe barakk barakk után, míg az egész arzenálnak nyoma sem maradt.

Először az a barakk ajánlotta magát, ahol Švejk, a derék katona tanulta a bánásmódot a lögyapottal, helyén kunhalomba tornyosodtak a deszkák, gerendák és vastraverzek, amelyek mindenfelől záporoztak oda, talán azért, hogy tisztelettel adózzanak a vitéz Švejknek, aki mit sem félt a lögyapottól.

Az utászok három napon keresztül dolgoztak, amíg eltakarították a romokat, és úgy-ahogy összerakták a kibányászott fejeket, derekakat, kezeket, lábakat, hogy a jószágos úristen az utolsó ítélet napján megállapíthassa, melyik a tiszt és melyik a baka, és eszerint küldhesse őket a mennyországba vagy a poklokra.

Ez a rakosgatás érdekesebb volt még az újságok fejtörőinél is. Három álló napig takarították el a vasoszlopokat, gerendákat Švejk sírhalmáról, a harmadik éjszaka, mialatt rettenthetetlen bátorsággal furakodtak előre az összevissza hányt holmi tömkelegében, az utászok kellemesen csengő hangot hallottak:

- Katona vagyok én, ihajla, igaz jókedvemből, szolgálom a császárt, ihajla, bátor vitézségből...

Mire megvirradt, és a keleti ég alján meggyújtotta piros lámpását a hajnal, az útmutató már egy másik nóta volt:

- Én a puskám cserébe senkinek se adom, azzal megyek a harctérre, csárdás kis angyalom.

A kelő nap fényében amolyan barlangot pillantottak meg, amely fölött boltívesen tornyosodott a sok vastraverz és törött gerenda, az odú sarkában Švejk, a derék katona ült, és a jövővényeket megpillantva kivette szájából a füstölgő pipát, összezsápta a bokáját, szalutált, és nyugodtan megállapította:

- Jelentem alássan, semmi újság, minden rendben van!

Kivezették a romok közül; mihelyt isten szabad ege alá értek, és Švejkünk szemben találta magát az első tiszttel, újból vigyázzba vágta magát, úgy mondta:

- Jelentem alássan, minden rendben van, és alázatosan kérem, hogy váltsanak le, mert már régen elmúlt hat óra, aztán meg kérem a menázsipénzt is a három napért, amíg ott kuksoltam a kacatok alatt.

A derék katona volt az egyetlen ember a fegyvertárban, aki túlélte a katasztrófát.

Tiszteletére a városi tiszti kaszinóban este ünnepséget rendeztek. A vitéz Švejk a tiszt urak körében ivott, mint a kefekötő, jó szándékú, kerek képe sugárzott a boldogságtól.

Másnap megkapta a háromnapi menázsipénzt, háborús zsolddal megtoldva, három nap múltán pedig káplárrá léptették elő a századánál, és mellére tűzték a nagyezüstöt.

Amikor az éremmel és az altiszti csillagokkal ékesen belépett a tridenti kaszárnya kapuján, Knobloch hadnagy úr egész teste megremegett a derék Švejk rettegett, derűs, kerek képe láttán.

- Micsoda latorságot követtél el már megint, te bitang! - ordított rá.

Švejk mosolyogva válaszolta:

- Jelentem alássan, megtanultam, hogyan kell bánni a lögyapottal.

És fennkölt boldogan sietett tovább a kaszárnya udvarára, hogy megkeresse a századát.

Még aznap a napos tiszt felolvasta a legénységnek a hadügyminisztérium felhívását, amelyben közölték az egész hadsereggel, hogy megalakították a repülőosztatot, és felszólítják a katonákat, jelentkezzenek önként az új fegyvernemhez.

Švejk, a derék katona habozás nélkül kilépett a sorból, lejelentkezett, és így szólt:

- Kérem alássan, én már jártam a levegőben, ismerős vagyok odafent, és ezért a levegőben akarom szolgálni a császár őfelségét!

Egy hét elteltével a vitéz Švejk már útban volt a légi hadtesthez, és hogy itt is éppen olyan megfontoltan viselkedett, mint a fegyvertárban, az a következőkből hamarosan kiderül.

Švejk fellendíti a hadirepülést

Ausztriának van három kormányozható léghajója, tizennyolc egyéb léghajója, amit az ördög se kormányozna el, és öt repülőgépe. Ez tehát Ausztria légi hadereje. A derék Švejk az aeroplános különítményhez osztották be, hogy a maga vitézségével öregbítse és gyarapítsa ennek az új fegyvernemnek a hírnevét. Kezdetben az volt a feladata, hogy a katonai repülőtéren kitologassa a hangárokból a gépeket, és terpentinnel meg kőporral tisztogassa a fém alkatrészeket.

A repülős szolgálatot tehát, hogy úgy mondjuk, legalul kezdte. De miként Tridentben a legnagyobb gonddal csutakolta a főtisztelendő tábori lelkész úr lovait, úgy a repülőtéren is kedvvel és lelkiismeretesen tisztogatta a gépeket, simára kefélté szárnyaikat, mintha telivér ménnek szőrét vakarná, és amikor szolgálattevő tizedesként ő vezette a járőrt a hangárok körül, gondosan kioktatta a katonáit:

- Repülni kell, mégpedig géppel, ezért ha valaki repülőgépet akarna lopni, azonnal lőjétek agyon.

Két hét múlva fontosabb beosztást kapott: útítárs lett. Joggal mondhatjuk tehát, hogy a katonai hatalmak veszélyesen magasra vitték föl a dolgát. Feladata az volt, hogy fenékteherként röpdössön a tiszt urakkal együtt. Švejk, a derék katona azonban nem félt. Mosollyal a képen emelkedett fel a levegőbe, odaadón és tisztelettudón figyelte a gépet kormányzó tisztet, és tisztelgett, ha maga alatt a repülőtéren sarzsit látott.

Ha néha-néha lezuhantak, és ripityára törték a gépet, a roncsok közül mindig elsőnek a vitéz Švejk kászálódott elő, és mialatt tiszt urát lábra segítette, leadta a jelentést:

- Alássan jelentem, lepottyantunk, de azért élünk és egészségesek vagyunk.

Igen kellemes útítárs volt. Egy nap Herzig hadnagy úrral szállt fel, és amikor már nyolcszáz-huszonhat méter magasságban voltak, a motor csődöt mondott.

- Jelentem alássan, kifogyott a benzin - szólalt meg a tiszt háta mögött Švejk a tőle megszokott kellemes és tisztelettudó hangon -, én, kérem alássan, elfelejtettem megtölteni a tartályt. - Kisvártatva hozzátette. - Jelentem alássan, a Dunába pottyantunk.

Amikor néhány pillanat múlva fejük felmerült a Duna zavaros, zöld hullámaiból, Švejk a tiszt úr nyomában a part felé úszva megállapította:

- Jelentem alássan, ma magassági rekordot csináltunk.

Nem sokkal később nagy katonai parádét rendeztek a bécsújhelyi repülőtéren.

A repülőtér személyzete sorra vizsgálta a gépeket, kipróbálta a motorokat, és megtett minden előkészületet, hogy a repülőgépek zavartalanul felszállhassanak.

Herzig hadnagy Švejk társaságában egy Wright típusú gépen szándékozott felszállni, amelybe Morrison-féle motort szereltek, az utóbbi segítségével ugyanis nekifutás nélkül is fel lehet emelkedni a levegőbe.

Az ünnepségen az idegen hatalmak katonai küldöttei is részt vettek. Herzig gépe iránt különös érdeklődést tanúsított egy Gregorescu nevű román őrnagy, aki még a pilótafülkébe is bemászott, és sorra próbálgatta a kormányt meg a különféle emeltyűket.

Švejk, a derék katona hadnagyának parancsára begyújtotta a motort, a légszavar forogni kezdett, Švejk a kíváncsi román őrnagy mögött nagy buzgalommal igazgatta a magassági kormányhoz vezető drótköteleket, és e fontos tisztében oly megfontoltan járt el, hogy lesodorta a vendég fejéről a tányérsapkát.

Herzig hadnagy ezért komolyan megharagudott:

- Švejk, maga számár - ripakodott rá útitársára -, röpjön innen a fenébe.

- *Zum Beehl, Herr Lautnan!* - harsogta Švejk, lenyomta a Morrison-motor indítókarrját, megrántotta a magassági kormányt, és a repülőgép dörögve felemelkedett a földről.

20, 100, 300, 450 métert mutatott a magasságmérő, a gép délnyugat felé szállt, 150 kilométeres óránkénti sebességgel a Fehér Alpok felé. A szerencsétlen román őrnagy egy gleccser közelében tért magához, mely fölött olyan alacsonyan szárnyaltak el, hogy teljes pompájában élvezhette a természet minden szépségét, a hómezőket, a zord sziklákat, a szigorún és fenyegetőn feléje ásító szikadékokat.

- Mmmi történt? - kérdezte a rémülettől dadogva.

- Repülünk, ahogy megparancsolták, kérem alássan - válaszolta tisztelettudón a derék katona. - A hadnagy úr kiadta a parancsot: röpjön innen a fenébe! Így hát repülünk, kérem alássan.

- És hol szállunk le? - faggatódzott tovább fogvacogva a kíváncsi Gregorescu őrnagy.

- Jelentem alássan, azt én nem tudhatom. A parancs csak az volt, hogy repüljünk, én pedig csak a felszálláshoz értem, leszállni nem tudok; amikor a hadnagy úrral a levegőben voltunk, arra sohasem volt szükségünk. Ha már jó magasra följutottunk, magunktól pottyantunk le a földre.

A magasságmérő 1860 métert mutatott. Az őrnagy görcsösen kapaszkodott a kormányrúdba, és románul sóhajtozott:

- Deu, Deu! Istenem, istenem!

Švejk, a derék katona óvatosan manipulált a kormányval, és az Alpeselek fölött diadalmasan harsant a nótája.

- Gyorsan forog, babám, gyorsan forog, babám, a gőzkocsi kereke, azon visznek engem, azon visznek engem, sej babám, a harctérre!

Az őrnagy hangosan imádkozott és káromkodott az anyanyelvén, de a fagyos, tiszta levegőben átkozódásait diadalmasan túlharsogta Švejk csengő hangja:

- Katona vagyok én, ihajla, szolgálom a császárt!

Alattuk villámok cikáztak, zúgott a zivatar.

Az őrnagy meredt szemmel bámult maga elé, és sipogó hangon kérdezte:

- Mi lesz ennek a vége?

- Egy nagy pottyanás, mi lenne más? - biztatta mosolyogva Švejk. - Mi ketten legalábbis a hadnagy úrral mindig lepottyantunk valahová.

Svájc fölött jártak, és továbbbszárnnyaltak dél felé.

- Csak türelem, kérem alássan - nyugtatta meg vendégét Švejk, ha majd kifogy a benzin, lejutunk a földre.

- Hol vagyunk?

- Valami víz fölött, kérem alássan, igen sok víz, úgy látszik a tengerbe esünk.

Gregorescu őrnagy elájult, hordóhasát eszmélete utolsó pillanatában beszorította a kormányrúd és az emeltyűk közé, hogy úgy-ahogy biztos tartása legyen.

S a Földközi-tenger fölött messzi szállt Švejknek, a derék katonának vidám nótaszava:

- A masina hat kereke sárgára van festve, azon megyünk katonának messzi idegenbe. Gyere kis angyalom, üljél az ölembe, együtt megyünk a harctérre, messzi idegenbe.

A tengeri levegő magához térítette ájultából az őrnagyot. Egy pillantást vetett az irdatlan mélységbe, és megpillantva a tengert, elordította magát:

- *Deu, deu!* - és újból elalélt.

Leszállt az éjszaka, de ők csak repültek, egyre repültek. Egyszerre a derék Švejk megrázta az őrnagyot, és barátságosan a fülébe kiáltotta: - Jelentem alássan, hogy már repülünk lefelé, de valahogy nagyon is simán.

A repülőgép, amelyből kifogyott a benzin, siklórepüléssel ért földet egy tripoliszi pálmaligetben, Afrika földjén.

Švejk, a derék katona kisegítette az őrnagyot a repülőgépből, szalutált, és megállapította:

- Jelentem alássan, minden rendben van.

Annyi biztos, hogy a derék vitéz világrekordot állított föl, elszárnyalván az Alpok, Dél-Európa, a Földközi-tenger fölött, egészen Afrikáig.

Az őrnagy, megpillantva a pálmafákat maga körül, habozás nélkül két nyaklevest kent le Švejknek, amit hősrünk megbocsátó mosollyal fogadott, hisz elvégre csak a kötelességét teljesítette, amikor Herzig hadnagy úr kiadta a parancsot: „Repüljön innen a fenébe!”

Hogy azután mi történt, azt igen nehéz volna elbeszélni, mert bizonyára rossz néven venné a császári és királyi hadügyminisztérium, amely így is kétségtelenül megcáfolja, hogy Tripolisznál osztrák repülőgép szállt le, nehogy nemzetközi bonyodalmakba keveredjék.

Átkozottul bonyolult história

A borbélynál

Dráma egy felvonásban

Spachta úr, a borbély szorgos munkában van. Áldozatának képét vastagon lepi a szappanhab, Spachta úr a borotvát villogtatja jobbjában, s közben szájából ömlik a szó:

- Hát végre sor került a törökre is. Az a bitang török addig szemtelenkedett, míg végre a talján azt mondta: Eddig és ne tovább!... Csak tessék szépen hátrahajtani a fejét, urasága. A magunkfajta öreg katonák, urasága, észre sem veszik az ilyen kis karcolást, urasága, az a kölyök elfelejtette beszappanozni ezt az egy szőrszálat, urasága. Így, urasága, csak szépen hátrahajtani a fejét. Mi, öreg katonák tudjuk, mi a háború. Az olasznak, urasága, a legjobb fegyverei vannak, a török sem akar szégyenben maradni. Csak Szerbia bele ne másszon a cécóba, urasága. Manapság a Balkánon minden forrong, semmi baj, urasága, csak egy szemölcs volt, beretváláskor úgyis lejön, az az előnye, hogy többet ki nem nő. Csak az a hiba, hogy a nagyhatalmak nem hagyják őket fortyogni. Ég a Balkán a lábuk alatt, egyszer majd szépen felrobban, ne kapkodja a fejét, urasága, ez nem is a bőre volt, csak egy kis pörsenés, jobb levágni, mint kinyomni. Aztán meg, urasága, a magyarok talán megszüntetik a határzárt, beeresztik az országukba a szerb marhákat. Csakis azért, hogy a szerbek ne adják el a török ármádiának. A szerbek úgyse tennék meg, legjobb a törököt kiéheztetni, de az se megy, meglátja, tevecsortákat terelnek majd a hadsereg után. Van itt ész, urasága, tessék már hátrább tenni a fejét, meg egy kicsit oldalra, így ni, köszönöm, urasága, van esze a töröknek, érti a dürgést, most feladta Tripoliszt, de visszavonult a sivatagba, megvadítja az arabokat, és komitácsikat nevel belőlük, elverik az olaszt, hogy csak úgy porzik, de ne ugráljon urasága, csak egy duzzadt szőrtüsző volt, le vele, nehéz háború lesz ez, urasága, sok vér elfolyik, de uraságának nem kell félnie, a szájával semmi baj, csak egy kis száraz bőrt borotváltam le, ez csak használ az arcnak, urasága. Úgy látszik, urasága megijedt éjszaka, hogyne ijedne meg manapság az ember, hát még ha kitör a nagy európai háború, akkor lesz majd tele az emberek arca kiütéssel és pörsenéssel, szörnyű háború lesz, urasága, testvér a testvért fogja gyilkolni, de maradjon nyugton, urasága, csak egy kicsit megcsúszott a beretva, a vérzést mindjárt elállítjuk, no máris minden rendben van, jó volna, ha a nagyhatalmak is ezt mondhatnák, én igazán nem értem, urasága, mit csinál ma ez a beretva, úgy ugrál, mintha törököt akarna beretválni, higgye el, urasága, magam sem tudom, mitől ilyen éles. Hej, ha nem lennék családos ember, magam is elmennék törököt pusztítani, nem azért, mert hitetlenek, felvilágosult ember vagyok, kérem, felőlem hihetnek, amit akarnak, de azért, mert törökök. A török nem ember, nézze meg, urasága, ezeket a prágai törököket, milyen gatyát viselnek, az embernek összeszorul a... no, mondjuk a szíve, ha csak rájuk néz, ráadásul miközben a törökmézet árusítja, ott villog az övében az az istentelen nagy bicska, meg egy pisztoly, meg még egy kés, meg még egy pisztoly és handzsár, képzelje, urasága, ha éjszaka találkozik vele az utcán, és a török mind magába szúrja, de urasága, ne kiabáljon, csak egy kis bőröcske szakadt le az arcocskájáról, most már nem lehet abbahagyni, hogy nézne ki félig szőrösen! A törökkel nem lehet cicázni, mindegyikük akár a sárkány, a talján is vad népség, isten mentsen mindenkit, ha megveszekednek. Micsoda ricsaj lesz, urasága, Jézusmária, urasága, maradjon ülve, mindjárt elállítjuk, csak egy vimmerli volt, nem kell megijedni. Pusztulnia kellett, urasága, levágtuk, másképp nem lehetett, hallotta már urasága, hogy Tripolisznál a törökök elvágták az olaszok útját a tengerpart felé? Basibozukokat küldenek ellenük, szép kis banda, hátra a fejfel, urasága, most az orra alatt takarítjuk tisztára a bajusz helyét. No de az olaszok se estek a fejük lágyára, egymás után küldik Afrikába az ezredeket, az arabok meg a törökök mellé álltak, egy a hitük, és az arab olyan fajta, hogy ahol lehet, szúr, vág és nyiszál. Jézusom, urasága, csak nem ájul el itt a

széken, Józsi, öntse nyakon egy pohár vízzel az uraságot, és törölje le a vért az orráról... így ni, urasága, megint minden rendben van, nem az orra hegye volt, csak egy kis szemölcs az orrán, szemölcsöt tetszett növeszteni, amolyan anyajegyecskét, urasága, és a szemölcsnek pusztulnia kell. Elcsúfította urasága arcát. Hogy el ne felejtsem, az olaszoknak most meggyűlik a bajuk a törökökkel, amióta az arabok is fellázadtak a taljánok ellen. Higgyen nekem, urasága, az arab még a töröknél is nagyobb bitang, legnagyobb öröme, ha levághatja a becsületes ember fejét... Józsi, öntsön rá még egy pohár vizet! Urasága, semmi baj, csak egy darab bőr jött le, azt mondják rá, hogy felhám, ha a bőr nem enged, le kell nyesni, pusztuljon, urasága, isten a tanúm, egy szép napon fogom magam, és elmegyek oda Tripoliszba, hozzon egy pohár vizet, Józsi, most szépen megmossuk uraságát, és még egyszer átborotváljuk, így kell lenni, urasága, átborotválni kell, Józsi, adjon egy friss borotvát. Tudja, urasága, szépen hátrahajtani a fejet, ha arra gondolk, hogy megint ömlik a vér, no urasága, éppen csak hozzáértem a régi sebhez, óvatos ember vagyok én, azt akarom, hogy a vendég urak elégedettek legyenek velem, tudja, urasága, ma minden összevissza keveredik ezen a világon. Bármerre néz az ember, mindenütt csupa ribillió, egykettőre csurog a vér, Krisztusom, urasága... Mossa fel őt, Józsi, nézze, urasága, az orrából még egy darab sem hiányzik, az a darab hús, ami leesett, nem az orrából való, hanem az orra alól, szóra sem érdemes, a katonák örülnének abban a háborúban, ha a törökök csak ennyi húst vágnának ki belőlük, mint én, no de ilyet, urasága, hát nem tudom, mit mondjak, higgye el, azért van, mert nem marad nyugton, Józsi, adja ide a vattát és a kötszert, ne féljen, urasága, a vágott seb hamar beforr, így ni, urasága, most még egy angolflastromot, és csak szépen tessék hátrahajtani a fejét, most ezen az oldalon is tisztára kiberetváljuk. Tudja, urasága, vérszomjas teremtés az ember, mennyi árva fog sírni, ha megjönnek a hírek a frontról. Józsi, ezt a fület csomagolja be egy darab papirosba... No végre, hogy magához tért urasága, már féltünk, amikor leesett a székről, mint valami hullócsillag a mennyboltról, mindjárt készen leszünk... Megint hullanak a csillagok, urasága, és új üstököst is látni. Ez háborút jelent, urasága, ősidők óta tudják. És most szépen kiberetváljuk a nyakán, no nem, most már tessék maradni, és ne tessék mozogni, a háború szörnyű dolog, főképpen olyan vad országban, mint Afrika. Ott, urasága, mindjárt tiszta lesz a nyakacska, tudja, urasága, hogy ott Afrikában a vadak elnyisszantják a foglyok nyakát? Megfogják a katonák, fognak egy hosszú bicskát, odaszorítják a nyakára, körülbelül így, ni, csak hajtsa szépen hátra a fejét, urasága, aztán egy nyisszantás, és a fej leesik. Józsi, emelje fel azt a fejet, és tegye a sarokba...

Pár pillanat múlva:

- Jézusmária, urasága, hogy tehetett ilyet velem?

Spachta úr, kezében a véres borotvával, ájultan a padlóra rogy.

Balszerencsés történet egy kandúrról

Hustoles úr egy ízben vita közben azt mondta szomszédjának, Kricka úrnak:

- A maguk pártja gyönyörűséges egy párt. Ha valami gazembert levágnak az akasztófáról, az első dolga, hogy képviselőnek lépjen föl a maguk pártjának programjával.

Kricka úr csak ennyit válaszolt:

- Majd még találkozunk, Hustoles úr.

Hustoles úrnak bölcs politikai nézetei mellett még egy fekete kandúrja is volt, amely nap-hosszat ott üldögélt szatócsboltja küszöbén. A kandúrt az egész környéken ismerték, az emberek tisztelték a csillogó fekete szőrű egérvadászt megfontolt és barátságos viselkedéséért, jókedvéért és tisztaságáért, amelyről tudvalevő, hogy fél egészség. Nem kevésbé méltatták bizalmas magatartását, és esze ágába se jutott volna senkinek, hogy a köztisztelőben álló kan macskának valaha is ellensége támadhatna.

Márpedig ez az ellenség hamarosan jelentkezett Kricka úr személyében, aki Hustoles úrral folytatott emlékeztető politikai eszmecsereje után megparancsolta nyolcéves fiának:

- Pepík, ha meglátod azt a fekete dögöt a tökkelütött Hustoles boltja előtt, lépj a farkára!

Van-e gyerek, aki ne hajtana végre szíves örömet ilyen parancsot?

Pepícek ment, sőt rohant, rátiport a kandúr farkára, sőt pusztán magánszorgalomból úgy összeköpdöste a meglepett állatot, hogy egy jólelkű asszonyságnak, aki az utca túlsó oldaláról nézte a merényletet, majd megszakadt a szíve bánatában.

Pepík ártatlan gyermeklelkében a végzett munka örömeivel hazafutott. A kandúr kezdetben nem tudta, mire is vélje a dolgot, aztán hosszas töprengés után rájött, hogy fáj a farka, és hogy az se volt kellemes, amikor a gyerek a szájából telizáporozta a bundáját. Estére már határozottan úgy érezte, hogy meggyalázták, és komoly csorba esett a becsületén...

Föltette magában, hogy a jövőben óvakodni fog ettől a fiútól.

Pepícek hőstettéért egy krajcárt kapott az apjától, és hasonló jutalommal kecsegtették, ha tovább folytatja a megkezdett hadjáratot. Kricka úr ugyanis a kandúrban látta megtestesülve az ellenpártot, hisz az állat politikai ellenlábasának tulajdona volt. Pepík tehát tulajdonképpen nem a macska farkát tiporta, hanem az egész ellenséges politikai pártot, és nem a macskát köpdöste le, hanem az említett párt valamennyi hívét is, akik közé a fekete kandúr gazdája tartozott.

Pepícek vidáman folytatta a politikai harcot.

A kandúr a boltajtó előtt ül, úgy látszik, békésen szundikál. Pedig dehogyis! A kandúr csak színleli az alvást, ezt azonban senki sem veheti tőle rossz néven, hisz nem járt iskolába, és nem magyarázták meg neki, hogy a képmutatás bűn...

A kandúr tehát ártatlanul alakoskodik, Pepícek odasettenkedik, a farkára lép, és leköpi a fejét.

Ebben a pillanatban azonban a kandúr felugrik, és beleharap Pepík lábába. Aztán dühösen fújva fölmászik a gyerek nadrágján, karmolja, tépi, morog és nyávog, beleharap a fülébe, aztán lemászik a hátán, farkát büszkén magasra emelve komolyan visszaballag a bolt küszöbére, leül, és megfontoltan dorombolni kezd.

Amikor Pepík véresre karmolt képpel, összeharapdált füllel és lábbal hazaért, Kricka úr diadalmasan felkiáltott:

- Hála istennek, végre a kezembe kerültél, Hustoles!

Fogta a fiát, vitte egyenest a rendőr-igazgatóságra, ahol a rendőrorvos megvizsgálta Pepíket, jegyzőkönyvet vett fel az esetről, a rendőrbiztos pedig elrendelte, hogy tartóztassák le a macskát, és vessék alá állatorvosi vizsgálatnak.

Két rendőr tüstént fel is kerekedett, a törvény nevében letartóztatták a kandúrt, mivel pedig a tettes meg akart szökni, és karmolászva, dühösen fújva tiltakozott a rendőrségi végzés ellen, kénytelenek voltak elküldeni a tolonckocsiért, abba zárták a kandúrt. A letartóztatott közben hivatalos személy elleni erőszak büntetében is vétkesnek bizonyult, miután beleakaszkodott az egyik rendőr egyenruhájába, sőt veszett fújásával meg is sértette becsületükben a kötelességüket teljesítő rendőrségi közegeket. Hogy tulajdonképpen mit is fűjt, azt nem sikerült megállapítani.

A kandúrt tehát elvitték a műszaki tudományok mezőgazdasági alosztályának állatorvosi szakosztályára, a rendőrök hivatalos jelentést tettek viselkedéséről:

- Amikor érte mentünk, karmolt, harapott és nyávogott. Üzentünk a tolonckocsiért, és elkeseredett ellenállását legyűrve, betuszkoltuk a kerekos kosárba. Dulakodás közben le akarta tépni a derékszíjunkról a pisztolyt.

Minderről jegyzőkönyvet vettek föl, aláírták, felülbélyegezték, és elküldték az államügyészségnek. Az államügyészségen úgy találták, hogy Hustoles úr kihágást követett el, mivel nem ügyelt kellően állatára.

Először is, a kandúrt nem tartotta pórázon, és nem látta el szájkosárral. Másodszor, az eset választás idején történt, amikor az állat hajlamos a veszettségre. Megállapítást nyert továbbá, hogy Kricka úr, a kandúr által megtámadott Pepík apja és Hustoles úr, a Kricka úr fiát megtámadó fekete kandúr tulajdonosa között hosszabb ideje politikai feszültség áll fenn. Az államügyészség ezért bizonyítottanak tekinti, hogy Hustoles úr kandúrja szándékosan járt el, amikor gazdája politikai ellenfelének fiát megsebesítette, és ezt a szándékát sikerrel véghez is vitte. Mivel pedig az 1801. január 8-iki érvényes osztrák törvény értelmében a kandúrok gyöngelméjű személyeknek tekintendők, akikért gazdájuk vagyonával és életével felelős, a vétség kizárólag Hustoles urat terheli.

Időközben a műszaki tudományok mezőgazdasági alosztályának állatorvosi szakosztályán megvizsgálták a kandúr testi és szellemi állapotát, és az iratokat eljuttatták az államügyészségre. A bizonylat a következőképpen hangzott:

2145/65. sz.

František Hustoles úr

A megvizsgált egyén erős csontú, jól táplált, de csonthártyagyulladásban szenved, harapása életveszélyes lehet. Ezért kívánatos, hogy az illető kivégeztessék.

Dr. M. Kašpárek

Az államügyészség az iratot a rendőr-igazgatóságra továbbította, ahol a bizonylatot tüstént besorolták a Hustoles úrra vonatkozó mappába.

A kandúrt időközben visszaadták Hustoles úrnak.

Elképzelték tehát a szerencsétlen szatócs családjának megrökönyödése, amikor hajnali öt órakor négy rendőr állított be a házba, és magával vitte a boldogtalan Hustolest. A rendőrigazgatóságon egy komoly képű őrmester nem valami barátságosan megkérdezte tőle:

- Maga František Hustoles?

- Igenis, én vagyok az, nagyságos úr.

Egy fiatal rendőr szeme sarkában könny csillant.

- Maga ne bőgjön, hanem adja ide a Hustoles-ügy iratait - förmedt rá az őrmester.

Odaadta.

- František Hustoles, felolvasom magának a helytartóság 1911. június 15-én kelt 75 289 számú rendeletét:

František Hustoles ügyében a 2145/65 számú állatorvosi bizonylat alapján elrendeljük, hogy az illetőt haladéktalanul kivégezzék. E végzés ellen a marhapestisről szóló, 1867. február 12-én kelt törvény ötödik szakasza értelmében fellebbezésnek nincs helye.

*Vanicek
császári és királyi
helytartósági tanácsos*

- Amint hallotta - jelentette ki a boldogtalan férfiúnak a rendőr őrmester -, az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek. Írja meg a végrendeletét, és ne bőgjön. Előbb-utóbb úgyis kivégezzük, csak arra várunk, hogy Bécsből megkapjuk az ítélet jóváhagyását, és utasítást arra nézve, hogy milyen módon hajtsuk végre.

Valóban kíváncsi vagyok, hogy keveredett ki a csávából Hustoles úr.

Átkozottul bonyolult história

Különféle rémtörténetekről beszélgettünk, de a legmélyebb benyomást az egész társaságra Vidnava vendéglős elbeszélése tette.

Korán reggel volt. Annak a napnak a reggele, amikor először nyitottam ki új vendéglőmet egy nagyobb járási székhelyen. El tudják képzelni, milyen örömmel várja az ember az első vendéget. Hét óra tájban be is állított az első vendég, egy jól öltözött, fiatal férfi. Rendelt negyed liter bort és egy szivart. Úgy látszott, nagyon fáradt az utazástól, s azt mondta, pénzt visz a takarékbba.

Amint így beszélgetek vele, a fiatal férfi egyszerre csak mereven egy pontra szegezi tekintetét, szemét lehunyja, egy pillanatig még így ül, aztán hirtelen lefordul a székről. Még soha életemben így meg nem rémültem. Kezdem a vendéget élesztgetni, de bizony nem lélegzik, s a keze jéghideg.

- Úristen, ez meghalt! Gyönyörű kezdet! Mihelyt híre szalad, hogy az én új kocsmámban meghalt az első vendég, élő ember ide be nem teszi a lábát!

A feleségem higgadtabb volt nálam, és több üzleti szellem lakozott benne.

- Egyelőre levisszük a pincébe - mondta nyugodtan -, este pedig átcsempésszük a szomszéd kertjébe.

A szomszédban ugyanis a konkurens vendéglője volt. Úgy tettünk, ahogy a feleségem mondta. Nem telt bele sok idő, újabb vendég nyitotta ránk az ajtót.

Kellemes külsejű, idősebb úr volt, rendelt egy pacallevest, s hozzá egy pohár sört. Elmondta, hogy itt ebben az új vendéglőben találkája van a fiával, aki pénzt visz a takarékbba. Olyan pontosan leírta a fiát, hogy mindjárt rájöttem, a fiú a mi szerencsétlen első vendégünk, aki ez idő szerint holtan fekszik a pincében.

Az idősebb úr nyugtalanodni kezdett.

- Félek, nem történt-e valami baja - mondta -, nem támadták-e meg, nem fosztották-e ki. Ma senkiben sem bízhat meg az ember. A pénz be volt varrva a felöltőjébe.

El tudják képzelni ugye, hogy falfehér lettem?

Csak a feleségem őrizte meg hidegvérét, s valahova elment. De vissza már sápadtabban jött, s odasúgta nekem, hogy a halott felöltőjében, amelyet a kamrában rejtettem el, nincs ott a pénz. A bélés fel van fejtve.

Az idős úr egyre nyugtalanabb lett. Miután kiitta a sörét, rendelt negyed liter bort. Mikor a bort is megitta, egyszerre csak azt mondta, rosszul érzi magát, a sarokba nézett, lehunyta szemét, s fejét ráejtette az asztalra.

Rossz sejtelmektől gyötörve megragadtam a kabátja gallérját, s a szegény idős úr lefordult a székről, mint egy darab fa. Nem tudtuk feléleszteni, hát levittük a pincébe.

Így már ketten voltak odalent, apa és fia. Bezártuk a pincét, és balszerencsénkről elmélgedtünk. Szinte bizonyosra vettük, hogy a véletlen iszonyú játékot űzött velünk. Szörnyűséges beköszöntő ez egy új vendéglőnek.

Nyolc óra után beállított egy idősebb hölgy. Férjéről és fiáról kérdezősködött, mert úgymond, a rendőrtől tudja, hogy ide jöttek be. A piacon várt rájuk már fél óra hosszat, s attól fél, valami bajuk esett, mert mindketten pénzt visznek a takarékbba.

Remegő hangon közöltem, hogy itt eddig ilyen uraságok nem jártak. A hölgy azt mondta, hogy akkor megvárja őket...

Vidnava vendéglős ivott egy korty bort, tenyerével végigsimított a homlokán, és lefordult a székről...

Karjaim közt lehelte ki a lelkét, mielőtt elmondta volna, hogyan végződött az átkozottul bonyolult história. Ösztönösen arra gondoltunk, hogy levisszük a pincébe...

Illés próféta rejtélyes eltűnése

Az Ótestamentumi Hírharang törvényszéki különtudósítójának jelentése

POLGÁRI PER

Khala'at szíriai városban nemrég ódon papirusztekercset találtak, melynek megfejtése szerfölött nagy nehézségekkel járt. A tudósok igyekezetét ennek ellenére teljes siker koronázta, s a világ gazdagabb lett az ókori irodalom újabb gyöngyszemével.

A papiruszon olvasható szöveg nyilván az Izraelben Ákháb király idején megjelent Ótestamentumi Hírharang törvényszéki rovatát tartalmazza, mégpedig egyik különtudósítójának alábbi beszámolóját:

Olvasóink bizonyára emlékeznek a rejtélyes körülmények között eltűnt Illés prófétára, akit utoljára a galgali prófétaiskolában láttak, ahol a tízperces nagyszünetben szalámis zsemlet evett kovászos uborkával. Délután három óra tájt Bethelben bukkant fel, ahol Elizeus prófétával volt találkája. Elizeus szerint Illés próféta nagyszerű hangulatban volt, s kedvesen elbeszélgetett a földeken szorgoskodó falubeliekkel. Együtt érkeztek meg Jerikóba, s kéz a kézben sétáltak a Jordán partja felé, hogy még mielőtt az est leszáll, eljussanak Izraelbe. Vagy két óra járásnyira a várostól egy nagy erdő szélére érkeztek, ide szoktak kirándulni vasárnaponként a városbeliek. Egy tisztáson néhány gyerek rakoncátlankodott, a közeli Banbotha faluból, s mihelyt megpillantották Illés prófétát, akinek feje - mint utolsó előtti számunkban közölt fényképe is mutatja - sima volt, mint a biliárdgolyó, kiáltozni kezdtek: „Forró vizet a kopaszra! Forró vizet a kopaszra!” Illés próféta Jehu és Nabotha iskolás gyerekek vallomása szerint fütttyentett egyet, mire a sűrűből két bozontos medve rontott elő, széttéptek és elfogyasztottak összesen nyolc kisdíakot, majd elmenekültek bűnös tettük színhelyéről. Illés próféta úr, látván meggondolatlan cselekedetének következményeit, elbujdosott, s az államrendőrség tisztviselőinek mindmáig nem sikerült kinyomozniuk tartózkodási helyét. Letartóztatott társa, Elizeus próféta azt állítja, hogy tüzes szekéren szállt fel a mennyekbe, amit a hatósági közegek rendkívül ügyetlen és minden alapot nélkülöző mesének tartanak, melynek nyilván egyedüli célja, hogy félrevezesse a nyomozó közegeket.

A széttépt és elfogyasztott iskolás gyermekek szülei azonnal vádat emeltek Illés próféta ellen, kártérítést követeltek, s a tegnapi tárgyaláson félreérthetetlen jelét adták annak, hogy az egész tragikus esetből tőkét akarnak kovácsolni. A felperesek mind egytől egyig kalmárok, ezért nem csodálhatjuk, hogy a pörben aranybányát vélnek látni. Illés prófétának - a telekkönyv tanúsága szerint - két háza van, Izraelben 247-es helyrajzi szám alatt és Bethelben 8-as helyrajzi szám alatt. A bíróság a kárvallottak ügyvédjének javaslatára elrendelte a vádlott vagyonának elkobzását, mivel tartózkodási helyét mindeddig nem sikerült kinyomozni, s biztosítani kellett a felperesek jogosult igényének kielégítését. A tegnapi tárgyalás legfontosabb tárgysorozati pontja egyébként a kártérítés összege volt.

Független lap vagyunk, nem fogjuk pártját sem ennek, sem annak, de úgy véljük, a felelősség elsősorban az áldatlan incidens megboldogult áldozatait terheli. Manapság a gyerekek nem tisztelik az érdekes felnőtteket, s ennek főleg az az oka, hogy nevelésükre nem fordítanak elég gondot. A felserdülő ifjúság valósággal falja a vértől csöpögő rémregényeket, s olyan színházi előadásokat látogat, amelyek lélekneumesítő hatása enyhén szólva kétes. A mozikról sem mondhatunk sok jót. Ifjúságunk nem ismeri a nemzet érdemes fiait, amilyen többek között az eltűnt

Illés próféta is volt, ezért legfőbb ideje volna, ha pornográf képek helyett a nép nagyjainak fényképeit adnánk a fiatalok kezébe, akkor nyilván nem történnének olyan szörnyű tragédiák, mint amilyen nemrég zajlott le Banbotha határában. Az előzetes vizsgálat során megállapították, hogy a szóban forgó medvék szelíd, kezes állatok voltak, nevezett Illés próféta jószágai, aki valamikor e két állat társaságában bejárta egész Palesztinát, s mikor a próféta rögös, de dicső útjára lépett, az állatkákat a palesztinai országos bizottság engedélyével a banbothai erdőben szabadon bocsátotta. A rejtélyes ügy egyelőre tisztázatlan, mivel a fő tanú és vádlott, Illés próféta nem került elő. Híre jár, hogy öngyilkosságot követett el, és a Holt-tengerbe ölte magát. Ismételjük, mint már egyszer megírtuk, ez a híresztelés egyenesen nevetséges, hisz a Holt-tenger vize négyszerte sűrűbb, mint a Földközi-tengeré, vagyis Illés próféta egyszerűen nem fulladhatott bele a Holt-tengerbe, legfeljebb békésen úszkálva a tenger felszínén kipihenhetette vándorlásának fáradalmait. Valószínűbbnek tartjuk, hogy Illés próféta Föníciába emigrált, ahonnan hamarosan elküldi ragyogóan megírt és érdekfeszítő politikai vezércikkeit, amelyek olvasóink körében közkeletűségnek örvendenek.

A törvényszéki tárgyalás reggel nyolc óra tájt kezdődött, elsőnek Metzeles úr lépett fel kártérítési igényével, az ő fiát is szétmarcangolták.

- Mennyire becsüli a kárát? - kérdezte a tanácselnök.

- Gott der Gerechte, mit lehet itt becsülni? Annyi a károm, hogy el sem tudom sorolni. Az én Áron fiam olyan derék gyerekecske volt, és két nadrág volt rajta, mit beszélek, négy nadrág, négy mellény, öt kabát, minden zsebében aranyóra, és most mind odavan, vége, Gott der Gerechte, oda a fiú, oda a sok nadrág, oda a mellény, oda a kabát, oda a sok drága aranyóra!

- De Metzeles úr, hisz annyi gönc nem is lehetett a gyereken azon a végzetes napon.

- Gott der Gerechte, hogyne lett volna rajta, még több volt rajta, nyolc nadrág volt rajta, nyolc mellény, nyolc kabát, minden zsebében aranyóra, aranylánc és aranytallér, mit is mondok, tisztelt bíróság, három aranytallér.

- Hallja Metzeles úr, ne túlozzon, mondja meg őszintén, mennyi a kára.

- Még hogy én túlozok, Jehova a tanúm, hogy olyan igazat beszélek, amilyen kristálytiszt a bíró úr szíve, Gott der Gerechte, nézzenek rám, hogy sírok, hogy zokogok. A dolog így történt: Áron fiam azt mondja: „Tateleben, elmegyek sétálni.” Úgy szerettem azt a gyereket, hűvös volt az idő, mondom neki: „Áronka, vegyél föl még egy nadrágot, még egy mellényt, még egy kabátot, nesze két aranyóra, hogy tudd, mikor kell hazajönnöd.”

- Miért kellett neki két óra?

- Gott der Gerechte, az egyiket bedugta a mellényzsebébe, s amikor fölvette a másik mellényt, annak a zsebébe is dugott egyet, hogy ne kelljen kigombolkoznia. Mert hideg volt, nagyon hideg. Akkor jön a mamaleben, és azt mondja: „Áronka, hideg van, vegyél föl még egy nadrágot, még egy mellényt és még egy kabátot, nesze itt van még egy óra, hogy ne kelljen kigombolkoznod.” Aztán jött a nagymama, és azt mondta: „Áronka, vegyél föl még egy nadrágot, még egy mellényt és még egy kabátot, nesze itt az órád, hogy tudd, mennyit ütött.” Aztán jött az egyik bátyja, a másik bátyja, a harmadik bátyja, a negyedik bátyja.

Az elnök gúnyosan megjegyzi:

- Nővére nem volt?

- Hála Jehovának, elnök úr, hogy figyelmeztetett, hogyne lett volna nővére szegénykémnek egy nővére, két nővére, három nővére, négy nővére, öt nővére, aztán voltak még bácsikái, egy bácsikája, két bácsikája, három bácsikája, meg három nagynénikéje, mind odajött, és azt

mondta: „Vegyél föl még egy nadrágot”, de mit is beszélek, elnök úr, azt mondták: „Vegyél föl két nadrágot, két mellényt, két kabátot, és nesze itt az órád”. Jó gyerek volt az Áronka, engedelmeskedett tatelebennek, mamalebennek, nagypapának, nagymamának, négy bátyjának, öt nővérének, három bácsikájának és három nagynénikéjének, ez együttevén, tisztelt törvényszék, összesen tizenkilenc nadrág, tizenkilenc mellény, tizenkilenc kabát, tizenkilenc óra és tizenkilenc aranypénz. Jehova a tanúm, a fenevadak mind megették, és ahogy itt állok ma a tekintetes törvényszék előtt, koldus vagyok, nyomorúságos koldus, ezért kérek egy tonna ezüst kártérítést az elveszett holmiért, egy tonna ezüstöt az ijedségért, harmadik tonnát a balszerencséért, negyedik tonnát a fájdalomért, ötödik tonnát a sírásomért, s hatodik tonnát azért, mert elvesztettem a családfenntartómat.

- De kérem, hogyan lehet egy ilyen kis gyerek családfenntartó?

- Gott der Gerechte, az a családfenntartó, aki eltartja a papáját. Ha Áronka nem lett volna, ma nem követelhetnék hat tonna ezüstöt, hát tessék megmondani, nem vesztettem el a családfenntartómat?

Metzeles úr szavai után a bíróság a tárgyalást bizonytalan időre elnapolta.

András pap vétke

András pap immár tizennyolcadik esztendeje leledzett a purgatóriumban anélkül, hogy tudta volna, miért. Egyelőre még mindig nem ítélték el véglegesen, bár az utóbbi esztendőben nem volt valami nagy a tülekedés a purgatóriumban. A lelkek nagyobb része éppen csak bekukkantott, és máris vitték őket fogak csikorgatása közepette a pokolba. Ahogy múlt az idő, András pap összeszedte a bátorságát, és megkérdezte az egyik őrt álló angyaltól:

- Miért tartanak itt engem, uraim?

Az angyal szárnyát vonogatta, és azt mondta:

- Tisztelendő úr, a pöre még nem ért véget.

E szavaktól András papot olyan rossz érzés fogta el, ahogy csak lélek érezheti magát a purgatóriumban, különösképpen akkor, ha nem tud semmilyen vétkéről. Azok közé a derék falusi lelkészek közé tartozott, akiket klasszikusaink írnak le remekműveikben. Földi életében magán viselte e leírások minden külső jelét: hosszú, fehér haja volt, reszkető, öreges hangja és makulátlan, tiszta lelke.

Most meg hosszú-hosszú évek óta ül vizsgálati fogságban a purgatóriumban.

Az utóbbi időben társa került: egy káplán, aki abban reménykedett, hogy tízezer évet kap. A boldogtalan a jubileumi kiállításon negyedóra hosszát állt és bámészkodott a hullámvasút alatt, s hazafelé menet megütötte a guta.

- Tudja tisztelendőséged, mennyi hamisítatlan brüsszeli csipkét láttam?! - mondta a káplán András papnak, akinek ártatlan lelke képtelen volt felfogni a különbséget a közönséges és a csipkés alsós szoknya között.

Az angyalok csendesen röpködtek körülötte, sajnálták a jámbor plébánost, csodaszép dalokat énekeltek a szentatyák szövegére, s azt mondogatták:

- Fellebbezzen, tisztelendő úr!

András pap végül elszánta magát, és megírta a következő beadványt:

Nagytiszteletű végítéleti bíróság!

Alulírott András pap lelke azzal a legalázatosabb kéréssel fordul a nagytiszteletű bírósághoz, méltóztassék őt elbocsátani a tisztítótűzből, s tiszteletteljes kérését a következőkkel bátorodik megindokolni:

A. Alulírott lelkiismeretében nem talál semmit, ami nagytekintetű bíróság szemében terhelné őt. Mindvégig úgy élt, ahogyan szent könyveinkben írva vagyon.

B. Büntetlen előéletű, amit Paluška községi bíró is tanúsíthat, nevezett tanú címe: Tisztítótűz 253. katlan, Szellőztetési Osztály.

C. Büntetlen előéletét ugyancsak bizonyíthatja Josef Loukota csendőr őrmester, jelenleg az üdvözültek seregében a magas égből. 5. hozsannázó hadoszlop.

D. Alulírott csodatevő forrást fedezett fel, s vizét ingyen bocsátotta az árvaházak és javítóintézetek rendelkezésére.

E. Tanulmányait kitüntetéssel végezte, amit Alexius gimnáziumi igazgató igazolhat - jelenleg a tisztítótűzben pörkölődő gimnazistákra felügyelő angyali különítmény tagja.

F. Alulírott tökéletesen beszél latinul, görögül, héber és arameus nyelven.

G. Soha semmiben sem kételkedett.

Alulírott a fenti okokból kéri, méltóztassék őt elbocsátani a tisztítótűzből, s legalázatosabb kérésének kegyelmes elintézése esetén ígéri, igyekezni fog, hogy méltónak bizonyuljon a nagytekintetű végítéleti bíróság bizalmára.

Kérvényét nemsokára visszakapta.

- A küzlet hiányzik - mondta a kézbesítő angyal, aki világi életében kabinetirodai hivatalnok volt.

András pap gyöngybetűivel szépen felírta a kérvény hátsó oldalára:

András pap lelke kérelmezi szabadon bocsátását a tisztítótűzből: indoklás A, B, C, D, E, F, G pontok alatt.

Halála napjának évfordulóján (a beadott kérvények elintézése a földön sem történik gyorsabban) a következő választ kapta:

Tisztelt Cím!

Felhívjuk figyelmét, hogy a végítéleti bíróság belátható időn belül nem ül össze, ezért kérvényét a purgatóriumi ítélőszéknek adtuk át azzal, hogy kérvényét lehetőleg vegye figyelembe, és állítsa önt vétke kivizsgálása céljából törvényszék elé.

A végítéleti bíróság előkészítő bizottságának nevében

Gábiel

Csendesen teltek-múltak az évek a purgatóriumban, a jámbor lelkek fogait csikorgatták, s az angyalok dalolva ringatták a keresztesetlen kisdedek bölcsőit.

András pap végre idézést kapott: „Jelenjen meg a szentséges ítélőszék előtt.”

A purgatóriumi tárgyalóteremben helyet foglaltak a tanács tagjai, csak a szolgálatos angyalok láthatták őket, az elővezetett vádlottak előtt a szentséges tanács láthatatlan maradt. A légben András pap életének könyve lebegett, láthatatlan kéz lapozott benne.

- András pap - szól egy hang -, magad előtt látod életed könyvét. Mindvégig tiszta és makulátlan, egyetlen lap kivételével. Válaszolj őszintén kérdésünkre: Igaz, hogy egyik bátyád Ausztráliában élt?

- Igenis, tisztelt tanács.

- Halld újabb kérdésünket: Levelet írtál bátyádnak Ausztráliába?

- Igen, így volt. Ezernyolcszáznyolekvankettőben írtam neki Sydneybe.

A könyv becsukódott, s megszólalt egy mély hang, minden jel szerint a tanácselnök hangja:

- Áttanulmányoztad Szent Ágoston egyházatya minden könyvét?

- Igen.

Szárnyak suhogása hallatszott. A bíróság tanácskozássra vonult vissza. Újabb szárnyasuhogás, s egy hang szólott a magasból:

- András pap tizenötezer évi purgatóriumi tartózkodásra ítéltetik, a büntetés idejébe beszámítatik a huszonnégy esztendei vizsgálati fogság.

Indokolás

Szent Ágoston egyháztanító az Úr 415. esztendejében írt De retractatione vel librorum recensione című könyvében eretnekségnek bélyegezte az ellenlábásokban való hitet. (Lásd 213. lap.) Minthogy Ausztrália az ellenlábásokhoz tartozik, aki hisz Ausztrália létezésében, eretnekség vétségébe esik. Hogy András pap e vétket elkövette, bizonyítja levele, amelyet bátyjának küldött az ellenlábásokhoz, az ausztráliai Sydneybe. A bíróság enyhítő körülménynek tudta be a vádlott büntetlen előéletét, töredelmes és őszinte vallomását.

- Ne sírjon - vigasztalták az angyalok az elítéltet -, ilyesmi bármelyik földi törvényszék előtt is megtörténhetett volna magával...

Pokoli történet

A nagy bűnösök ötödik alosztályában a legrendesebb lelkek közé tartozik Hofbauer rendőrigazgató úr lelkecskéje.

Az osztály parancsnoka, Durumó ördögkapitány, a sátánok termelési értekezletein nem győzte őt eleget dicsérni. Az erénynek jutalma el nem marad, így hát a rendőrigazgató lelkecskéje is idővel bizonyos kiváltságokban részesült, s havonta csak egyszer fürdették meg olvasztott kénköben. A többi napon ott röpködött a katlanok fölött, s vigyázott, nem dugja-e ki valamelyik bűnös lélek a fejét, kezét, lábát, hogy kissé hűtőzzön.

Mihelyt ilyesmit észrevett, futott jelenteni a katlanfelügyelőnek, aki a csalafinta lelkecskét izzó platinadrótból font hálóval kihalásztta a katlanból, és a villanykalapács alá vitte, ahol izzó fehérre kovácsolták. Aztán váltóáramot eresztettek belé, dömés barátok trágyalevével kenték be, s végül bedobták a legnagyobb katlanba, ahol a jezsuiták csikorgatták fogaikat.

A rendőrigazgató lelkecskéje besúgásai jutalmául abban a kegyelemben részesült, hogy egy egész percig nézhette az olvasztott kénkatlan bejáratánál leforrasztott üvegcsőben elhelyezett grammnyi friss forrásvizet.

Az ügybuzgó lelkecskét a többi bűnös lélek nem nagyon szerette; valahányszor elröppent a katlanok felett, olvasztott kénkövel locsolták meg, még Belzebubnál is bepanaszolták, amikor ezer év múltán egyszer ellenőrző látogatásra érkezett az osztályba, s az után érdeklődött, megkapják-e rendszeresen napi arzénos szublimát-adagjukat.

Belzebub azonban örömét lelte a denúciáns lelkecskében; immár ötödször kitüntette azzal, hogy hosszasan elbeszélgetett vele, s megígérte, ha még tízezer évig ilyen rendesen viselkedik, nyálhat majd egy kis jeget.

A panasztevőt pedig bedobták a kanonokok katlanába. Így aztán hamarosan egyetlen bűnös lélek sem volt hajlandó beszélni a rendőrigazgató lelkével, kivéve Nárciszt, a természettudományok bűnös professzorát.

A tudós professzor valami vegyület miatt került ide, amely levegőbe röpítette a fél várost feltalálóstul.

Az ördögök féltek Nárcisztól, mert mindig csupa tudományos dologról fecsegett, amit nem értettek, így aztán a szerencsétlen professzor kénytelen-kelletlen Hofbauer igazgató úr lelkecskéjével próbált barátkozni. A rendőrigazgatói lélek óvatosan és éberén figyelte ismerkedési próbálkozásait, de hagyta a másikat, hadd beszéljen szíve szerint.

Egyébként a természettudós is bizonyos könnyítésekkel élvezte a pokolban, mert azzal bízták meg, hogy könnyen olvasható fémeket és ötvözeteket találjon ki, amelyekben a kisebb bűnösöket fűrésztöttek.

A két lélek tehát összeemelegedett, sőt az utóbbi időben egyre-másra összebújtak, és titokzatosan sugdolóztak.

A természettudós lelkének ugyanis mesés ötlete támadt, kitalálta, hogyan szerezhetnének titokban egy-két csepp vizet.

Elmondta társának, hogy Szent Ágoston szavaiból indul ki, aki azt hirdette, hogy a lélek olyan állapotban vándorol a poklokra, amilyenben élete utolsó percében leledzett.

A pokolbeli főigazgatóság azonban a lelkeket tüstént fortyogó kénbe és szurokba, legújabbán frissen olvasztott aszfaltba dobatta.

Mi lenne, ha a lelkeket desztillálnák? Nem lehetne belőlük legalább egy-két csöpp vizet kifacsarni?

Ha a pokolban már villamoskalapács is van, miért ne lehetne lepároló készüléket szerkeszteni?

A legfontosabb teendő, hogy megnyerjék a korszakalkotó ötletnek Durumó ördögkapitányt, a többi már könnyen fog menni.

A rendőrigazgató lelkecskéje rászánta magát, hogy beszél az osztályfőnökkel. Nemsokára meg is tette.

- Vitéz kapitány úr - mondta pistyogó hangon -, úgy hiszem, az újonnan jött lelkeket kevésbé gyötörjük.

Az osztályfőnök arca elborult.

- Ilyet senki se mondjon - felelte szigorún, megcsóválva hímzett farkát. - Ragaszkodunk a hagyományokhoz, ami jó volt ezelőtt százezer évvel, jó ma is.

- Vitéz kapitány úr - folytatta méztől csöpögő hangon a denunciáns lelkecske -, nem volna jó lepárolni az újonnan jött bűnösöket? Nárcisz professzor lelke azt mondja, hogy az a legmesésebb gyötrelmem, a pokoli seregeknek nagyobb szórakozást biztosít, és a bűnösök keservebben fognak siránkozni, mint a kénnel és szurokkal, esetleg aszfalttal töltött Papin-üstben. Az új bűnösök kóstolót kapnak a pokolbeli kínokból, miközben lassan lepárolódnak, s még nagyobb lesz a sírás és fogaknak csikorgatása.

Az osztályfőnök megdicsérte a rendőrigazgatói lelkecskét, amiért oly meghatóan gondoskodik új társairól, s hívatta a tanár lelkét, aki bemutatta a lepároló készülék tervrajzát.

Az ötlet megtetszett az ördögkapitánynak, tüstént elkészíttette a friss lelkeknek szánt desztillátort, mozgósítva e munkára a bűnös szerelői lelkeket.

Az első kísérletet egy kövér spanyol püspökkel végezték.

A pasas állandóan a szent inkvizícióról fecsegett, de nem sokat törődtek vele, és rácsavarták a lepároló készülék tetejét. Aztán befűtöttek alatta, és a spanyol püspök desztillálódni kezdett.

A pokoli zsivajt túlharsogta a katlanból áradó kétségbeesett ordibálás:

- Miserere mei, domine, propter magnam misericordiam tuam.

- Itt nem sokat használ - legyintett gúnyosan a professzor lelke, mialatt a rendőrigazgatói lelkecske sóváran leste, csöpög-e már a készülékből a hőn vágyott ital.

A felügyelő ördögök valami tökéletlen lelket agyabugyáltak hátul s a készülék csövéből nagy csöppekben ömlött ki a folyadék, amelyet a két feltaláló lélek markába fogott fel. Ekkor rohanva jött az osztályfőnök. A két lélek megijedt, szétfröcskölték maguk körül a folyadékot, egy-két csepp az ördögkapitányra hullt, aki szörnyű üvöltéssel azon nyomban lángoló foszfor-gyertyává változott. Fűlsiketítő robaj támadt, s összeomlott a pokol.

A spanyol püspökből a lepároló készülékben szentelt vizet nyertek!

*

A boscilei pap horkanva felébredt kanapéján, gazdasszonya szalmiákosüveget tart az orra alá, s rémülten biztatja:

- Térjen magához, tisztelendő uram!

A szomszédos szobából a környező falvak plébánosainak vidám dalolása hallatszik.

A gazdasszony elmagyarázza a tisztelendő úrnak, hogy éppen a templomszentelés ünnepi lakomájáról maradt utolsó palack bort ürítették ki a szomszéd szobában, amikor a tisztelendő úr hirtelen az asztal alá esett.

A vendégek felemelték, és idehozták a díványra.

A tisztelendő úr hallja, de nem érti, valamit motyog, és a fal felé fordul.

Még mindig hiszi, hogy összedőlt a pokol...

A sátán vége

Reggel fél hétkor indultam haza a Vigadóból. Ködös reggel volt, a fagy csontig hatott. Mégis úgy döntöttem, hogy néhányszor körbejárom a szigetet, az ilyesmit egészségügyi sétának szokták hívni. Különben is nagyon álmos voltam. Félig lehunyt szemmel, mintegy álomban láttam a várost, amely lassan-lassan bukkant elő a ködből. Egyszerre fejjel nekimentem valaminek, azt hittem alacsonyan nőtt ág, s rosszkedvűn felpillantottam. Iszonyat és rémület fogott el attól, amit láttam. Amibe a kalapom beleütközött, nem ág volt, hanem fekete lakkcipő. A cipő fölött fekete nadrágot lehetett látni. Kétségtelenül akasztott ember. Émelyegni kezdett a gyomrom. Aztán összeszedtem bátorságomat, és tüzetesen szemügyre vettem az öngyilkost. Mindenekelőtt észrevettem, hogy csak egy lakkcipője van. Másik nadrágja nem lakkcipőben végződött, hanem patában. Még feljebb néztem. A következőket láttam: kilógó, hosszú, sötétvörös nyelvet, a homlokon két hatalmas szarvat, az elegáns frakk két szárnya között hosszú, szőrös farkat. Nem kételkedhettem tovább. Az előttem lógó öngyilkos nem más, mint maga az ördög.

A fa tövében hallgató padon nagy borítékot pillantottam meg, címzés helyett ez állt rajta: „Azoknak, akik megtalálják holttestemet.”

Ez én voltam. Birtokomba vettem a levelet, felbontottam, és a következőket olvastam:

„Mindenekelőtt hadd rójam le hálám adóját a prágai rendőrségnek. Bármilyen gyilkosság vagy egyéb bűncselekmény történt, a rendőrség mindig gondoskodott róla, hogy a tettes ne vezessen bűnéért már e világon, hanem halála után az én kezembe kerüljön. Hadd rójam le most hálámat. Tudom, ha megtalálják holttestemet (ha egyáltalán megtalálják), a rendőrség a világ végéig sem jönne rá kilétemre. Megmondom kerekén: én vagyok az ördög. S ami halálom okát illeti: öngyilkos lettem.

Tettem indoklására bőven elegendő, ha röviden elmondom az utolsó éjszaka történetét. Meg akartam győződni, félnek-e még tőlem a prágaiak, ezért elmentem a Vigadóba, ahol, mint hallottam, a prágai lakosság minden rétege megtalálható. Frakkba öltöttem, de máskülönből megtartottam természet adta külsőmet, hogy lássam, milyen hatást gyakorlok a jóemberekre.

Alig léptem be a terembe, az egész közönség röhögni kezdett.

- Mesés maszk - mondta valaki.

Az képzeltem, megijednek tőlem, pedig csak nevettek.

Éreztem, hibát követtem el, hogy nem öltöttem álruhát. De még mindig reménykedtem, hogy valaki talán mégis megijed és elszökik. Szó sincs róla. Az emberek elárasztottak rokonszenvük minden jelével, mert azt hitték, álarcban vagyok.

Végül odaléptem egy élemedett korú aggszúzhöz, akiről lerítt határtalan vallásossága, s csak azért jött a Vigadóba, mert másutt hiába vadászott szeretőre vagy vőlegényre.

Meglehetősen eredeti beszélgetés játszódott le köztünk.

- Kisasszony - mondtam, mikor észrevettem, mennyire csodálja álarcomat -, valamit be kell vallanom. Ön csalódik bennem.

- Ne képzelje - felelte édeskés hangon. - Csak egy férfiban csalódtam, Stovicsek ügyvédbojtárban, aki eljegyzésünk után faképnél hagyott. Más férfiban nem volt alkalmam csalódni.

- Bennem mégis csalódik - erősködtem.

- Nem, nem - felelte lángoló pillantással. - Mindjárt láttam magán, hogy igazi jellem.
- De kisasszony, értse meg, a maszkom nem maszk, hanem valóság. Én vagyok az ördög.
- Nem tartozom azok közé, akik sokat adnak az emberek foglalkozására. Elég nagy vagyonom van, s ha azt akarod, drágám, hogy a tied legyek...

Elmenekültem.

Didergett bennem a rémület. Már a vallásos emberek sem félnek tőlem, sőt ez az öreglány, Szent Ferenc harmadrendjének oszlopos tagja, képes volna férjül venni. Engem, az ördögöt! Később megnyugodtam. A leányzó éppen azért nem fél tőlem, mert vallásos hit él benne. Odahaza biztosan palackszámra tartogatja a szenteltvizet, skapuláréja van s tudj'isten még mi mindene. Rossz helyen tapogatóztam. Nem arra teremtettek, hogy az erényes emberek féljenek tőlem! Lássuk a bűnösöket!

Kis idő múlva megpillantottam a magam emberét. Két lánykával ült egy asztalnál, s enyhén szólva fesztelenül szórakozott velük. Mondhatnám, orgiázott. Ez az, amit keresek.

- Istentelen bűnösök - mennydörögtem rájuk -, nem féltek, hogy elviszlek magammal?
- Megtehetné - felelte az egyik lányka. - Jólesne egy kis vacsora.
- Ne gondolatok földi hitványságokra - mennydörögtem tovább -, ha az alvilág királya előtt álltok.

Akkorát kacagtak, hogy majd elfűjták a szarvaimat.

- Jó pofa maga - vélte a férfi.
- Különben is - jegyezte meg a másik lány -, azt hiszem, a pokol egész szép lehet. Legalább nincsenek ott mindenféle tökéletlen vénasszonyok meg aggastyánok, akik erkölcsről prédikálnak az embernek.
- Micsoda? - esett le az állam.
- Ez csak magától értetődik - magyarázta. - Mi van a pokolban? Fogaknak csikorgatása. A vénasszonyoknak meg az öregembereknek pedig nincs foguk. Nem igaz?

Megint alulmaradtam, de még nem adtam fel minden reményt.

Ezeknek az embereknek jó dolguk van. Miért félnének tőlem? A vak is látja, hogy álmukban sem hisznek bennem. Nem csoda, hogy nem imponálok nekik. Olyan bűnös embert kell találnom, aki hisz a létezésben és a poklok kínjaiban.

Sokáig hiába keresgéltem a teremben. De végre megtaláltam. A Vigadó-beli mulatságra eljött - természetesen álöltözetben - egy magas rangú egyházi méltóság, amolyan csuhás világfi. Éppen ez kellett nekem. Odaléptem hozzá, és megszólítottam:

- Alázatos tiszteletem, eminenciás uram.

Úgy tett, mintha nem hallaná.

Nem sokáig haboztam, megráncigáltam kabátja ujját.

- Magához beszélek, püspök úr.
- Tévedni tetszik - mondta méltóságteljesen.
- Dehogyan, én még véletlenül se tévedek - feleltem. - Jól ismerem eminenciádat.

Megmondtam a nevét és azét a nőszemélyét is, akit a teremben kerestem.

- Kicsoda maga? - kérdezte meglepetve és kissé szorongva.

- Láthatja, eminenciás uram. A maszkom nem álöltözet, hanem valóság. Én vagyok az ördög.

A főpap hangosan felkacagott.

- Ön elfelejti, jó uram, kivel beszél. Bár örülök, hogy mások hisznek az ön létezésében, és egy kissé önből is élek, de ez nem jelenti, hogy én is hiszek magában. Mégiscsak szemtelenség, hogy olyan kísértet mer riogatni, akit mi magunk találtunk ki...

- De eminenciás uram - kiáltottam szinte kétségbeesetten -, ön nem hisz bennem?

- Eszem ágába sem jut - vigyorgott a püspök.

- De könyörgöm, miért? - jajdultam fel.

A püspök részletes magyarázatba kezdett. Annak idején olvastam az istentelen füzeteket, amelyek azt bizonygatták, hogy tulajdonképpen nem is létezem, de most meggyőződtem róla, hogy az ateista könyveket elsősorban püspökökkel kellene megíratni. Létezésem lehetetlenségét oly tüzetesen és behatón bizonyította, hogy lassanként magam is kételkedni kezdtem, vagyok-e egyáltalán. Hiába csíptem a karomba, egyre az járt az eszemben, hogy létezésem csupán érzéki csalódás.

A beszélgetés után olyan lelkiállapotban voltam, hogy le sem tudom írni. Szívemben tuskaként sajgott a végzetes kérdés: „Vagyok vagy nem vagyok?” Végre elszántam magam: ha az életem csupán álom és érzéki csalódás, legjobban teszem, ha végét vetem. Ha pedig tényleg létezek, be kell látnom: menthetetlenül túléltem magam. Senkinek sem imponálok, senki sem fél tőlem, sőt lassanként már nem is akad ember, aki hinne bennem. Ez a vég. Mihelyt kimegyek a terem-ből, felkötöm magam az első fára. Halálomat nem sajnálom, hisz csupán logikus következménye mindannak, amit az utóbbi időben átéltem.”

Így végződött a levél. Amikor még egyszer felpillantottam a fáról lógó holttestre, dermedt arca mintha csalódott fintorba torzult volna.

Könyvbarátok között

A névtelen levél

Frigyes herceg, a waldecki fejedelemség ura hintójával végighajtatott a városon. Az utca két oldalán üdvözlő tömeg fogadta. A herceg ölébe hirtelen egy levél pottyant, amelyet ügyes kézzel hajítottak feléje a sokaságból.

Frigyes herceg kedvesen elmosolyodott, felbontotta a borítékot, és ezt olvasta:

Fenség! Maga a legnagyobb számár, akit a föld a hátán hord!

Frigyes herceg arcáról lehervadt a mosoly. Mint a másnapi hivatalos lap közölte, őfelségét hirtelen rosszul fogta el, aminek következtében az ünnepséget félbe kellett szakítani, és Frigyes herceg visszatért a palotába.

A palotába érve a herceg dolgozószobájába sietett, még egyszer gondosan elolvasta a gyalázatos levelet, és miután már ötvenedszer végigfutott pillantásával a sértő szavakon: Fenség! Maga a legnagyobb számár, akit a föld a hátán hord! -, úgyhogy a szöveget már betéve tudta, csodálkozva felkiáltott:

- Az a gazember még alá se írta!

Izgatott léptekkel fel-alá kezdett járni dolgozószobájában, állandóan ismételve magában: Fenség! Maga a legnagyobb számár, akit a föld a hátán hord! Fél órával később összehívatta az államtanácsot.

- Kedves uraim - fordult felindultan a négy titkos tanácsoshoz -, a harmincéves uralkodásom mai évfordulóján rendezett ünnepség alatt ismeretlen tettes a következő levelet dobta hintómba: Fenség! Maga a legnagyobb számár, akit a föld a hátán hord!

A titkos tanácsosok elsápadtak, és Károly báró kijelentette:

- Fenség, ez a levél nem felségedet illeti.

Frigyes herceg haragra gyúlt.

- Kedves báró - szólt indulatosan -, remélem, ön is tudja, hogy a felség cím ebben az országban csakis engem illet, és rajtam kívül nincs senki, aki magára vonatkoztathatná ezt a titulust. Mivel pedig a levélben ez áll: Fenség! Maga a legnagyobb számár, akit a föld a hátán hord! - a levél engem illet. E kérdésben, úgy hiszem, uraim, mindnyájan egyetértünk. Az állam érdeke azonban megköveteli, hogy megtudjuk, ki az a gazember, aki így megrágalmaz bennünket, mert én ezt az eljárást egyszerűen hazaárulásnak minősítem. Az önök kezébe adom át az ügyet és a levelet, s remélem, az országgyűlés is részvétét fejezi ki nekem, és holnapi gyűlésén egyöntetűen elítéli ennek az elvetemült egyénnek az eljárását, aki nem riadt vissza attól, hogy megzavarja fenséges urának lelki nyugalma.

Az államtanács a késő éjszakai órákig tanakodott, az értekezletre később a rendőrigazgatót is meghívták.

Másnap az országgyűlés rendkívüli ülésén az elnök meghatottságtól remegő hangon olvasta fel az uralkodó legfelségesebb leiratát, amelyben Frigyes herceg népének hűségére hivatkozott.

Az országgyűlés haladéktalanul feliratot szerkesztett és hagyott jóvá, bár tulajdonképpen senki se tudta, miről is van szó.

A városban és az egész országban nyomott hangulat uralkodott. A rendőrigazgató ezalatt egy percet se vesztett, külön kihallgatást kért az uralkodótól, és az állami levéltárból kiigényelte a gyalázkodó levelet.

- Mit kíván tenni? - kérdezte a kancellár.

A rendőrigazgató sokatmondón dörzsölte a kezét.

- Egy kis türelmet kérek, méltóságod meg lesz lepve újszerű nyomozási módszeremtől!

A levelet elküldték az állami nyomdába, és a kora délutáni órákban a főváros minden utcáskán nagy falragaszok jelentek meg a rendőr-igazgatóság aláírásával:

1000 MÁRKA JUTALOMBAN

részesül, aki nyomára vezet az elvetemült tettesnek, aki az alábbi szövegű levelet írta, és legfelségebb uralkodónk kocsijába dobta:

(A felhívás alatt a névtelen levél hű és pontos másolata díszelgett.)

Fenség! Maga a legnagyobb számár, akit a föld a hátán hord!

Estére nem akadt ember a waldecki fejedelemségben, aki ne tudta volna, hogy Frigyes herceg a legnagyobb számár a világon.

A rendőrigazgatót másnap reggel nyugdíjazták.

Lesállás

Képzelt sporttörténet

I.

Ugyancsak nagy nyomorúságban voltam akkor, amikor elfogadtam a szerkesztői állást egy sporthetilapnál, amely a Haladás nevű sportegylet szócsöve volt, azé az egyleté, amely a labdarúgásban az elsőségért vetélkedett az Előre sportegyesülettel.

Szerkesztő elődöm az utolsó perzig állta az Előre támadásait, de végül is elesett a becsület mezején, minthogy az ellenlábas sportlap szerkesztője fizikailag bántalmazta. Holmi „büntető-rúgásról” volt szó, mely a hasát érte, minek következtében hosszabb ideig tartó fekvésre kényszerült. Mivel tehát ideiglenesen én lettem a szerkesztő, magamra vállaltam a kötelességet, hogy bosszút állok az ellenséges sajtóorgánumon, s igyekeztem kötelességemnek lelkiismeretesen eleget tenni. Az Előre egyesület ellen intézett kirohanásaim olyan szilajok voltak, mint az ökölvívásban osztogatott csapások, nevezetesen azok, amelyek a gyomor és a hátgerinc közti vastag idegfonatot érik, vagyis az úgynevezett gyomorszájütések, továbbá oly alattomosak, mint a görög-római birkózás valamennyi meg nem engedett fogása együttevve, s oly mulatságosak, mint a teniszversenyben a hölgyek hendikepje.

A támadások betöltötték az egész számot. A vezércikkkel kezdődtek, amely szilaj volt, mint a magyar könnyűatléták futása, és a nyílt levéllel végződtek, mely az ellenfél szennyését teregette, s újabb botrányokkal fenyegetőzött. Az egyes rovatok - Autósport, Kerékpározás, Könnyű- és nehézlétika, Tenisz, Labdarúgás, Jégkorong, Vízi sportok, Vívás, Ökölvívás, Egyesületi hírek - mind-mind hemzsegték a támadásoktól.

Én voltam az, aki bevezettem a sportéletbe az ún. „köpönyegforgatók” politikáját, vagyis az egyik egyesületből a másikba való átállást, de ez egy cseppet sem zavart abban, hogy vezércikkem például ilyen címmel jelenjék meg: „Lesújtó jelenségek”, s azt írom benne: „Elég egy ígéret, s a mai rekorder máris elhajítja a zászlót, és átáll a másik oldalra. Ó, szánalmas sporterkölcs?” és így tovább.

Ilyen körülmények közt a lapnak három számát adtam ki. Az utolsóban közöltem egy beszámolót a Haladás és az Előre közt lefolyt mérkőzésről.

Egyesületünk, a Haladás 4:2 arányú vereséget szenvedett.

Szörnyű csapás volt ez számunkra, ezért a cikknek meg kellett vádolnia az ellenfél játékosait, hogy sportszerűtlenül viselkedtek.

A cikk címe így hangzott: Haladás versus Előre. (Az Előre szánalmas játéka. A mieink pompás játékot nyújtanak, de kínos jelenetek után győz az Előre. A játékvezető nem látja a lesállást. A látogatottság gyér, 10.000 ember. Az Előre legjobb játékosa, Xaver lesállásból háromszor lö kapura. A taccsbíró részeg.) Íme a cikk rövid tartalma. A lap elkelt, mert Xaver a közönség kedvence volt. Két nappal a lap megjelenése után különös látogatóm érkezett.

II.

Épp elbúcsúztam két negyedikes diáktól, akik arra kértek, közöljem a lapban, hogy a IV/A 6:3 arányban legyőzte a IV/B-t, amikor félénken kopogtattak az ajtón. Kiszóltam, hogy szabad, s erre belépett a szerkesztőségi szobába egy kisírt szemű fiatal hölgy. Kezében lapom legutóbbi száma.

- Szerkesztő úr - szólalt meg sírva -, ugye hogy ez nem igaz? - s a Haladás versus Előre című cikkem eme mondatára mutatott: „Nyilvánvaló lesállásból lő már harmadszor kapura Xaver.” - Ugye nem igaz? Nem, ez nem lehet, az én Xaverom sose lenne képes ilyen aljasságra. Mondja, hogy nem igaz, szerkesztő úr, kérem, mondja, hogy tévedett, s az én vőlegényem nem volt lesállásban, hiszen fellökte a hátvédet, vagyis nem lehetett lesen.

Közben görcsösen szorongatta a kezem, és szívet tépően zokogott.

- Nem, nem, Xaver, ez a nagydarab, nemes szívű fiú, aki oly pompásan tud a labdával cselezni, s aki annyiszor fejelte be a labdát remek ívben a kapuba, az nem olyan aljas, hogy lesállásból lőjön kapura. Xaver olyan jó és nemes lelkű fiú, hogy biztosan előbb beleszaladt a hátvédbe, mielőtt a kapura lőtt. Hiszen én láttam, hogy a hátvéd ott fekszik előtte a földön. Ő, szerkesztő úr, vonja vissza, amit írt, ne tegye tönkre a boldogságomat, az én drága Xaverom olyan jó és derék fiú. Nem, Xaver biztosan nem lőtt lesből kapura. Nem élném túl, a haláloamat okozná, ha el kellene hinnem, amit szerkesztő úr írt!

Bár megértettem, micsoda fájdalom olyan ember menyasszonyának lenni, aki nyilvánvaló lesállásból lő kapura, kénytelen voltam hajthatatlan maradni.

- Drága kisasszony - mondtam -, nem tehetek önért egyebet, mint hogy megkínálom e székkal: tessék helyet foglalni. Xaver büntetést érdemlő cselekedetre vetemedett, s valóban olyan galádul játszott, ahogyan megírtam.

Az ifjú hölgy térdre vetette magát, és átkarolta a lábamat.

- Kérem, nagyon kérem, tegyen közzé helyesbítést, írja meg, hogy Xaver nem lesből lőtt kapura. Mit szól a két barátnőm, Emma és Karla?! Mennyire kinevetnek majd, hogy egy ilyennel járok jegyen!

Felemeltem a hölgyet.

- Sajnálom, kisasszony, nyilvánvaló lesállás volt.

A szerencsétlen menyasszony sírva távozott a szerkesztőségből, anélkül, hogy kezet nyújtott volna, pedig részvéttel meg akartam szorítani a kezét.

Kaptam aznap néhány fenyegető levelet Xaver tisztelőitől.

„Maga csirkefogó, maga marha - írta az egyik -, lássa, hogy gentlemannel van dolga, aláírom a teljes nevem...”

Másnap megjelent Xaver édesapja, egy tisztos külsejű, idős úr. Arra kért, jelentsem ki, hogy ami az újságban van a fiáról, nem igaz.

- Az én egyetlen fiam, ősz fejem büszkesége - zokogta a szerencsétlen férfiú -, biztosan nem lőtt lesből, hiszen tudta, hogy a nézők közt ott az édesapja, aki őt mindenkifelett szereti. Xaver óvakodnék az ilyen galádságtól, már csak az én ősz fejem kedvéért is, és boldogult édesanyja emlékéért, akitől az első futballcipőt és labdát kapta. Feleségem emlékére esküszöm önnek, hogy Xaver nem lőtt lesből. Cáfolatot akarok, kérem önt, én, az öreg ember. Xaver nem jutna be a városházára, ha igaz volna, amit ön állít róla.

- Kedves uram! A tényeket nem lehet megcáfolni. Megértem, hogy mint művelt embert ez nagyon elszomorítja, de nem segíthetek...

A szegény öregúr könnyeivel öntözte az ajtó kilincset, amikor távozott.

Délután beállított Xaver nagynénje, s kijelentette, hogy kitagadja Xavert, ha igaz, hogy nyilvánvaló leszállásból lőtt háromszor a kapura. Ő is sírt, meg a szégyent emlegette, amit Xaver az egész családra hozott. Azzal a kijelentéssel távozott, hogy egész vagyonából alapítványt létesít, amelyből tisztességes labdarúgó játékosok kapnak majd ösztöndíjat.

Estefelé hatalmas tömeg vonult fel a szerkesztőség épülete elé, beverték a szerkesztőség ablakait, és behajigáltak egy csomó röpcédulát, amelyeken a következő szöveg állt: Xaver nem volt leszállásban! Mi a hazugság, mi az igazság Xaver körül?!

A rendőrség nem mutatkozott, mert a rendőrparancsnok fia az Előre egyesület színeiben játszott.

Fenyegető levelet aznap kettőszázhatvanöt darabot kaptam!

A rá következő napon a posta kikézbcsített címemre egy tucat pokolgépet. Egyet utánvétellel. Valamennyit visszaküldtem.

Az esti postával egy doboz érkezett. A labdarúgók nemzetközi szövetsége küldött benne egy kötelet, s mellékelte hozzá egy cédulát, amely valamennyi világnyelven tartalmazta a következő szöveget: Kösse fel magát! Xaver nem állt lesen, amikor kapura lőtt!

Lakásomba búzló petárdákat dobáltak be, s néhány száz névjegyet az alábbi szöveggel: Holnap meglátogatjuk.

Ott találtam a rendőrparancsnok fiának a névjegyét is meg Xaver névjegyét is. Az utóbbin ezt olvashattam: „Távozzon, nem állok jól magamért...” Micsoda nemes lelkű férfi volt!

Mitévő legyek? Elutazom, s tán szerencsésen célhoz is érek, persze csak ha Xaver hívei nem helyeznek valahol a vasúti sínekre ekrazittöltényt, mert ugye Xaver, a közönség kedvence nem állt lesen, amikor az ellenfél kapujára lőtt...

A katolikus tornaegyletek első kongresszusa

Első nap

A „Sasok” nevét viselő katolikus tornaegyletek első kongresszusa ünnepélyes istentisztelettel kezdődött.

Valóban felemelő látvány volt, ahogyan az egyes csoportok szenteltvízzel meghintve, zárt alakulatban vonultak be a templomba. Példás rendben felsorakoztak a szószék alatt, hogy meghallgassák a sas-eszme dicső úttörőjének, Dostál-Lutvinov prostejovi papnak és aranytollú írónak lelkesítő szavait.

Öröm volt nézni a sasfiókákat, minden megyei csoport fennlengette a Fehérhegyi Szűz Mária arcképével díszített lobogóját. Egész Csehországból eljöttek az egyenruhásított sekrestyések, rövid, fekete bugyogóban, fekete frakkban és nyakuk körül rózsafüzérrel. Ott voltak sastyúkjaink is, a plébániai gazdasszonyok és gyertyás nénikék, rövid, fekete rokolyában, amely alól kikukucskált szemérmes fekete bugyijuk. Eljöttek a sasjércék is, az egyes apácakolostorok képviselőiben.

Üdén ragyogott Szent Katalin Sasfiókáinak arca, az egyesületben tömörült tiszta lelkű apácák hosszú, sárga nadrágot viseltek, fölötté fehér szoknyát, ami együttevén a pápai lobogó színeit adja.

Repesett a szív a káplánok Szent Jeremiás Sasmegyéjének láttán, a derék segédlelkészek méltán keltettek feltűnést az oltár előtt fegyelmezett, egyszerre roppanó térdhajtásukkal, valamint csodaszép zászlajukkal, melyre e szavakat hímezték: „Istenért!” A parancsnok szavára egymás után borultak térdre az egyes megyék, közülük hadd említsük meg Cirill és Metód megyéjét, a morva sasfiókákat, akik ékesszóló példáját mutatták a testnevelés fontosságának katolikus hitünkben, mert olyan példás rendben térdeltek le a szószék előtt, hogy a nézők szeméből kiserkedt az öröm könnye.

Az ájtatos hívek joggal lehettek büszkéek a katolikus Fügner és Tyrš eszméinek diadalára, amikor parancsszóra, példás rendben vetették a keresztet Szent Alajos sasai, köztük a csehszlovák püspöki helynökök, Szent Gertrúd sasleányzói, s az ájtatos gyülekezet büszkén tekintett Nepomuki Szent János sasfiókáira, a siketnémák intézeteinek neveltjeire.

A kongresszuson a főnemesség és a kormány, a rendőrség, a katonaság és a csendőrség képviselői mellett részt vettek a hradzsini hülyék intézetének ápolói is, akik az első pillanattól az utolsóig üdvözült mosollyal követték a katolikus tornaegylet mozgalmának diadalmenetét. Jelen voltak továbbá a szabadon bocsátott rabok egyesületének tagjai, a bukott leányzók intézetének alapítványi hölgyei, valamint hitünk és szent eszménk számos más előharcosa, akiknek arcáról lerítt az ép testben ép és hívő katolikus lélek.

Megható élményt jelentett egy bugyuta kisfiú, aki csillogó szemekkel hebegte: Ha megnövök, én is sas leszek!

Leszel, bizony az leszel, drága fiacskám, s veled együtt sokan mások, drága hazánk és hitünk dicsőségére!

Dostál-Lutvinov aranytollú pap és író forrón átérzett szentbeszédében valóban válogatott szavakkal ragadtatta el az egybegyűlt ünneplő közönséget, vázolván a katolikus tornaegyletek történetét és fejlődését.

Az ájtatos hívek, a tisztelt vendégek, sasok és sasfiókák boldogan, csillogó szemmel hallgatták a hit védőjének és élharcosának lelkesült szavait. Hadd örökítsük meg tartalmát legalább kivonatossan:

„A katolikus sasok egyesülete már az ókori Rómában, az ókeresztények korában megalakult. A sas az a madár, amely legmagasabban szárnyal, és legközelebb kerül az Úristenhez. Machar hülye. A szokolok csirkefogók. Mi szeretjük hazánkat. Ma tizenötödike van. Aki nem tiszteli a papot, bolond. Nem vagyunk a haladás ellenségei, de a haladást korlátozni kell és kellő mérték-re szorítani. Szeretjük hazánkat, mivel a katolikus anyaszentegyház a hazaszeretetet nem tiltja. A sasok erényes ifjak, egyetlen multságuk az imakönyv olvasása. A szokolok erkölcstelenek, egy ízben láttam, hogy egy elvetemült hatéves Szokol-csemete meztelenül fürdött a folyóban. A sasok Ausztria támaszai. Ha Fügner feltámadna halottaiból, tüstént meghalna megint, látván, hogy a szokolok nem hajlandók részt venni az úrnapi körmenetben.”

- Ezért, barátaim - fejezte be szentbeszédét az aranytollú pap és író -, lánglelkemmel harcra hívlak benneteket a Fehérhegyi Szűz Mária sasos zászlai alatt. Miként egykoron a Fehérhegyen a tiszta és törhetetlen hit diadalmaskodott, harsogjon ma is országunkszerte zászlaink árnyékában győztes himnuszunk.

Ezután a morvaországi érsek teljes bűnbocsánatot hirdetett a kongresszus minden résztvevőjének.

Mise után a sasok és a sasfiókák magukhoz vették az Úr áldott testét.

A kongresszus második napja

Nyilvános gyakorlatok

Műsor:

1. Női sasok testedző gyakorlata szenteltvíz-hintőkkel
2. Plébánosok bakugrásai
3. Sekrestyések könyöklő-versenye
4. Kispapok zsákfutása
5. Megyei sasok miatyánk-versenye
6. Püspöki helynökök és egyéb főpapok távolugrása 60 centiméterre helyből nekifutás nélkül

A győzteseknek a következő díjakat írták ki:

- I. díj: Életfogytiglani bűnbocsánat
- II. díj: Bűnbocsánat ötven évre
- III. díj: Bűnbocsánat tíz évre
- IV. díj: Imakönyv
- V. díj: Rózsafüzér
- VI. díj: Negyed liter lourdes-i víz

Az első három díjban nemcsak a győztes versenyző részesül, hanem egész megyéje is.

A IV-VI. díj a győztes tulajdonába megy át, a megye díszoklevelet kap.

A testedző gyakorlatok után valamennyi egyesületi tag részvételével ünnepélyesen megnyitják a tenyészállat-kiállítást.

Mint a műsorból nyilvánvaló, a kongresszus gazdag és változatos viadalokban bővelkedett, amelyek során különösen Szent Alajos megyéje tűnt ki a plébánosi bakugrásban.

Tíz évre szóló bűnbocsánatot nyert a pelhrimovi sekrestyés, aki alig tíz perc alatt az egész tömegben keresztülkötölte magát, és csak akkor hagyta abba, amikor a rendezők lefogták.

A közönség nagy tapssal fogadta a nők gyakorlatait is, különösen ügyesen forgatták a szentelt-víz-hintőt a morvaországi Szent Margit megye sasjércéi, akik főleg azzal érdemelték meg az első díjat, hogy szabadgyakorlataik közben zengedeztek: „Morvaország hű a hitben, hű hitűnket tartsd meg, Isten!”

A díjkiosztás után a sasok serege indulóját harsogva: „Dobog a föld léptünk alatt, aki hű sas, el nem szalad, mienk Isten és az ország, áldd meg munkánk, Szentháromság” - elvonult a tenyészállat-kiállítás megnyitására. Ahogy vonultak, oly szépek voltak, hogy egy szem nem maradt szárazon. Gyönyörű látvány volt a kiállított barmok serege. Az egybegyűltekhöz az aranytollú pap és író, Dostál-Lutvinov szólott, hangoztatván, hogy mind egy test és egy lélek vagyunk. A hit bástyája a falu, ezért kapcsolták egybe a kongresszust marha- és sertés-kiállítással.

Rendőrségi beszámoló

A kongresszus második napja az elsőhöz, hasonlóan teljes nyugalomban zajlott le. A részeg résztvevők éjszakai rendzavarásai megsokasodtak, de letartóztatásra nem került sor.

A kongresszus harmadik napja

A kiállítás területén élőképet mutattak be „Husz János mester és egyéb eretnekek megégetése” címmel.

A megégetés igen szellemesen és élethűen ment végbe, a jelenlevő hívek élénk tetszésnyilvánítása közben máglyára került Husz János és más hitetlenek faszobra.

A megégetéséhez Dostál-Lutvinov aranytollú pap és író írt ünnepi beszédet, a máglyát nagy jártasságot eláruló kézügyességgel Myslivec doktor birodalmi képviselő gyújtotta meg.

Ezúton is köszönetet mondunk a konopistói uradalomnak, amely a máglyához szükséges fát önzetlenül a kongresszus szervezőbizottságának rendelkezésére bocsátotta.

A petróleumot a bencés papok adták.

A kongresszus résztvevői azzal a hő vággyal a szívükben tértek haza, bárcsak visszatérnének a régi jó idők, mert bizony isten nem vagyunk a haladás ellenségei, de a haladást kordába kell szorítani, ez legyen a katolikus tornaegyletek szent jelszava.

Állami ösztöndíj íróknak

Karel Jarolímek elég jó és igen kedvelt író volt, ezért aztán bármelyik kiadó kihasználta és megrövidítette. Amikor ment, hogy felvegye a tiszteletdíjat elbeszélés-kötetéért, rendszerint az történt, hogy a kiadó összeszidta, és kijelentette, csodálkozik, hogyan nyomathatott ki ilyen butaságokat. Karel Jarolímek elbeszéléseiben rétek illatoztak, a mennybolt ragyogó kéken ívelt a néma berkek felett, a nap csodálatosan pompázó színekben áldozott le az esti csendben, elnémult a madárdal, meg csupa hasonló szép dolog történt, s mindez biztosan azért volt így adagolva, hogy Karel Jarolímek füstölt disznócsülköt vehessen magának vacsorára. Karel Jarolímek írás közben magában számolgatta a sorokat, azért ecsetelt mindent oly igen költőien s szín pompásan.

Elbeszéléseiben pontosan megnevezett minden mezei virágot, részletesen leírta a verebet, mely átrepült elbeszélése hősének feje fölött a parkban, de ha sordíjért dolgozott, a legtöbb figyelmet a párbeszédeknek szentelte. Nyugodt lélekkel leült, és hozzáfogott:

„Igen. Maga nem így gondolja?

Nem.

Miért?

Tekintettel arra.

Mire, Emília?”

És Karel Jarolímek számolt: Ismét öt új sor, öt fillérjével. (Ennél többet sehol sem adtak neki.) Az huszonöt fillér, azaz egy pár virsli, vagy ha hozzáteszek egy fillért, akkor egy korsó pilseni sör.

Így folydogált Karel Jarolímek élete, állandó harcban kiadókkal, szerkesztőkkel, akiktől szörnyű makacssággal előleget csikart ki. Egy napon a kávéházban újságolvasás közben megvakarta a fejét. Ez azt jelentette, hogy valamin elmerülten gondolkodik. A közoktatásügyi minisztérium állami ösztöndíjakat hirdetett írók számára.

Az ötlet az előző közoktatásügyi miniszter agyában született, aki jó ember volt, s a pénzügy-minisztériummal megegyezvén kijelentette: „Hadd lakjanak jól egyszer.” Természetesen az írókra célzott. Solche verfluchten Kerle!

Karel Jarolímek megfolyamodta az ösztöndíjat, csatolta a megfelelő bizonylatokat, hogy tudniillik író, s ha méltónak találják a bizalomra, erkölcsös viselkedésével rója le háláját az államnak.

Aznap nem ment el az éjjeli kávéházba sem. Majd újra csak eljárogatott, s tizennégy napon át azon törte a fejét, mit is kezd majd az ösztöndíjjal. Az epikureista életmódról szövögetett álmaiba lassan, de biztosan belopakodott a cipőtalpalás gondolata. Már szinte teljes bizonyossággal látta, hogyan talpaltatja meg az osztrák állam egy cseh író cipőjét.

Múltak a hetek, múltak a hónapok.

Karel Jarolímek akkor kezdett ideges lenni, amikor már közel öt hónap telt el attól a naptól számítva, hogy elküldte Bécsbe az ösztöndíj iránti kérvényét.

Eltelt egy kerek esztendő, és Karel Jarolímek már csak fanyarul mosolygott, ha eszébe jutott, hogy egykor állami ösztöndíjat kért. Hozzászokott már a gondolathoz, hogy kidobott pénz volt az a huszonöt fillér postaköltség, amit a kérvény ajánlási díja címén fizetett. Az alábbi ötfilléres sorok ára úszott el:

„Oszkár?

Tessék!

Nem tudod?

Aligha, Olga!

Elég volt, Oszkár!”

Megint eltelt egy esztendő, és Karel Jarolímek idézést kapott, hogy jelenjék meg a rendőrkapitányságon.

Nem követtem el semmit, gondolta magában, és a kályhába dobta az idézést. Aztán jött egy újabb idézés. Polgári ruhás rendőr kézbesítette, s mint Karel Jarolímeknek tudomására jutott, a polgári ruhás rendőr azt mondta a házmesternek: Nem tudom, miről van szó, de tartsa szemmel ezt az embert! - Gondom lesz rá, mondta a házmester.

Ez az idézés követte az elsőt a kályhába. Akkor aztán történt valami, ami igen kellemetlen volt Karel Jarolímek számára. Hajnali háromkor tért haza, és lefeküdt. Öt órakor hangosan zörgettek a lakása ajtaján, s mikor a rémült Jarolímek meghallotta, hogy egy hang azt kiáltja: A törvény nevében nyissa ki! - egész testében megborzongott, és ahogy volt, alsóneműben ment ajtót nyitni. Két rendőr rontott be nagy dérrrel-dúrral a lakásba.

- Elő kell vezetnünk! Maga Karel Jarolímek?

- Sajnos én vagyok.

- Ne csináljon ostoba vicceket, elő kell vezetnünk, a tanácsos úr látni óhajtja. Gyerünk, öltözködjék, egy-kettő, vagy talán belerázzuk a nadrágjába?

- De uraim, az isten szerelmére, hisz reggel öt óra van, a tanácsos úr ilyenkor nincs ott, s én semmiről sem tudok.

- Menjen a fenébe, ne nyafogjon! A tanácsos úr tegnap mondta az őrmester úrnak, hogy valaki jöjjön el magáért. Na hát itt vagyunk, azért jöttünk korán, hogy biztosan itthon találjuk. Ha nyolc órakor jönnénk, üres lenne a fészek, kirepült volna a madárka, tudjuk mi azt jól!

Ezzel fejébe nyomták a kalapját, s kivezették a házból az utcára.

- Kérem, engedje el a galléromat!

- Fogja be a száját!

- Panaszt teszek!

- Kösse fel magát!

- Eszembe se jut!

- Majd mi megtanítunk a rendre!

Végül is eljutottak Karel Jarolímekkel az őrszobára. Az őrmester pipázott, álmosan pislogott, s egyszerűen, de némi gúnnyal ezt kérdezte:

- Ön tehát az a Karel Jarolímek, aki méltóztatik bennünket kerülni?

- Igen, kérem.

- És mi a foglalkozása?

- Író vagyok.

- Az adósságait írja, mi? - mondta az őrmester, elnyúlt a tábori ágyon, ásított, és már csak ennyit tett hozzá: - Rács mögé! Motozzák meg!

Így aztán megmotozták, és bedugták egy cellába. A kulcs csörrent, s a következő pillanatban Karel Jarolímek ott ült a priccsen. Egyedül volt, de egy röpké perc múlva már nem, mert a bőrén masírozni kezdett egy század poloska.

Karel Jarolímek fellázadt. Talpra ugrott a priccsről, odarohant a cella ajtajához, s kétségbeesetten kiáltotta:

- Engedjenek szabadon, Karel Jarolímek vagyok!

- Épp azért vagy itt! - hallatszott az ajtó mögül egy hang. - S ha nem maradsz csendben, kényszerzubbonyt húzunk rád.

- Karel Jarolímek kalandjai. Karel Jarolímek esete - kiáltozta Jarolímek, s megint ott feküdt a priccsen teljesen kétségbeesve. - Karel Jarolímek pusztulása. Karel Jarolímek balszerencséje.

Így keresgélt címet elbeszéléseinek. A poloskaosztatok szabályos körutakat végeztek, s feltérképezték a terepet olyannyira, hogy az író úr bőre felhólyagzott. Szörnyűséges reggel volt.

Fél kilenckor érte jöttek a cellába, s úgy, ahogy volt, mosdatlanul, gyűrötten, borzasan két rendőr felvezette az első emeletre a hivatalfőnökhöz.

- Tanácsos úr kérem, előállítottuk Karel Jarolímeket.

Karel Jarolímek azt hitte, álmodik.

- Foglaljon helyet - mondta az idős úr, és egy székre mutatott.

Maradjunk mellette, tanácsos úr? - akarta kérdezni az egyik rendőr, de látván, hogy a tanácsos úr kezet nyújt a gazfickónak, lábujjhegyen távozott a társával együtt.

- Azért hívtam, Jarolímek úr, hogy lenyomozzuk az életkörülményeit. Ön húsz évvel ezelőtt megfolyamodta az íróknak kiutalandó állami ösztöndíját, nemde?

- Kérem szépen, nem húsz, hanem két évvel ezelőtt.

- Igen, már emlékszem. Húsz évvel ezelőtt Casal úr folyamodott. De őt nem tudtuk megtalálni. Csak tegnap a lexikonban találtuk meg, hogy már húsz éve halott. Tehát az kétségkívül nem ön.

A tanácsos úr részvéttel nézett Karel Jarolímekre, ahogy ott állt előtte gallér és nyakkendő nélkül, mosdatlanul, gyűrötten, kócosan.

- Bizonyára nagy nyomorban él - szólt komolyan. - A közoktatásügyi minisztérium megkereséssel fordult hozzánk, hogy hivatalunk, tekintettel az ön ösztöndíj iránti folyamodványára, állapítsa meg vagyoni viszonyait. Amint látom, nem éppen gazdag ember.

- Eltalálta.

- Ön tehát író, vagyis hát ír.

- Igen, kérem.

- Tudom, olvastam már a műveit. Ki vannak nyomtatva. Szép nyomás. Fekete betűk. Jól emlékszem. Bekértem a személyi lapját is. Ön egyszer sem volt büntetve. Ez enyhítő körülmény. Vagy mit is beszélek, ez becsületére válik. Ha szegény is, mindig becsületes, még a foglalkozása ellenére is. Elmehet.

Nyolc hét múlva Karel Jarolímeknek Bécsből kiutaltak százhusz koronát a vagyontalan írók ösztöndíjlapjából.

Mennyire örült, hogy a dolog így végződött!

Könyvbarátok között

A legrosszabb, ami az embert érheti, ha egy irodalombarát hölgy karmai közé kerül, aki szalonjában maga köré gyűjti a könyvrajongókat, és irodalmi összejöveteleket rendez, amikor is teát szolgálnak fel, és minden könyvbarátra két darab kalács jut.

Igaz, nem kellett volna elmennem Herzánné nagyságos asszonyhoz ezekre az irodalmi összejövetelekre, de eleget akartam tenni egy barátom meghívásának, akivel egykor elhittem, hogy van egy eredeti perzsa Háfiz-kötetem emberbőrbe kötve. Barátom széjjelkürtölte ezt a könyvbarátok és irodalomrajongók körében, és mecénásuk, Herzánné asszony kifejezte ama kívánságát, hogy mutassanak be neki.

A szalonban tizeként őszinte arcot találtam, amelyekből a világirodalom meredt rám. Jöttömet élénk örömmel fogadták, s az emberbőrbe kötött Háfiz-kötet birtokosa véleményem szerint méltán tarthatott igényt négy darab kalácsra.

A tából tehát elvettem négy darab kalácsot, a mellettem ülő szemüveges kisasszonynak egy sem maradt. Ezen annyira elbúsult, hogy Goethe Válogatós rokonság című könyvéről kezdett beszélni.

Velem szemben valami irodalomtörténész ült, s váratlanul ezzel a kérdéssel fordult hozzám:

- Tetszik az egész Goethét ismerni?

- Tetőtől talpig - feleltem komolyan. - Sárga fűzős cipőt hord, és a feje búbján barna nemezalapot, adófelügyelő az élelmiszervámnál, és a Karmeliták utcájában lakik hónapos szobában.

A könyvbarátok bús és szemrehányó pillantásokat vetettek rám. A vendéglátó háziasszony, hogy leplezze a társaság zavarát, megkérdezte:

- Ugyebár ön is nagyon érdeklődik az irodalom iránt?

- Nagyságos asszonyom - mondtam -, volt idő, amikor sokat olvastam. Elolvastam A három testőrt, A szerelem rejtelseit, A sátán kutyáját és egyéb regényeket. A szomszédéknál rendszeresen félrerakták részemre a Politika című folyóirat folytatásos regényét, és hetenként egyszer végigolvastam mind a hat folytatást. Szerfölött érdekelt az olvasás, s alig győztem kívánni, hogy Leona grófnő férjhez megy-e Richardhoz, a törpéhez, aki miatta meggyilkolta saját édesapját, miután féltékenységből lelötte Leona vőlegényét. Igen, a könyv valóban csodákra képes. Amikor legrosszabbul ment a sorom, a Messinai ifjút olvastam. Szegény fiatalember tizenkilenc éves korában haramia lett. Egyébként Lorenzónak hívták. Bizony, akkoriban sokat olvastam. De ma már nem olvasok. Nem érdekelnek a könyvek.

Az irodalombarátok testületileg elsápadtak, és egy szúrós szemű, hosszú ember, mint valami vizsgálóbíró, szigorúan és metsző hangon megkérdezte:

- Érdekli Zola?

- Nagyon keveset tudok róla - mondtam -, csak azt hallottam, hogy Párizs ostrománál elesett a francia-német háborúban.

- Maupassant-t ismeri? - érdeklődött bőszerűen a szóban forgó férfiú.

- Olvastam tőle a Szibériai vázlatokat.

- Tévedni tetszik - jajdult föl a mellettem ülő szemüveges hölgyemény. - A Szibériai vázlatokat Korolenko és Sietoszewski írta. Maupassant francia!

- Azt hittem, hollandus - mondtam nyugodtan. - Ha francia, talán majd lefordítja azokat a szibériai történeteket.

- De Tolsztojt csak ismeri? - kérdezte a háziasszony.

- Láttam a temetését a moziban. De nézetem szerint egy olyan híres vegyész, mint Tolsztoj, aki felfedezte a rádiumot, díszesebb temetést érdemelt volna.

Pár pillanatnyi csend ülte meg szobát. A szemközt ülő irodalomtörténész vérben forgó szemmel meredt rám, és ironikus éllel kérdezte:

- De a cseh irodalmat bizonyára jól ismeri?

- Odahaza a fehérneműs szekrényemben megtalálhatja A dzsungel könyvét, ennyi talán elég - jelentettem ki emelt fővel.

- De hisz Kipling angol író - sírt fel egy szótlán ember, s kezébe temette arcát.

- Kiplingről nem beszéltem - kiáltottam sértődötten. - Tucek művéről van szó, A dzsungel könyvéről.

Hallottam, hogy két úriember arról sugdos, hogy barom vagyok. A nevetlen alakok szándékosan olyan hangosan suttoztak, hogy meghalljam.

Egy hosszú hajú, sápadt fiatalember imára kulcsolt kézzel fordult hozzám:

- Maga nem érti az irodalom szépségeit, nem képes megbecsülni a stílust, a mondatok briliáns szerkezetét, magát még a versek sem lelkesítik. Ismeri Liliencronnak azt a versét, amelyben oly érzékletesen kicsendül a szavakból a természet szépsége: „...húznak a felhők, szállnak, a kék felhők egyre szállnak, hegyek fölött, völgyek fölött, erdők dús zöld öve fölött?”

Hangját felemelve, és a mellette ülő irodalombarát vállára támaszkodva folytatta:

- És mit szól D’Annunzio Tüzehez? Ha elolvasná a velencei ünnepségeknek azt a gyönyörű, kifejező ábrázolását s a háttérben lezajló szerelmi regényt...

A gázlámpára pillantott, végigsimított homlokán, és várta, mit mondok.

- Nem értettem egészen - jegyeztem meg -, tulajdonképpen miért gyújtogatott az a D’Annunzio ünnepek idején? Hány évet kapott?

- D’Annunzio a leghíresebb olasz költő - magyarázta fáradhatatlanul a szemüveges hajadon.

- Furcsa - véltem angyali ártatlansággal.

- Mi ebben a furcsa? - kérdezte szinte üvöltve az egyik úr, aki mindeddig egy árva szót sem szólt. - Mondja, ismer maga egyáltalán csak egyetlen olasz költőt is?

- Természetesen. Robinson Crusoe-t!

Úgy néztem körül, mint egy győzelmes hadvezér.

A tizenkét irodalomrajongó és könyvbarát e pillanatban megőszült, s a tizenkét koraőszi irodalomrajongó és könyvbarát egyesült erővel kidobott a földszinti lakás ablakán az utcára.

A rémregényíró

Lakott a házunkban egy bizonyos Peroutka úr. Nagyon titokzatos ember volt, mert ha bárkivel összetalálkozott a házban, tetőtől talpig végigmérte az illetőt, közben élénken gesztikulált, magában beszélt, s valamit felírt a jegyzetömbjébe. Peroutka úr ugyanis rémregényíró volt, s alakjai ábrázolásához felhasználta a környezetében található valamennyi ismert személyt. Így például a második emeleten lakó Karbus bádigos volt az a cingár gazfickó - bal és jobb orcáján pofaszakállal, feje búbján egy gyér hajfürttel -, aki Peroutka úr regényében a főszerepet, Vinanti rablóvezért játszotta. A rabló leányának, Virginiának a nemes lelkű Macchia bárót szánta férjül az író, s a báró személyleírásához a földszinten lakó sovány tanárjelöltet vette kölcsön, azt írta le regénye számos fejezetének egyikében. A szóban forgó regény címe: A határvidéki vörös malom története, avagy Pompeia, az arisztokrata menyasszony, avagy a befalazott Virginia apáca sorsa, illetve kalandok az Utolsó Hóhérhoz címzett kocsmában.

A szerény tanárjelölt nem is sejtette, hogy amit Peroutka úr írt, őrá vonatkozik.

„Csíptetőjével megtörölvén könnyes szemét, kék árkos szemével körülpillantott, s borotvátlan arcán ama bágyadt kifejezés volt észlelhető, mely a kétes hírű nőszemélyek társaságában átmulatott éjszaka kísérője. Különleges szabású kabátot viselt, melynek két szárnya arra vallott, hogy e fiatal férfi, az inkognitóban levő Macchia báró rablók társaságában virrasztotta át az éjszakát, a rablók kártyáztak a várkastély sírboltjában, Szent Ignác kápolnájában, a Kveton lovagok ősrégi vára kísérteties romjai alatt.”

Ugyanez volt a helyzet Vanha tejboltos kocsisával, a különben derék Frantisek Trachtával, akivel Peroutka úr nagyon gyakran összeakadt. Őt is olyannak örököltette meg, amilyen volt: zömöknek, fekete bajusszal és csipás szemmel. Ez a kocsis szolgált modellül a gyilkos Resorcini alakjához, akiről a szóban forgó rémregény olvasói tudják, hogy az Utolsó Hóhérhoz címzett erdei kocsmá tulajdonosa. A Resorcini nevet Peroutka úr V. Janovsky orvosprofesszor receptjéből vette, abból az időből, amikor egyszer egy ismert betegségben szenvedett, amelyet köznyelven kopaszodásnak neveznek, tudományosan pedig például így: seborrhoea capilitis.

Regényhőseit Peroutka úr úgy keresztelte el, ahogy épp eszébe jutott, s különös előszeretettel folyamodott ez ügyben az orvosi receptekhez, így például egy másik regényében a hercegi származású csalót, aki Fonetik gróf tizenhét rokonának oltotta ki életét, hogy az örökséghez hozzájusson, Rudolf Ulcusnak hívták, míg ellenlábasa, az igazi gróf, a Mercurio nevet viselte annak a receptnek alapján, amelyet egykor az ő ulcus durumja gyógyítására felírtak. Egy táncosnő nevét is receptből vette. Ugyanis a gyomorhaját kamillacseppekkel gyógyította, a cseppeket vízzel kellett hígítania, s az alábbi orvosi előírás szerint használnia: spiritus herbi Camillae gr. 100,0 Aquae destillatae gr. 500,00. Nyilvánvaló hát, hogy A kerítők karmai közt elsorvadott táncosnő című regényben így lett a hősnő neve: Kamilla Akva.

Alkalmam volt néhányszor nyomon követni Peroutka urat, s így kihallgattam, mit beszél magában.

- A vérpadot három méternél hosszabbra kell ácsolnom, hogy az elítélt megszökhessen, mivel a vérpad deszkázata alatt lesz egy kút, abba ugrik bele a rabló, s aztán poroszlónak álcázott cimborái segítségével lóra pattan, széleseben elnyargal az ördög sziklabarlangjába, s ott elrejtőzik.

Peroutka úr megfordult, és belém ütközött. Én is sarkon fordultam, s megint a nyomában lépegettem. Ő azonban fennhangon folytatta a monológját, úgyhogy a járókelők utána fordultak:

- Nem találok más megoldást, mint hogy az orosz grófnőt bedobom a farkasok közé a verembe, s amikor a farkasok kezdik mardosni, kiszabadítatom az erdészlegénnyel, aki leleplezi a grófnő mostoha nagybátyjának ármánykodásait. Igen! Ez az! S minél hamarabb el kell a dolgot intéznem, még mielőtt ideér a kiadó!

Hazafelé indult, s én követtem. Egymás mellett laktunk ugyanis, szobámat csak egy vékony rabicfal választotta el az övétől, úgyhogy minden áthallatszott.

Végighallgattam, ahogy önmagával vitatkozott, s tisztán kivehettem beszédéből az alábbi mondatokat:

- Húzassam talán karóba a kalózvezért? De akkor hogy szabadítsam meg a karóból? Nehéz dolog ez! Hiszen három évvel később még életben kell lennie! Úgy oldom meg, hogy töből kitépetem a bal kezét egy megvadult bikával, amelyhez odakötöttem.

Kopogtatás hallatszott, szomszédom kiszólt: szabad, s aztán ezt hallottam:

- Tiszteletem, kiadó úr!

Mély sóhaj hallatszott, majd basszus hangon megszólalt a jövevény:

- Peroutka úr, ön csupa hülyeséget csinál. Miért lőtte agyon a bárót, nem tudta másként eltenni láb alól? Mindig azon nyomban rájön a dologra a rendőrség. Már két héttel ezelőtt megmondtam önnek, használjon kurárét vagy sztrichnint. No de persze akár a falnak beszélnek. Akkor már inkább fojtotta volna meg a szerencsétlent!

Megszólalt Peroutka úr:

- Akkor meg a boncoláskor rögtön észrevennék a nyakán a strangulációs nyomot, azért inkább átalakítom öngyilkossággá, a báró föbe lövi magát. Hiszen olvasta a levelet, amelyet az áldozat hátrahagyott, s amelyet kicseréltek!

- A levelet sem kellett volna megírnia, mert rögtön kiderül belőle, hogy maga rosszul sugallta azt a levelet a gazfickónak. Más stílusban kellett volna megírni! És még erre akar maga húsz korona előleget?! Abból ugyan nem eszik!

Dörrenve becsapódott az ajtó. Kisvártatva átkopogott hozzám a falon Peroutka úr.

- Az isten áldja meg - siránkozott keservesen -, nem lenne szíves kölcsönözni három koronát holnapig? A kiadóm galád kizsákmányoló; három hónap alatt nyolcvankét embert tettem el neki láb alól: méreggel, pisztollyal, törrel, késsel, baltával, kötéllel, volt, akit szakadékba löttem, miszlikbe aprítottam, felnégyeltettem, egyikre rágyújtattam egy erdei kunyhót, egy másikat a levegőbe repítettem, s ez a gazember egyre újabb gyilkolási módokat agyal ki, s még arra sem akart előleget adni, hogy egyik hősömet elevenen felfalattam!

Amszterdami emberevők

Amikor más úton-módon már nem tudtam a cseh nemzet hasznára lenni, feltettem magamban, hogy tanítani fogom a népet. E célból biztosítottam egy kiváló férfiú együttműködését, aki három ízben ült a pankráci börtönben különféle lopások és rablások miatt, s olyan csodálatos képzelőerővel rendelkezett, hogy aligha találtam volna párját.

Ráadásul a tollforgatáshoz is értett annyira, hogy gondolatait bizonyos formába tudta önteni, s ezzel áldásosan támogatta egy másik munkatársamat, aki eredeti ötletekben szűkölködött ugyan, viszont a megadott témákat és felvázolt eseteket szerfölött frissen, fordulatosan és lebilincselően dolgozta fel.

Szót értve velük, közöltem mindkét nagyra becsült munkatársammal, hogy kiadóvállalatot alapítok, amely érdekes olvasmányokkal látja el a művelt cseh közönséget.

Szerződést is kötöttem velük, melyben kötelezték magukat, hogy szokásos ívhonorárium ellenében öt hónapon belül leszállítanak egy érdekfeszítő kalandos regényt.

Öt hónappal később kiadóvállalatom jóvoltából nyomdafestéket látott a remekmű első füzeté. Címe nem mindennapi volt: „Az amszterdami emberevők” avagy „Titokzatos gyilkosság a Fekete sikátorban” avagy „Csapszék a Véres Püspökhöz”. A regény négy éven keresztül folytatásokban jelent meg, hetenként egy-egy füzet látott napvilágot nyolcvan filléres árban, s összesen 208 füzetet adtunk ki 18 kilogramm súlyban. Hogy kiadványom mekkora közérdeklődésnek és közkedveltségnek örvendett, egy derék hentesasszony, név szerint Vozábné esete bizonyítja, melyről az alábbiakban számolok be.

Holan Ferenc napszámos volt és tizenkét gyermek apja, éppen a tizenharmadikat várta, amikor a rikkancs kezébe nyomta „Az amszterdami emberevők” avagy „Titokzatos gyilkosság a Fekete sikátorban” avagy „Csapszék a Véres Püspökhöz” első füzetét. Holan türelmetlenül várta családja gyarapodását, ráért, s hogy unalmát elűzze, mohón olvasni kezdte az első füzetet. Egyre nagyobb és nagyobb érdeklődéssel falta a betűket. A kezdet sokat ígérő volt: „Az amszterdami kikötőben, egy félreeső sikátorban évről évre az idegenek százai tűnnek el nyomtalanul. A sikátor mélyén egy kis kocsmá, fölötte vendégszobák. A vendégek italába altatóport kevernek, s amikor lepihennek ágyukba, hirtelen... hirtelen eltűnik a szobából az ágy, vendégestül elnyeli egy süllyesztő. A pince mélyén álarcos férfiak várják. Fejszecsapás, szörnyű, fojtott jajkiáltás... A lebuj szomszédságában hentesbolt van. Olyan olcsó húst mérnek benne, hogy a vevők valósággal verekednek érte. Különös ízű ez a hús - a mészárszékben emberhúst árulnak! Tudják, hogyan csinálják? A pincében letaglózzák az alvó vendégeket, kibelezik, felnégyelik, s az éjszaka leple alatt húsukat a mészárszékbe szállítják. Klega Róbert azonban csodával határos módon ép bőrrel került ki az emberhentesek karmai közül...”

Ez volt az utolsó mondat, ezzel ért véget az első füzet. Holan napszámos e naptól kezdve rendszeresen vásárolta „Az amszterdami emberevők”-et. Heti nyolcvan fillér sok pénz az olyannak, akinek válla tizenhárom gyerek gondját viseli. Holan ezért legkisebb gyermekeit szombatonként elküldte koldulni, hol az egyiket, hol a másikat, az összekoldult pénzen tovább vásárolta „Az amszterdami emberevők”-et, és kéjelgett a részletesen leírt gyilkosságokban, amelyeket olyan ügyesen vegyítettek a szövegbe, hogy egy-egy füzet mindig a gyilkosság kezdetével végződött, s az áldozatot csak a következő füzet elején verték végleg agyon, e füzet végén elfogták a bandavezért, aki az utolsó előtti mondatban leereszkedett a börtön villámhárítóján, s már-már átugrott a falon, amikor a fegyőr golyójától találva a földre rogyott, hogy a következő pillanatban (pontosabban a következő füzet elején) ismét feltápáskodjék,

csónakba ugorjon, s a füzet végén, miután elvesztette evezőjét, a nyílt tengeren, vad viharban találkozzék egy csempészbándával, amelynek vezérében régi szerelmére ismer, akit de Galois gróf csábított el tőle. És így tovább, az idők végtelenségéig.

A „Véres Püspökhöz” cégérezett lebujsötét történetének fél esztendejét bonyolítottuk le, miközben a csendőrség és a katonaság hiába szimatolt a „véres püspök” árnya után.

Így telt el négy esztendő „Az amszterdami emberevők” habzsolása közben, Holan napszámos átsírta az éjszakákat, annyira sajnálta az otthonából elszökött ártatlan de Galois hercegnőt, a csempészbanda vezérének féltettségét, s máskülönben az embermészáros banda főnökének álöltözetbe bújt szeretőjét, miközben a fő emberhentes éppen katonaság kerítette körül a Fekete sikátorban, s az elszánt bandita egy vízesésen keresztül úszott újabb veszedelmek felé.

Amikor végigolvasta a 208. folytatást is, összesen 166 koronát és 40 fillért adván ki „Az amszterdami emberevők”-ért, Holan napszámos magánszorgalomból végigzokogott még egy éjszakát, s midőn felidézte magában a bandavezér gyászos végét, akit az utolsó füzetben felakasztottak, szíve meghasadt a fájdalomtól, s egy árva garas nélkül árván hagyta tizenhárom gyermekét és özvegyen hű feleségét. Az özvegy a temetés után mind a 208 füzetet eladta a szemközti hentesnének, Vozábné asszonynak összesen 1 korona és 40 fillérért, vagyis 18 kilogramm csomagolópapírost a megszokott áron bocsátott áruba, kilónként 8 fillérért.

Vozábné derék asszony volt, kétfajta vevőt ismert: az egyik készpénzért vásárolt, a másik könyvre, hitelbe. Mindnyájukhoz egyformán barátságos volt, de a készpénzért vásárló hölgyeknek azt mondta: „naccsága” és „kezit csókolom”, a könyveseknek pedig csak annyit: „mit kíván, asszonyság” és „alászoja!” Más különbséget nem tett köztük.

A köztisztelőben álló hentesné, miután megvásárolta özvegy Holannétól „Az amszterdami emberevők” 208 füzetét, leült a papírhegy mellé, hogy felhasogatja az egészet negyedkilós zacskóknak.

Kezébe vette az első füzetet, s már-már munkához látott, amikor pillantása a következő vastag betűs szövegre esett: „Hah, ebben a mészárszékekben legyilkolt emberek húsát mérik!” Megvonogatta vállát, letette a kést, s hozzáfogott, hogy tájékozódjék a hentesipar e szokatlan ágáról. E pillanattól kezdve megkomolyodott. Másnap elolvasta a második, a harmadik és negyedik füzetet, napi teljesítménye átlag három füzet volt, kereken kilencven napra volt szükség, míg elfogyasztotta mind a kétszáznyolcat. A száznyolcadik füzettől kezdve elhanyagolta magát, és fehérműt sem váltott.

A kilencvenedik napon legjobb vevői, akik készpénzért vásároltak, a következő levelet kapták Vozábnétól: „Naccsága, tessék ma este eljönni a lakásomra, nagy újságom van a naccsága számára!”

Amikor a vevők megjelentek, Vozábné fejszével egytől egyig agyonverte őket. Mihelyt ennek híre kelt a városban, új kiadást kellett nyomtatnom „Az amszterdami emberevők”-ből.

Mit is tegyen tulajdonképpen egy jóra való állampolgár?

Gyakornokhalál a Kobkán-cégnél

A Kobkán szállítványozó cég tulajdonosa irodájába hívatta Pechácekét, a rózsás arcú irodista gyakornokot, és hosszas beszélgetést folytatott vele.

Amikor Pechácek visszatért íróasztalához, arca halottsápadt volt, egész testében reszketett, és haja az égnek állt.

- Felmondott? - kérdezte a könyvelő.

Pechácek válasz helyett fogta a télikabátját s kalapját, és szótlanul kiment az irodából.

A könyvelő a főnökhöz sietett, s midőn visszatért, fejcsóválva megjegyezte:

- Szavamra, nem értem. A főnök úr egész délutánra szabadot adott neki, hogy üljön be egy borozóba és szórakozzon.

A többi öt gyakornok irigykedve pislogott Pechácek üres székére, majd ismét beletemetkeztek számláikba.

A Kobkán szállítócég irodája fölött Damoklesz kardjaként lógott a titok, a rejtély, az érthetetlen.

Pedig a dolog olyan egyszerű volt, bár kissé szokatlan. A főnök úr szerfölött barátságosan értekezett Pechácekkel. A következőket mondta:

- Pechácek úr, maga tehetséges fiatalember. A cégvezető úr és a könyvelő úr is mindig dicséri. Maga szorgalmas, ügyes, értelmes, szerény, jóindulatú és dolgos. Nem iszik, nem dohányzik, nem kártyázik, nem csábít el hajadonokat, senkinek sem tartozik, előleget nem kér, hibátlanul számol és kalkulál, az írása kiírt és elegáns, takarékoskodik a papirossal, pontosan jár az irodába, és utolsónak távozik munka után. Az üzleti életben széles látókörű, kitűnően gyorsír, hibátlanul ír bármilyen rendszerű írógépen. Járatos néhány nyelvben, és szerényen, de ízlésesen öltözködik. Cipője mindig csillog, és gallérja ragyog a tisztaságtól.

A példás gyakornok boldogságtól könnyes szemmel meredt a főnökére, aki jóságos atyai pillantást vetve kedves gyakornokára, lágy, remegő hangon folytatta:

- Két hét múlva lesz a nevem napja. Örülnék, ha az újságban jókívánság jelenne meg ez alkalmából, amolyan gratuláció ismerőseimtől, barátaimtól és a személyzettől. Magától értetődik, hogy a költségeket én viselem. De tudja, nem szeretném, ha ez az ünnepi jókívánság sablonos és elkoptatott lenne. Valami eredeti dologra gondolok, mondjuk különleges szállítványozási stílusban. Olyasmire, ami még nem volt. Valami olyan szép gratulációra, hogy az olvasók esztendőik múlva is emlékezzenek a nevem napjára. Magára gondoltam, kedves fiam. De kérem, senkinek egy szót se! Kezet rá!

A gyakornok főnöke felé nyújtotta reszkető kezét, aki megszorította, és tovább szónokolt:

- Maga ért az ilyesmihez. Ma szépen süt a nap, ilyenkor születnek a legszebb gondolatok. Tudja mit, ma délutánra szabadot adok. Hogy jobban menjen az írás, térjen be a szomszédos borozóba, igyon egy fertály muskotályt vagy vermutot. Ismerem magát, tudom, nem rúg be. Aztán menjen ki a fásorba a parkba, üljön le egy padocskára, és költse ki a gratulációt nevem napjára. Hogy jobban menjen, itt van ötven korona.

Így történt, hogy Pechácek krétafehéren tántorgott vissza asztalához. A továbbiakban híven teljesítette a főnöki utasítás első és második részét.

Beült a borozóba, megivott negyed liter muskotályt és negyed liter vermutot, vigyázott, hogy be ne rúgjon, s gépiesen kísértelt a faszorba. Leült egy padocskára, és várta az ihletet.

Legnagyobb megdöbbenésére azonban tüstént rájött, hogy az esze tokja bedugult, gondolatai valahol elakadtak, s a főnök úr kitűnő véleménye a gyakornokok gyöngyéről enyhén szólva erősen túlzott. Hiába süt a nap, hiába tüzeli a vermut és a muskotály, agya száraz és szikkadt, akár a tapló.

- Szentséges Jézusom - sopánkodott -, hisz én szemlátomást hülyülök! Micsoda baromságot írtam le, hisz ebben egy csöpp eredeti szállítmányozási íz sincs. Hát nem hülyeség ilyesmit leírni?

„Hallgassa meg forró vágyunk, mire olyan forrón vágyunk; legyen oly szép az élete, mint csillagok testülete fenn a kéklő magas égen. Tudjuk, fáradozik régen, sikerüljön a munkája, cége boruljon virágba, boldogan töltse éveit, szedve az öröm szépeit, teljesüljön minden vágya, szíve mélyéből kívánja sok ismerőse s barátja, s személyzete, mely azt várja, soká éljen jó Kobkánja!”

Pechácek kétségbeesetten kitépte noteszából a lapot, összetépte és a szemétkosárba dobta, megpróbált újból ihleni, s tiszta lapra újabb sorokat rovogatni.

A noteszben fokozatosan egymás után néhány gratuláció szennyezte a makulátlan fehér papírost ilyenképpen:

„Ez évben is, miként mindig, e gondolat száll a szívig, egész évben egészséggel törődjön e boldog céggel. Minden napja öröm legyen, mint a hajnalpír a hegyen, erő, vígság és boldogság, szállításban nagy drágaság, kocsikarokban olcsóság, a családban szaporaság, ezt óhajtja, ezt kívánja sok ismerőse s barátja, s a személyzet, mely úgy várja.”

„Ismét felvirradt a szent nap, mikor szavunk arról szólhat, soká éljen egészségben főnök úr a Kobkán-cégben, mint az ég áldott mannája, szakadjon az áldás rája. A betegség elkerülje, gond és bánat ne gyötörje, minden hét száz boltot hozzon, a vagyona gyarapodjon, aki lakó, mind költözzön, országszerte hegyen-völgyön, amit szállít, el ne vesszen, kék hasú bankót keressen, milliókra rúgjon haszna, s a sok pénzt el ne fogyassza. Igaz szívből ezt kívánja sok ismerőse, barátja, no meg a személyzet.”

„Csupa öröm legyen élte, a boldogság szele érje. Szorgalmat és sok szerencsét, asszonyával bájos estét, örömet és élvezetet, ezt kívánja a személyzet, barátai és ismerősei.”

„Szállítmányozzon jókedvben, bánatot s bút ne ismerjen, csörgedezzen, mint víg patak, szép élete, s míg elszalad, száz esztendő teljen bele, világhíres legyen neve. Sikerüljön minden boltja, gondját sokáig ne hordja, a betegség elkerülje, s élte így sikerülve nyúljon csodásan hosszúra. Nőjön derűre-borúra a szállítmányozó tarifa, s mire felnő, legyen doktor mind valahány fia. Ezt kívánja ismerőse s barátja meg a személyzet.”

A jegyzőkönyvben a további oldalakon kósza rímek bukkantak fel, ilyesféleképpen: múlik-búvik, erdőben-berdőben, gazdagság-magasság, akasztani-mulasztani, tolja-orra, fertő-erdő, szél-bél, adja-hagyja, szállítás-állítás, haszon-asszony.

A boldogtalan gyakornok mindezt határozott vonásokkal keresztülhúzta, cafatokra tépte, eldobta, s haját tépdesve elindult az állatkert felé.

- Barom vagyok, hülye, elvetélt kretén. Lágyul az agyam, érzem, hogyan lágyul! Valami eredetit, szállítmányozási stílusban. Ó, te boldogtalan tökfej! Hülye vagyok, meghülyültem! Művelt és intelligens ember?! Marha vagyok! Víz van a fejemben és szecska!

Az állatkert előtt egy kocsmában egy liter bor segítségével újból megpróbált ihleni. A várt isteni szikra helyett olyan határtalan hülyeségi roham vett erőt rajta, hogy képes volt a következőket leírni:

„E mindnyájunknak kedves napon nem érdekel a dús haszon, azt kívánjuk örvendezve, ne bőföggjön öklendezve, s emésszen jó egészséggel. Virágozzék fel a céggel, virág nyíljon minden léptén, gyönyörködve feleségén. Bánatában sose sírjon, s ablakában virág nyíljon. Hő szívével ezt kívánja minden ismerőse, barátja meg a személyzet.”

- Ez a vég - mondta tompán kacagva elmeszüleményén. - Terhelt idióta vagyok, banális barom, agyalágyult paralitikus.

Reggel a klecanyi gáton találták meg a kalapját. A kalapban egy cédula volt Pechácek címével és e szavakkal: „Nem megy...”

Az irodában az öt gyakornok másra sem gondolt, csak Pechácek kolléga titokzatos öngyilkosságára. Csendesen beszélgettek, megfelelő adag gyással hangjukban, mert hiába, hiányzott közülük a jólelkű, vidám Pechácek.

Megjelent a szolga és mondó:

- Klofanda gyakornokot hívhatja a főnök úr!

- Megyek!

A főnök úr pedig imigyen szólt Klofandához:

- Klofanda úr, maga nagyon tehetséges fiatalember. A cégvezető úr és a könyvelő úr is mindig dicséri. Szorgalmas és ügyes, értelmes, szerény, jóindulatú és dolgos.

És így tovább, s végül: - Itt van ötven korona.

Amikor Klofanda visszatért asztalához, arca halottsápadt volt, s egész teste reszketett, haja az égnek állt. Egy szót sem szólt, fogta kalapját és felöltőjét, és kirohant az irodából.

Nyomában megsűrűsödött a titok, a rejtély, az érthetatlenség didergető légköre.

A megmaradt négy gyakornok fejét csóválta.

Klofandának nem volt annyi írói tehetsége, mint a megboldogult Pecháceknek, de kristálytisza lelkében felelősségtudat buzgott. Bárhogy törte a fejét, semmi sem jutott eszébe. Mielőtt éjszaka felkötötte volna magát a hodkovicei erdőben egy odvas tölgyfára, csak annyit sikerült leírnia:

„Hő szívünknek forró vágya, amit vágyunk forrón vágyva, önnek is a legszebb vágya, ezért jövőnk gratulálva, s velünk vágyja és kívánja ismerőse és barátja meg a személyzet.”

„Halálomért csak magam vagyok felelős” - írta egy darab papirosra, amelyet gombostűvel kabátjának hajtokájára tűzött.

Az irodában a négy gyakornoknak még alkalma sem volt rá, hogy meghányják-vessék második kartársuk halálának titkát, amikor megjelent a szolga és mondta:

- Vencl gyakornokot hívhatja a főnök úr!

- Megyek!

A főnök úr imigyen szólt hozzá:

- Vencel úr, maga szorgalmas és ügyes, értelmes, szerény, jóindulatú és dolgos.

És így tovább, és így tovább, és végül: - Itt van ötven korona.

A titok, a rejtély és az érthetetlenség légköre még inkább megsűrűsödött. A halál lehelete didergette az irodát.

Vencel gyakornok egyáltalán semmit sem ihlett. A Prága melletti kőfejtőben halt meg, ahol egy rozsdás bicskával felvágta ereit. Meghalt, egy sor írást sem hagyva maga után.

- Košťák gyakornokot hivatja a főnök úr!

- Megyeek!

Košťák sokáig viaskodott a halállal. Két álló napon keresztül bujkált a petrini kilátó környékén, csak a harmadik nap estéjén vetette le magát a torony tetejéről a mélybe. Addigra teljesen megzavarodott, és azt képzelte, hogy főnöke nem szállítmányozó, hanem madárkereskedő, és ezüstlakodalmára kell jót kívánó sorokat írnia.

Ezzel magyarázható, hogy noteszának egyik lapján kusza betűkkel ez állt:

„Virradj fel, ó boldog napom, boldog ezüstlakodalom, köszönts ránk minden évben. Madarak köszöntsék szépen, ezer turbékoló galamb, úszdigáló aranyhalak, no meg - s ez nem lárifári - millió sárga kanári. Madárhada legyen számos, ezt kívánja Košťák János.”

Kobkán úr irodájában immár csak két gyakornok maradt.

- Havlík gyakornokot hivatja a főnök úr!

- Megyeek!

Miután megírta eredeti gratulációját, szállítmányozó üzleti távirat formájában illetéknéppen: „Kobkán szállítmányozó, névnap, szívélyes üdv., ismerősök, barátok, személyzet”, a főtéri kávéház illemhelyén tollkésével szíven szúrta magát.

- Pilar gyakornokot hivatja a főnök úr!

Az utolsó gyakornok, aki megmaradt a Kobkán szállítmányozó cég irodájában, elsápadt e szóra. Homályosan sejtette, hogy a főnök irodájának ajtaja mögött lappang a szállítmányozó cég gyakornokainak tragédiája, onnan indult ki e szörnyű rémdráma, amely példátlanul áll e világon. És most a halálos titok feléje is kinyújtotta csontkezét!

- Pilar gyakornokot hivatja a főnök úr! - ismételte a szolgál.

Az utolsó gyakornok felugrott, és kétségbeesetten felordított:

- Nem megyek!

Négy sápadt arc fehérlett az irodában: a gyakornoké, a cégvezetőé, a könyvelőé és a szolgálé.

- Pilar úr - szólalt meg a könyvelő -, gondolja meg, mit mond. Csehországban ilyen még nem történt, hogy a gyakornok nem megy, ha a főnök úr hivatja.

- Nem megyek - ismételte kétségbeesetten az utolsó gyakornok -, nem megyek sehová.

Az ajtóban megjelent a főnök úr személyesen.

- Pilar úr, jöjjön be a szobámba. Már kétszer hívtam.

- Nem megyek! - kiabált az utolsó gyakornok. - Ha azt mondom, nem megyek, bizony isten nem megyek.

Vadul hadonászott kezével és rikácsolt:

- Mindenki bement, a megboldogult Pechácek, a megboldogult Klofanda, boldogult Vencel, boldogult Košták, boldogult Havlík. Csak én nem megyek, sehova sem megyek.

Fölkapta a nehéz pénztárkönyvet, az asztalra vágta.

- Itt maradok ülve, nem megyek sehova, mindent pozdorjává török, mindenkit megölök, én vagyok Hatteras kapitány, én vagyok a rettenthetetlen Mohras kapitány, világcsoda a lengő trapézon. Nem félek tőletek.

Az ápolók nem panaszkodnak a Kobkán-cég utolsó gyakornokára. Köpenyén öt gomb van, mindenkinek megmutatja őket, elsorolja:

- Az első Klofanda, a második Vencel, a harmadik Košták, a negyedik Havlík, az ötödik Pechácek, nem, nem így van. Az első Pechácek, a második Klofanda, a harmadik Vencel, a negyedik Košták, az ötödik Havlík. Mind bementek, de én nem megyek, sehová sem megyek!

Az orvosok lemondtak a reményről, hogy valaha is meggyógyul. Kobkán úr neve napja elmúlt anélkül, hogy az újságban eredeti, szállítmányozó stílusban írt gratuláció jelent volna meg. Az irodában hat új, erőteljesebb duzzadó praktikáns ült. A legközelebbi névnapig tart a kímélési és tilalmi időszak.

Fizetésemelés

Az öreg Sima, a Proházka és Társa bankház altisztje tizenöt esztendő után végre összeszedte bátorságát, és bekopogtatott Proházka úr irodájának ajtaján, hogy megkérje gazdáját, újévtől kezdve emelje föl a fizetését húsz koronával.

Sima bácsi most ott ül Proházka úr előtt, mert a főnök, az altiszt kérését hallva, intett neki, hogy foglaljon helyet. A főnök úr fel-alá járkál a szobában, kezével hadonászik, s így beszél:

- Tüstént kirúghattam volna magát a pimasz kérésével, de még van fél óra időm, őszintén, baráti módon elbeszélgetek magával. Maga azt akarja, hogy havi húsz koronával emeljem meg a fizetését, vagyis évente kétszáznegyven koronával. Ezt akkor kívánja, amikor a pénzpiac fölött Damoklesz kardjaként lóg a tőke drágulása? Tudja maga, hogy az Alpesi Vas 772-ről 759,60-ra süllyedt, a Frigyes-művek 940-ről 938-ra estek? Zuhan a fegyvergyár árfolyama is, drága Sima uram, 728-ról visszaesett 716,40-re. Ilyen szörnyű dolgok történnek, és maga húszkoronás fizetésemelést akar!

Összekulcsolta kezét, s ömlött belőle a szó:

- A pénzpiac ingadozik. A bankrészvények tántorognak. A vezető papiros, az Osztrák Hitelintézet részvénye az utóbbi napokban meggyöngült, s összesen öt koronával 664,90-re zuhant, maga meg húsz koronával nagyobb fizetést akar. A közlekedési részvények árfolyamát gyöngé és nyomorúságos kötések jellemzik, az államvasút összesen 12 koronával esett. Az olasz kormány hiába hajszol Franciaországban egy kis százmilliós kölcsönt, és maga húsz korona fizetésemelést akar tőlem! Franciaország el akarja adni a vasgyárait, a tőzsdén arról rebesgetnek, hogy Oroszország is áruba bocsátja állami birtokait, maga meg ideáll elem, és úgy mondja, mintha a legtermészetesebb dolog lenne a világon: „Főnök úr, tizenöt esztendeig hűségesen szolgáltam, tekintettel pénzügyi nehézségeimre, az általános drágulásra, tíz gyerekemre, lyukas cipőmre, nyavalyámra, havi húsz korona fizetésemelést kérek.” Boldogtalan ember, igaza van, a pénzügyi nehézségek súlyosak, mondhatnám rettenetesekek. A Déli Vasút részvényei darabonként öt koronával estek, s nekem van belőlük összesen... de mi köze ehhez magának, jóember. Jegyezze meg, hogy ma már a buštehradi vasút sem szilárd, az Á betűs sorozat 2515-ről 2426-ra, a B betűs 1004-ről 976-ra esett vissza. Maga megbolondult, ha most akar fizetésemelést! Ember, hisz ez örület! Menjen csak el a prágai tőzsdére! A piac tele van értékekkel, nagy a kereslet, de mit használ mindez. A részvények egytől egyig gyöngülnek, silányodnak, csenevésznek! Egy sem szilárd. A Hitelbank részvényét nemrég még 760-nal kötöttem le, ma 750,75-ön áll. Na mit mond, kell még fizetésemelés, jóember? Még mindig ragaszkodik esztelen követeléséhez, amikor semmi remény rá, hogy a svájci kormány valahol felhajszolja a pénzforgalom szabályozásához szükséges kétmilliót? Úgy bizony, jóember! A pénzpiac havi kimutatásai a lehető legkedvezőtlenebbek, az idei mérleg örjítő lesz. Románia, Törökország, Bulgária, Görögország egy garas kölcsönt sem tud felhajtani, és maga azt akarja, hogy emeljem a gázsiját! Spanyolország, Portugália, Törökország hiába igyekszik kölcsönöket lekötni. A lyoni nagybank 150 millió frankot vesztett a marokkói expedíción, maga meg ideáll elem, és azt mondja: „Főnök úr, kérem, emelje fel a fizetésemet húsz koronával.” Ember, hát tudja maga, hogy ma már a rosicei szénbányák és a Frigyes-művek fúziójáról beszélnek, és a „Mária Anna” bánya részvényeinek évi forgalma húszezer koronával csökkent? A spekuláció minden vonalon csődöt mond. Vásároljon podolíi cementgyári részvényt, azt hiszi, tudj’isten micsoda nagy legény lett, de menjen csak el a tőzsdére, dobja piacra őket. Hiába mondja, hogy nem megy a tőzsdére. Igaz, a részvényei egyelőre szilárdak, de a Kolíni Mútrágya ma 379-en áll, én meg 382-ért vettem, három koronát vesztek rajta. Ember, nem is tudok magára nézni! Úgy ül,

mint egy darab fa! Az ördög vigye magát a cukorgyári részvényeivel együtt! Értse meg, a cukor is ingadozik, és ha meggebed, akkor sem kap érte többet 261,50-nél. Nekem már kínálni sem merik, akárcsak a Kolben-gyárat. Ha valaki rám akarná sózni, bottal verném ki a házamból. Hát azt tudja-e, hogy a wienebergi tégláégető a csőd szélén áll, és még a lubljanaui sorsjegyek is vesztek árfolyamukból? Browne amerikai milliárdos agyonlőtte magát! Müller, Skabat, Kovner, Hübner bankárok vonat elé vetették magukat, Reche, Quinay, Maros, Bulehard felakasztotta magát, Karelt, Morrisson, Commot, Hammerles és társa vízbe ugrott! Csőd csődöt követ, az alaszkaei szénbányákban tűz ütött ki, és az amerikai szénkirály a lángokba vetette magát. Az uráli kénbányákat földrengés pusztította el, az oldenburgi ötventalléros sorsjegy ötven százalékkal esett, a salzburgi vasút és villamos bejelentette a fizetési képtelenséget! Maga mindezt nem tudja, mert ha tudná, nem lehetne annyira arcátlan, hogy havi húsz koronával nagyobb fizetést kérjen tőlem...

Proházka bankár megrázta a dermedten ülő Sima vállát, s az öreg altiszt a székről dermedten a padlóra zuhant.

A sok rossz hírtől megszakadt a szíve.

Kleinhampl báró reformtörekvései

Kleinhampl báró igen eszes ember volt, és amikor a nagynénje után kastélyt és hozzávaló birtokot örökölt Bitouchovban, éjjel-nappal törte a fejét, hogyan korszerűsíthetné új otthonát.

Először is úgy találta, hogy az óriási nagy, öreg tölgyfák a kastély előtt elállják a kilátást, ezért magához hívatta a jószágigazgatót, és kiadta a parancsot, hogy a fákat ültesse át valahová a park túlsó végébe.

A jószágigazgató egy hétig gondterhelt képpel járt fel-alá az irodájában, és valahányszor a báró úr rendelkezésére gondolt, azt se tudta, tulajdonképpen fiú-e vagy lány. Hogy is képzele báró úr, hogy ekkora fákat átültessek?

Egyhetes tépelődés után jelentkezett a gazdájánál. Az uraságot a könyvtárszobában találta, amint éppen valami szakmunkát tanulmányozott. Amikor hosszas kertelés után megmagyarázta neki, hogy évszázados tölgyfákat átültetni nem lehet, és el se bírja képzelni, hogyan is lehetne elvégezni ezt a feladatot, a báró úr barátságosan elmosolyodott, és megkérte a jószágigazgatót, vegye le a polcról amott azt a nagy, zöld könyvet.

- Ez a legkiválóbb kertészeti szakmunka, kedves uram - magyarázta barátságosan a báró -, nyissa ki azon a lapon, ahol a jelzés van, és mindjárt meglátja, hogy a tölgyeket át lehet ültetni, még képpel is megmagyarázzák, hogyan kell. Látja, még a bolond is megérti. Olvassa csak sorjában.

Az igazgató engedelmesen olvassa:

- Hogyan ültetjük át a fuksziát? A fuksziát kiemeljük a cserépből, és gyökerestül egy más edénybe helyezzük. Ügyeljünk, hogy ne sértsük meg a gyökerzetét.

- Látja, kedves igazgató úr, milyen egyszerű! A tölgyfákat szépen kihúzzák a földből, és átszállítják oda, ahová akarom. A megjelölt helyen nagy gödröket ásunk, a tölgyfákat bedugjuk, és úgy megy az egész átültetés, mint a parancsolat. Különben is nagyszabású terveim vannak, meg akarom reformálni a birtokot. A tervek keresztülvitele magára vár, kedves igazgató, de kérem, rendszeresen és fáradhatatlanul kell eljárnia, különben mindent elrontana. Meglehet, első hallásra sok mindent nehéznek és bonyolultnak talál, esetleg keresztülvihetetlennek, mint az imént a tölgyfák esetében, de szerencsére rendelkezésünkre állnak a legkiválóbb szakkönyvek, és nézze kérem, egy teljes sorozat lexikonom is van. A munkát a legöregebbik tölgyfával kezdjük, amely itt áll a kastély előtt. Nagyon vigyázzanak a gyökereire, minden egyes gyökeret ki kell ásni a földből. A tölgyfával is úgy kell bánni, mint a fuksziával, és az imént maga is olvasta, hogy a fukszia gyökereit se szabad megsérteni. Tölgyfa vagy fukszia, egyre megy, mind a kettő virágos növény.

A báró úr szájából úgy ömlött a szó, mint a vízfolyás, és az igazgató nem mert ellentmondani.

- Valamely tölgyfát a kastély mögött, a halastó partján akarom látni... Vagy talán még jobb lesz, ha lecsapoljuk a halastavat, és halak helyett teleültetjük tölgyekkel. A halastó körül majd padokat készíttetek, ott fogok pihenni öreg napjaimra. Apropos, kedves igazgató, állapítsa meg, mikor virágzik a tölgy, mert ez igen fontos kérdés. Ha éppen bimbóznának a tölgyek, akkor nem szabad átültetni, itt áll a könyvben, hogy a fuksziát sem szabad bántani, ha virágozni kezd. De talán most őszen ezek az aggályok fölöslegesek is, különben is van egy másik megfontolandó körülmény. A fuksziákat melegen tartott helyiségben kell átültetni, ez a tölgyek esetében sajnos lehetetlen. Tagadhatatlan azonban, hogy már hidegek járnak, és ezért egy gyakorlati ötlettel oldottam meg a problémát. Egyszerűen a földet melegítjük majd a tölgyfák

körül, és e célból a halastó lecsapolása után kis tégláégető kemencéket építünk, ott melegítjük fel a földet, amelyet a gödrökbe szórunk a tölgyfák gyökerére. Ügyeljen arra, kérem, hogy az átültetés nappal történjék, a fuksziáknál sem ajánlják az éjszakai átültetést, mert árt a leveleknek. Az hiszem, kárára lenne a fáknek, ha átültetéskor esnék. Ezért ha a tölgyeket kiássák a földből, a munkások esernyővel másszanak föl a fa koronájára, és ha megeredne az eső, nyitott esernyővel üljenek ott mindaddig, amíg a munkát be nem fejezik. Még egy dologról kell önnel beszélnem, kedves igazgató. A tölgyek helyére az üres lyukakba datolyapálmákat ültetünk. Képzelje csak, milyen szép lesz, ha majd leszedjük az első termést. Gazdasági szempontból talán sokkal előnyösebb is lesz, ha kizárólag datolyát ültetünk. Sokat gondolkoztam erről, és rájöttem, hogyan kell megreformálnunk a gazdaságomat. Miért nem ültetnek nálunk datolyát? Egyszerűen azért, mert az emberek lusták. A datolyát gazdaságomról az egész világra szállítják majd. A talaj nálunk igen jó. Tegnap kint jártam a földeken, és igen kedves meglepetésben volt részem. Nézem az egyik táblát, gondolom magamban, micsoda szép répa, akkor a kasznár megjegyzi: „Kérem, báró úr, ez nem répa, hanem krumpli.” Hát kérem, milyen nagyszerű föld is ez, ha az ember összetévesztheti a burgonyát a répával. De sajnós a burgonya zöldje fonnyadt volt, a hajtások is letöredeztek. Ezért jövőre minden burgonyabokorhoz hosszú és erős karót szúrjanak, ahhoz kell hozzákötni a növény szárát, úgy kérem, amint azt a szőlőskertekben teszik. Gazdasági előny is származik ebből, mert a krumpli majd szépen fölfut a karón, nem nő be a földbe, így aztán nem kell kiásni, hanem egyszerűen leszedjük a száráról, ami sokkal könnyebb és tisztább munka, és egyben mindenkit meggyőz majd a racionális, korszerű gazdálkodás áldásairól. Gazdálkodni kell a földdel, igazgató úr, takarékoskodni, takarékoskodni és még egyszer takarékoskodni. Micsoda ostoba módszer ez, ha az egyik táblán búzát vetnek, a másikon rozsot, a harmadikon zabot, a negyediken árpát. Ezt a pazarlást tiltsa meg a kaszárnak. Jövőre majd úgy csináljuk, hogy a magot összekeverjük és egyszerre vetjük el. Akkor, kérem, csak egy tábla lesz, és azon szépen egymás mellett búza, zab, rozs meg árpa. Mennyi helyet takarítunk meg ezzel, és mennyi időt is, ha nem kell egyik nap zabot vetni, a másikon rozsot, a harmadikon árpát és a negyediken búzát. Még a mezsgyéket is bevethetjük! Télen majd, ha az embereknek úgyszincs semmi dolguk, az elcsépelet magokat szépen átválogatják, és négy külön rakásba szórják aszerint, hogy micsoda szem kerül a kezükbe. Később még fontosabb intézkedéseket is teszünk, például védekezni fogunk a jégverés ellen, és a gabonát nagy fészerek vagy ponyvák alatt termesztjük. A déli lejtőkön kakaót és kávét ültetünk, és bevezetjük a dara és az árpagyöngy termesztését is. A gazdaság jelenleg igen elhanyagolt állapotban van, de remélem, hogy együttes erőfeszítéssel sikerül majd talpra állítanunk. A baromfityenyésztésben is merész kézzel kell belenyúlnunk a feladatok sűrűjébe. Nagy fajtájú aprójószágokra van szükség, ezért majd a tyúkokat keresztezzük a libákkal, és ügyelünk arra, hogy a kakasok meg ne egyék a kiscsirkéket, ha a tyúkok megkölykeznek. Kérem, jól tudom, a kan disznó is ezt teszi a malacokkal. Ha már a disznóknál tartunk, láttam, hogy a sertések a sárban henteregnek, és a rájuk ragadt piszok kétségtelenül árt a húsuk ízének. Ezért gondoskodják róla, kedves igazgató, hogy minden sertést vaslakkal kenjenek be, és néhány napig kályha mellett szárítsák őket. Ezek az állatok úgyis csak azért henteregnek a sárban, mert utálják a maguk világos színét, és feketék akarnak lenni. Ha befestjük őket, látják a jóakarukat, nem henteregnek többé a piszokban, és még jobb kedvük is lesz, mint eddig! A teheneknek gőzfürdőt kell építeni a tejhozam növelése érdekében, mert ha az állatok egészségesebbek, a tejük is jobban ízlik majd. Hát kérem, kedves igazgató, ezek a feladatok, most már csak lelkiismeretes, fáradhatatlan munkára van szükség, és meglátja, minden rendbe jön. Egyelőre isten áldja, és gondolkozzék arról, amit hallott.

Az igazgató úr a kastélyból egyenesen a halastóhoz ment, és belefojtotta magát.

František Šafránek hagyatéka

František Šafránek hagyatéka a hivatalos eljárás lefolytatása és a költségek levonása után hét fillér volt. A derék férfi után több földi vagyon nem maradt. Sajnos nem akadt senki, aki a hagyatékra igényt támasztott volna, így aztán az állam kénytelen volt gondjaiba venni és letétként megőrizni a hét fillért. Mihelyt azonban az állam felkarolta az ügyet, a hivatalok megindították a nyomozást az örökösök után. Mint mindenben, e feladatukban is nagy szorgalommal és ügybuzgalommal jártak el.

A gyámsági hivatal lázas tevékenységbe kezdett. Mindenekelőtt kinevezték František Šafránek hagyatékának gondnokát, aki hivatalos úton gondosan megfogalmazott felhívást tétetett közzé. A felhívást a megszokott illetékek ellenében több lapban apróhirdetésként közölték, de a lelkiismeretes gondnok ugyanezt a szöveget a helyi lapban is elhelyezte, hogy az örökösök - ha egyáltalán élnek - érvényesíthessék igényeiket:

Június tizenhatodikán az állami kórházban meghalt František Šafránek hatvanhét éves kőfaragósegéd; az elhunyt saját bevallása szerint nőtlen volt. Mindazok, akik igényt támasztanak az elhunyt hagyatékára, felhívtnak, hogy az alulírt járásbírósnál jelentkezzenek.

Kamejka úr, a hagyaték gondnoka tehát erélyes kézzel fogott hozzá az ügy elintézéséhez, és azzal a tüzetességgel, minden részletre kiterjedő alapossággal igyekezett František Šafránek rokonságának nyomára jutni, amely a világon csakis az osztrák hivatalok sajátja.

Kamejka úr egyébként bírósági tisztviselő volt, az életben már sok minden megesett vele, de mindeddig nem nyíltott rá alkalma, hogy hagyatéki gondnok legyen, ezt az új tisztséget most gyakorolta először.

- Megteszem, ami tőlem telik - mondogatta magában -, és ha törik, ha szakad, rájövök a dolog nyitjára.

Mialatt Kamejka úr fáradhatatlanul serénykedett, František Šafránek hétfilléres hagyatéka más összegek társaságában békésen pihent állami letétként a páncélszekrényben, és a terem ajtaja előtt katonai őrség váltogatta egymást, élesre töltött fegyverrel, feltűzött szuronnyal.

Kamejka úr nem pihent. Hamarosan büszkén rámutathatott, hogy a kérdéses ügyben összesen több mint ötven hirdetést tett közzé a prágai és vidéki lapokban, ami a gyámsági hivatalnak kereken 600 koronájába került. Šmíd írnok egész nap mást se tett, csak idézéseket írt a különféle Šafránkok címére, akiknek száma az országban nem csekély. Csupán Prágában ötvennyolc Šafránkot tartanak nyilván.

Ekkora anyaggal már lehet dolgozni, és nem csekély élvezet figyelni az idézést kezükben szorongató boldogtalan halandók riadt képét, hallgatni válaszaikat a komoly, megfontolt és alapos kérdésekre.

Mennyit mérgelődött Kamejka úr a Šafránkaival!

Akadt köztük olyan is, akit rendőrökkel kellett bekísértetni, vagy amint hivatalos nyelven mondják, karhatalommal előállíttatni. Így járt Šafránek Alois, Vincent, Artur, Vilém, Karel és Antonín, sőt az öreg Šafránkova Filoména is (a vénasszony végigsiránkozta az utcát, amikor reggeli hat órakor rendőrök zavarták ki az ágyából). Két Šafráneknek, Mihálynak és Manónak a hagyaték az állásába került, annyira felháborodott a munkaadójuk, amikor rendőrök jöttek értük a hivatalba.

De ki törődne ezekkel az apróságokkal, amikor arról van szó, hogy érvényt kell szerezni a jognak és törvénynek!

Pár hét múlva Kamejka úr Pilsenben húsz további Šafráneket fedezett fel a városi címtár alapján, Klatovyban tíz Šafránek került horogra.

Röviden: a csehországi bíróságok mást se tettek, csak Šafránékokat hallgattak ki. Mladá Boleslavban négyet, Kolínban nyolcat, Horicében egyet idéztek be.

Kamejka úr este a feleségével ilyesfajta beszélgetéseket folytatott:

- Képzeld, Pardubicében csak három Šafránek van, Budejovicében meg egy sem akadt!

Egy este diadalmasan nyitott be lakása ajtaján:

- Pesten nyolc Šafráneket találtunk!

Az ottani bíróságok útján mind a nyolcat kihallgattatta, és megelégedetten dörzsölte a kezét:

- Ha a fene fenét eszik, akkor is kinyomozom őket!

Mire elmúlt a nyár, a járásbíróság irattára hatszázhuszonkilenc hivatalos aktával gyarapodott, az Š betűs dossziéknak új nyilvántartást kellett nyitni, és egy külön írnokot felvenni, aki csak ezt a betűt gondolja. Mire a fákról lehullottak a levelek, Kamejka úr kiterjesztette vizsgálódásait Morvaországra. Ezt a lépést is a tőle megszokott lendület és lelkiismeretes gond jellemezte.

- Nem szabad időt vesztenünk, egy pillanatig sem várhatunk - mondogatta alantasainak. - Most rávetjük magunkat Brünnre, aztán Olmützre és így tovább, menni fog ez, akár a karikacsapás. Egyik járásbíróság a másik után, aztán továbbmegyünk Sziléziába. Bizony, uraim, az igazságügyi apparátussal nagy dolgokat lehet véghezvinni!

Év végéig az irattár újabb ötszázhatvanhat aktával gazdagodott. Az írnokok lidércnyomásos álmaiban Šafránékok kísértettek.

Egy reggel Kamejka úr diadalmasan újságolta:

- Most pedig Bécs következik. Segítséget kérünk a rendőrségtől. Egy percet sem szabad vesztenünk. Azonnal táviratot küldünk, élnek-e Bécsben Šafránékok.

Éltek. A bécsi rendőrség egy Šafráneket, egy Schafráneket és egy Sáfrányt toloncoltatott a helybeli bíróságra. Véletlenül mind a hárman köztisztviselőként álló kereskedők voltak, akik kimondhatatlanul csodálkoztak, hogy éjnek idején letartóztatták és őrizet alatt Prágába küldték őket. Az eset különben is közismert az újságolvasók előtt abból az interpellációból, amelyet ez ügyben a birodalmi gyűlés elé terjesztettek.

Kamejka úr ragyogott.

- Megy minden, mint a karikacsapás - állapította meg elégedetten -, meglátják, megtalálom én František Šafránek örökösét. A következő lépés: segítséget kérünk a konzulátusoktól.

Ez a segítség további százhetvenkét aktát jelentett. A konzulátusok Kamejka úrhoz hasonló eréllyel karolták fel az ügyet, rövid háromnegyed esztendő elteltével a felkarolásnak eredménye is mutatkozott.

Németországban háromszáztizennégy Šafráneket találtak, Franciaországban kettőt, Angliában kilencet, Oroszországban tizenhármat (valamennyit letartóztatták és Szibériába száműzték), Törökországban is akadt egy Šafránek bej, Spanyolországban egy se került horogra, Amerikában viszont nyolcvanan. Pekingből nemleges válasz érkezett, Ausztráliából semmilyen, Tokió-

ból pedig egy lelkesült hangú levél, hogy az országban egy ember sem él, aki e szép nevet magáénak vallhatná.

- Uraim - jelentette ki Kamejka úr alantasainak, akiknek száma a szaporodó iratok arányában gyarapodott -, végre tisztázódnak a problémák. Meglátják, nem telik bele két esztendő, és kinyomozzuk az örököst. De addig sem szabad pihentetnünk az ügyet. Újabb leveleket kell írni a bíróságoknak, nyomozni, kutatni, bajt és fáradtságot nem ismerve. A költségek eddig alig tizenegyezer koronára rúgnak, semmiség ez ahhoz képest, hogy a jog és a törvény lovagjai vagyunk.

A kutatás, a nyomozás, a keresés, a tűvé tevés tovább folyt, míg végül egy szép napon Kamejka úr ünnepélyes hangulatban ment be irodájába, és így szólt Šmíd írnokhoz:

- Vegyen fel, kérem, velem jegyzőkönyvet František Šafránek hagyatékának ügyében. Ne nevéssenek uraim, nem bolondultam meg. Legyen olyan szíves, Šmíd úr, tegye fel az előírt kérdéseket. - Neve? - Kamejka János. - Rokoni kapcsolat volt-e ön és az elhunyt František Šafránek között? - Azt válaszolom, uraim, hogy volt. Látom arcukon, e szavaim váratlanul érték önöket. Pedig, uraim, szorgos munkánkkal végre célhoz értünk. Édesanyámat leánynevén Šafráneknek hívták. Tegnap jöttem rá, amikor átlapoztam családi irataimat. Egyik fivére František volt, uneticei illetőségű. Ez a fivér anyámnál jóval később született, kőfaragónak tanult ki, és azonos az elhunyt František Šafránekkel, az örökségahagyóval. Ezennel igényt támasztok örökségemre, és kérem, vegyenek fel már velem jegyzőkönyvet.

További öt esztendeig tartott, amíg elintéződtek a különféle jelentéktelen és apró formaságok, és ekkor végre Kamejka úr átvehette az örökséget. Az állami letétkezelőség folyósította számára a szóban forgó hét fillért, amelyet bearanyoztatott, és haláláig óraláncán hordott mütyürke helyett.

Hites bírósági szakértők

Valahányszor bírósági hites szakértőkről hallok, eszembe jut Špála úr, aki petróleumban és darában volt bírósági hites szakértő.

Akik egy kávéházba jártak vele, mind utálták. Špála úr a hetedik emeletről nézett le rájuk. Szerinte valahányan nyomorult földi férgek voltak, mert nem értettek a petróleumhoz. Korlátolt barmoknak tartotta őket, félhülyéknek, mert még a darához sem értettek.

Az embereket nulláknak, fölösleges földterheinek nézte, s jómaga oly magasan trónolt fölöttük, mint a Himalája a szemétdomb fölött.

Barátságatlan és rideg volt környezetéhez, ezekhez a tudatlan alakokhoz, akik fölött fenn a magasban napként ragyogott csodálatos értelme.

Tekintete metsző volt, jéghideg. Megértette, hogy híres és dicső férfiú létére nem mosolyoghat barátságosan és barátkozón, hiszen névjegyén ez áll: Václav Špála kereskedelmi tanácsos és magánzó, a petróleum és a dara hites bírósági szakértője.

Mit jelent minden tudomány, művészet a petróleumhoz és darához képest?!

Valahányszor a tárgyalóteremben elmondotta szakértői véleményét, hangja elragadtatottan, lelkesülten csengett:

- Az általam megvizsgált petróleum világos, áttetsző folyadék, megízelve naftától keserű.

Ekkor értettem meg, miért oly mélabús a tekintete. Ha valakinek az igazságszolgáltatás érdekében petróleumot kell nyalnia...

Mily hévvel mennydörgött szava a tárgyalóteremben, midőn emelt hangon elmondta szakértői véleményét a daráról:

- Az általam megvizsgált dara zsiros tapintású, ami azzal magyarázható, hogy nem szárították ki kellőképpen. A daraszemek részletes tanulmányozása során megállapítottam, hogy a szemcsék felapritottak, csonkák voltak, valaki tehát szándékosan csökkentette a dara minőségét.

Ez volt tehát Špála úr. Később emlékezőtehetsége meggyöngült, s egy napon, szakértői véleményt mondvá az általa megvizsgált daráról, imígyen mennydörgött:

- Az általam megvizsgált dara világos, áttetsző folyadék, megízelve naftától keserű.

A nagytekintetű törvényszék azonban ezen sem akadt fenn, s a vádlottat elítélte élelmiszerhamisítás miatt.

Špála úr emlékezőtehetsége azonban mindjobban gyöngült, s utolsó szakértői véleménye így hangzott:

- Az általam megvizsgált darát nem tartották lezárt palackokban, s nem látták el a palackot figyelmeztető cédulával, melyen fel kellett volna tüntetni, hogy a palack tartalma világítási célokra szolgál.

Ismertem még egy hites bírósági szakértőt, név szerint Havel urat. A sors szeszélyéből eb-szakértő lett belőle. Azok közé az emberek közé tartozott, akikről azt szokták mondani, hogy mindent tudnak, amit csak a kutyákról tudni lehet. Ez az úriember az úgynevezett prófétai, ihletett bírósági szakértők közé tartozott; ez egy vidéki faluban mutatkozott meg, helyszíni szemle alkalmával a jelenlevők nem kis megrökönyödésére. Két szomszéd hajba kapott, az

összezördülés oka az volt, hogy kártyázás közben az egyiknek balszerencsés véletlen következtében két ász esett ki a kabátja ujjából.

Ezzel persze megszakadtak köztük a diplomáciai kapcsolatok, s a határincidens odáig fajult, hogy az egyik a maga telkén lelőtte az ügyetlen játékos kutyáját. A kárvallott kártyabűvész beperelte szomszédját, és háromszáz korona kártérítést követelt a kutyájáért. Havel urat a gyászos eset után három esztendővel felszólították mint hites bírósági szakértőt, hogy foglaljon állást az ügyben. Havel úr megérkezett a tetthelyre, s elrendelte, ássák ki a halott eb tetemét. Sokáig tartott, míg végre rájöttek, hol van a kutya eltemetve. A hites bírósági szakértő átható pillantást vetett a korhadt csontokra, és imígyen szólt:

- Az eb nagy testű fajtához tartozott, tiszta vérű bernáthegeyi volt, szőre sárga foltosan fehér, esetleg fehér foltosan sárga, a neve, mint látom...

- Köszönöm - mondta a bíró -, erre már nincs szükség, benn áll a jegyzőkönyvben.

Vannak azonban kevésbé ihletett bírósági szakértők is. Egy gyújtogatási szakértő - ahogy a bíróságnál tréfásan nevezik őket - szakértői véleményében megállapította:

- Nem állíthatom nyugodt lelkiismerettel, hogy a csúrt felgyújtották volna, mégpedig olyképpen, hogy a szalmát petróleummal öntözték volna meg, mivelhogy, miként megállapítást nyert, a közelben egyetlen üres petróleumos flaskót sem találtak, továbbá megállapítást nyert, hogy a csűrben egy szál szalma sem volt, s harmadszor, mint hallottam, a csűrbe a mennykő csapott bele.

Ezek tehát a bírósági szakértők, akik semmi esetre sem hajlandók hallgatni, s kötelességüknek tartják, hogy minél többet mondjanak a nagytekintetű törvényszéknek és a közvéleménynek. Egy esküdtbírósági tárgyaláson a hites bírósági szakértő azt bizonygatta, hogy a vádlott kétségtelenül saját kezűleg írta alá a váltót, mivel a b-nek kerek hasa van.

- Magának is kerek a hasa, mégsem b! - kiáltott közbe a vádlott, terhelő körülményt vonva a fejére az esküdtek szemében.

Látható tehát, hogy gyakran kerül sor nézeteltérésre a bírósági szakértők és a vádlottak, illetve védők között.

A prókátor kötelessége úgy látszik az, hogy mindig kétségbe vonja a bírósági szakértői vélemények fontosságát. A legtöbb hibát az írásszakértők véleményeiben találták. A védőügyvédnek ilyenkor viszonylag könnyű a dolga. Az 1897-es nagy bécsi pörre hivatkoznak, amelyben a bíróság elítélte a vádlottat, s két évvel később önként jelentkezett az igazi tettes, bevallván, hogy ő írta a levelet, amely miatt egy ártatlan embert húszévi börtönre ítélték. Ebben a pörben egyébként gyilkosságról volt szó. Az áldozatot levéllel csalták el a bűntény helyére, s az írásszakértők egybehangzóan úgy nyilatkoztak, hogy a levelet az ártatlanul elítélt vádlott írta.

Egy védőügyvéd alapján támadta meg a bírósági írásszakértők véleményének komolyságát:

- Manapság az iskolákban, főleg a kereskedelmi iskolákban ugyanazt az írásmódot használják. Az emberek több mint ötven százalékának ugyanaz a kézírása. Bebizonyosodott továbbá, hogy az emberek több mint húsz százalékának nincs saját, állandó kézírása, s alkalomról alkalomra másképpen írnak.

Egy bírósági írásszakértő kijelentette, hogy a levelet fiatal lány írta izgatott idegállapotban. A levélíró azonban a leányzó nagypapája volt.

Nemrég egy törvényszéki tárgyaláson kínos helyzet állt elő. Bíróági írásszakértő véleményét kérték egy levélről, amelyet gépen írtak. Mit tehetett a szerencsétlen szakértő? Esküjéhez híven elmondta, hogy a levelet írógépen írták, amelynek rendszerét és típusát nem képes megállapítani, és az sem ismeretes előtte, tud-e egyáltalán a vádlott gépen írni.

(A törvényszék hitelt adott a vádlott védekezésének, hogy nem tud gépen írni, mivel a jámbor csehszlovák kereskedelmi akadémiát végzett.)

Nincsenek érdekesség híján a törvényszéki orvosok szakértői véleményei. Az esetek kilencven százalékában tőlük függ a vádlott sorsa.

Egyenesen megdöbbentő, ha az egyik törvényszéki orvosszakértő véleményében kijelenti: „Feltűnő a vádlott rendkívüli nyugalma”, majd két év múlva egy másik per tárgyalásán: „Feltűnő volt a vádlott rendkívüli nyugtalansága.”

Hallhatunk azonban olyan szakértői véleményeket is, amelyektől a hallgatónak égnek áll a haja.

Ismerek egy törvényszéki orvost, aki szemre jólelkű és ártatlan embernek látszik, de nemrég egyik szakértői véleményében kijelentette:

- Tapasztalatból tudom, hogy egy fejszeecsapástól nem mindenki hal meg...

Mit is tegyen tulajdonképpen egy jóra való állampolgár?

Chein úr, a boltos levelet kapott a c.-i adóhivaltól, hogy haladéktalanul jelentse fivérének, Máténak tartózkodási helyét, akit az adóhivatal bizonyos hátralékok miatt keres.

Chein úr még valamikor régen, gyerekfejjel összeveszett a bátyjával, úgy gondolta tehát, hogy most két legyet üthet egy csapásra: kellemetlen meglepetést szerez fivérének, és egyben jóra való állampolgárhoz illően eleget tesz a hivatalokkal szemben fennálló kötelezettségének is.

Levelet írt tehát ilyenképpen:

„Nagytekintetű császári és királyi adóhivatal, C.-ben!

Bátyám, Chein Máté jelenleg kereskedő Nevesincsben, és e helységben húszezer koronára becsülhető vagyonnal bír.

Teljes tisztelettel Chein József.”

Azután visszament a boltba, elégedett szívvel méricskélte a kávé és árusította a petróleumot.

Levele közben megérkezett az adóhivatalba, és a napi postával a főnök asztalára került.

A főnök nem ismerte a tréfát, mivel pedig minden, az adóhivatalnak benyújtott iratot okmánybélyeggel kell ellátni, Chein József kereskedőt 50 korona bírsággal sújtották azon a címen, hogy az adóhivatalnak tett előterjesztését nem bélyegezte felül kellőképpen; Chein József kereskedőt ugyanakkor különbeni végrehajtás terhe alatt felszólították, hogy ezt a bírságot nyolc napon belül fizesse be az illetékes adóhivatal pénztárába. Magától értetődik, hogy fellebbezés lett a dologból. A felettes hatóság azonban jóváhagyta a végzést, és amikor Chein ügyét a legfelsőbb illetékes hatóság elé vitte, a pénzügyi prokuratúra a bírságot 120 koronára emelte, mivel a levélben 20.000 koronáról esik szó, és minden ezer korona után a bírság 3 korona 50 fillér, együtt tehát 70 korona, ehhez számítandó a felülbélyegzés elmulasztása miatt megtérítendő 50 korona, a bírság tehát összesen 120 korona.

Végrehajtásra került sor, és Chein úr kénytelen volt leszurkolni 125 koronát, beleszámítva a végrehajtási költségeket is.

Ettől a naptól kezdve Chein úr föltette magában, hogy a jövőben hivatalos levelekre csak úgy válaszol, hogy a levélpapírost teleragasztja okmánybélyegekkal.

Fél esztendő múlva újabb levelet kapott C.-ből, a császári és királyi adóhivaltól:

„Minekutána levele, amelyben közölte velünk bátyja tartózkodási helyét, hivatalunkban elkallódott, felszólítjuk, hogy a nevezett lakáscímét haladéktalanul újból közölje.”

A vak előtt is világos, hogy Chein úr a hivatalos papíros elolvasása után ügyvédhez ment.

- Minden választ felül kell bélyegezni - okosította ki a jogtudor -, ezenfelül kíváncsi, hogy levelét kérvény formájában írja meg.

Chein úr vásárolt egy ív merített papírost, és ezeket írta:

Egykoronás okmánybélyeg.

„Nagytekintetű császári és királyi adóhivatal, C.-ben.

Alulírott ezennel bátorkodik jelentést tenni édesbátyja, Chein Máté tartózkodási helyéről, és alázatos kérelmét a következő indokokkal támogatja:

A/ Alulírott elvégezte a polgári iskola három osztályát. Lásd az A/ alatt csatolt mellékletet.

B/ Alulírottat az előírásoknak megfelelően beoltották és újraoltották, lásd a B/ alatt csatolt bizonylatokat.

C/ Alulírott a C/ alatt mellékelt tanúsítvány értelmében büntetlen előéletű.

D/ Alulírott nő; házassági Levél D/ alatt mellékelve.

E/ Alulírott római katolikus vallású; lásd az E/ mellékletet.

A felsorolt körülmények alapján alulírott bátorkodik kérelmezni, miszerint a nagytekintetű adóhivatalnak méltóztassék kegyesen figyelembe venni alázatos kérelmét és engedélyezni annak közlését, hogy bátyja gabonakereskedő Nevesincs községben.

Alulírott fogadja, hogy tisztelettudó magatartásával és szorgalmával igyekszik kiérdekelni a nagytekintetű adóhivatal jóindulatát, amennyiben legalázatosabb kérelme kegyesen meghallgattatik.

Chein József”

Ezután megírta a kérvény felzetét is ilyenképpen:

„Chein József kereskedő kérelme bátyja jelenlegi tartózkodási helyéről szóló közlésének szíves tudomásulvétele iránt, lásd A, B, C, D, E alatt csatolt mellékleteket.”

Minden oldalt kellőképpen ellátott okmánybélyeggel, és egy héttel azután, hogy postára adta a paksamétát, idézést kapott a c.-i járásbíróságra.

Az adóhivatal úgy találta, hogy kérelmével nevetségessé tette a hatóságokat, és beadványát a járásbíróságnak továbbította, amely Chein József urat a hatóságok megsértése miatt háromnapos fogházra ítélte.

- Hát akkor mit is tegyek tulajdonképpen? - kérdezte síró hangon Chein úr.

A bíró vállát vonogatta, aztán kijelentette:

- Tartsa tiszteletben a törvényeket.

- És azt hogyan csináljam? - érdeklődött tovább Chein úr.

A bíró utasította a teremőrt, vezesse ki Chein urat, és mivel az eset miatt érzett bánatába belehalt, sohasem tudhatjuk már meg, mit is tegyen tulajdonképpen a jóra való állampolgár.

Bylinsky lovag pénzügyminiszter őexcellenciájának Bécsben

Alulírott, hazafias érzülettől vezetve bátorkodik a nagytekintetű pénzügyminisztérium elé terjeszteni javaslatát a *halálozási és temetkezési adó* bevezetésére. A temetkezési vállalatok hallatlan fellendülése készítetett arra a gondolatra, hogy a *halál monopóliumának* bevezetésével lényegesen megjavíthatnánk hazánk pénzügyeit. Mivel az emberek állandóan elhaláloznak, az állam javára állandó évi bevételt biztosíthatnánk, amely járványok vagy háború esetében örvendetesen emelkednének. Az általam indítványozott törvényjavaslat szövege a következő:

1. §

Az Osztrák-Magyar Monarchia minden állampolgára halála után, nemre való különbség nélkül, a pénzügyminisztérium gondozásába megy át, és halálozás címén 2 koronától 24 koronáig terjedő illetéket köteles leróni, halálának és temetésének körülményeihez mérten.

2. §

A fent említett illetéket az elhalálozottaktól még életükben hajtják be, a 6. § értelmében. Az elhunyt rokonai, amennyiben a megboldogult életében önhibáján kívüli okokból nem rótták le a halálozási és temetkezési adóját, jogosultak a császári és királyi pénzügyminisztertől az előírt adó leszállítását kérelmezni. A kérvény 2 koronás okmánybélyeggel látandó el.

3. §

A *halálozási adó* az Osztrák-Magyar Monarchia minden állampolgárát terheli, nemre és korra való tekintet nélkül, még azokat is, akik a jelen törvény 4. §-a értelmében mentesek a temetkezési adótól.

4. §

A *temetkezési adó* megfizetésére az Osztrák-Magyar Monarchia minden állampolgára még életében köteles, nemre és korra való tekintet nélkül, amennyiben előírással eltemették. Amennyiben valakit élve temettek el, legközelebbi rokonai enyhítésért folyamodhatnak a 2. § értelmében.

5. §

A temetkezési adót az Osztrák-Magyar Monarchia minden állampolgára még életében köteles megfizetni, a 9. § a-g. bekezdéseinek rendelkezései szerint. Kiskorú, gyengeelméjű és gyámság alá helyezett személyek mentesek az adófizetés köteleességétől, helyettük azonban az adó legközelebbi rokonaikat, amennyiben ilyenek nem volnának, illetőségi helyüket terheli.

6. §

Az előírt illetékeket

- a/ egészséges személyek esetében az illetékes adóhivatalok,
- b/ beteg személyek esetében a hites orvosok,
- c/ rokkant személyek esetében a rendőrhatalóságok hajtják be.

7. §

A halálozási adó szigorúan megkülönböztetendő a temetkezési adótól, és ennyiben az illetékköteles személy hulláját nem temették el, esetleg nem találták meg, a temetkezési adó akkor sem hajtandó be legközelebbi rokonain, esetleg illetőségi községén, ha a boldogult életében nem tett eleget adófizetői kötelességének.

8. §

A halálozási adó akkor is megfizetendő, ha az adóköteles személyt hivatalosan eltűntnek nyilvánították.

9. §

A halálozási és temetkezési adó megállapítása a következő pontok szerint történik:

a. egészséges újszülött egyéves korig	2 korona
b. 1-5 éves korig	4 korona
c. 5-14 éves korig	6 korona
d. 14-20 éves korig	8 korona
e. 20-30 éves korig	16 korona
f. 30-40 éves korig	18 korona
g. 40 éven felül	24 korona

A halálozási és temetkezési adó tarifája azonos, ezért a fentebb feltüntetett összegek duplája fizetendő.

10. §

Az adó behajtása az Osztrák-Magyar Monarchia egész területén a következőképpen történik:

A 9. § a-g. bekezdésében feltüntetett illetékeket fokozatosan kell megfizetni, mégpedig úgy, hogy a befizetett részletek összege ne haladja meg a halálozási adó esetében a 24 koronát és ugyancsak temetkezési adó esetében a 24 koronát. Az illeték első részlete a gyermek születése után nyolc napon belül hajtandó be. A születés eltitkolása a viszonyok szerint 10 koronától 200 koronáig terjedő pénzbírsággal, esetleg három hétig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

11. §

Aki nem jelenti be halálát, illetve temetését, azt a legfelső díjszabás kétszeresével, vagyis 96 korona pénzbírsággal sújtják, esetleg 14 napig terjedő szabadságvesztéssel büntetik, négy böjtnappal súlyosbítva.

Remélem, hogy a nagytekintetű pénzügyminisztérium jóindulatún fogadja legalázatosabb indítványomat, és felhasználásával megjavítja birodalmunk pénzügyi helyzetét.

Teljes tisztelettel:

Jaroslav Hašek

Tanácsok az életre

Egy társas lény tragédiája

A régiek az embert társas lénynek mondták. Ha nem tévedek - iskoláim elvégzése óta sok mindent elfelejtettem abból, amit görög nyelvóráinkon megtanultunk -, a boldogtalan emberi teremtetést úgy hívták: zoon politikon.

Ezzel magyarázom, hogy szeretek elbeszélgetni olyan emberekkel, akikkel az életben először találkozom, eszmecseréket folytatok velük, s tiltakozásaikat semmibe véve, baráti kapcsolatok megteremtésére törekszem.

Eközben egyre-másra rájövök, hogy a régi görögök átkozottul tévedtek, amikor az embert társas lénynek mondták.

A mai ember mint társas lény egyszerűen lehetetlen. Nemrég a chuchlei ligetben beleelegyedtem egy szerelmespár beszélgetésébe. Igazán nem volt semmi rossz szándékom, mégis hallatlanul sok fáradságomba került, míg sikerült elmenekülnöm a szerelmespár támadó kedvű hímnemű része elől. A legkellemetlenebb az volt, hogy ez az ember olyan fogásokkal élt, amelyek szöges ellentétben állnak a görög-római birkózás minden szabályával.

Végül azonban sikerült őt megfutamítanom, és egész Slivenecig kergettem, ahol a márványbányák mélyén tűnt el szemem elől.

Az efféle társadalmi kapcsolatok megteremtésére irányuló törekvéseim rendszerint gyászosan végződnek.

A kutya e tekintetben sokkal hozzáférhetőbb. Tegyük fel például, hogy egy karlsruhei ebtenyészetben született bulldog vásárlás következtében Prágába kerül. Valahol a Vinohradyn összehatallozik a koširei Bodrival. Életükben először látják egymást. Egy ideig szimatolnak, barátságosan összeugatnak, s máris kész a - bár átmeneti, de annál őszintébb - barátság. Vidáman futnak egymás mellett, kergetőznek, játszadoznak, s a bulldognak eszébe sem jut, hogy ebtenyészeti, törzskönyvezett állat, a másik pedig gyalázatos korcs, aki nem ismeri atyját, jobban mondván atyáit.

S ekkor közbelép az ember, a bulldog gazdája. Kegyetlenül széttépi a zsenge társadalmi kapcsolat finom szálait.

A szörmók bodri búsan ül a járda szélén, lógó nyelve és bús szeme mintha azt mondaná: Ismerlek, Brutus. Szegény, már busás tapasztalatokra tett szert az emberekkel kapcsolatban.

Sajnos én is.

Egyedül ülök a kávéházban egy asztalnál. Egyes-egyedül e nagy világon. Velem szemben hölgyek és urak ülnek, láthatatlanul ott terjeng fölöttük a felirat: Zárt társaság!

Odamegyek hozzájuk, viszem a kávémat és a széket, leülök asztalukhoz, és illemtudóan azt mondom:

- Engedjék meg, kérem, hogy idetelepedjek. Egymagam vagyok, és olyan szomorú egyedül lenni. Látom, önök nagyszerűen mulatnak. Szükségét érzem, hogy önökkel együtt szórakozzam.

Észreveszem, hogy az imént még oly zajos és jókedvű beszélgetés, szórakozás megszakad. Mindnyájan úgy ülnek, mintha nyársat nyeltek volna, s végre egyikük megszólal:

- De uram, mit enged meg magának? Ez meghalad minden határt!

Igyekszem megmagyarázni nekik, hogy társas lény vagyok, nem magányos farkas, szeretem a társaságot, és kész vagyok alkalmazkodni hozzájuk.

Ekkor egy férfi feláll, és határozottan kijelenti:

- Pusztuljon innen! Ha nem takarodik, hívom a főpincért!

- Csak hívja - válaszolom, és egy csöpp harag sincs bennem. Amikor jön a főúr, beárulnak előtte, hogy erőszakkal hozzájuk törleszkedem.

Jogos haragomban szólni sem bírok; a hölgyek megsemmisítő pillantásokkal zúznak porrá.

Ragaszkodom a magam igazához, hogy nem akarok egyedül ücsörögni, hogy nem mozdulok ettől az asztaltól, hogy társas lény vagyok és így tovább. Mintha falra borsót hánynék. Végül kidobnak a kávéházból.

Százszámra sorolhatnám a hasonló eseteket. Szólíts meg például a villamosban egy idegen hölgyet, s firtasd, miért nem felel. Meglátod, a kalauz hamarosan eltanácsol a kocsiból.

Csatlakozz az utcán egy idegen úriemberhez, és próbálj vele beszélgetésbe elegyedni. Rendszerint az a vége, hogy az ismeretlen úr helyett a sarki rendőrrel folytatsz eszmecserét.

Vannak azonban emberek, akik az efféle ügyeket rendőri segédlet nélkül intézik el. Egy ízben például ki akartak dobni a prága-bécsi gyorsvonatból.

Ötször elverték, mint a kétfenekű dobót. Háromszor bokszolásban én maradtam felül. Két ízben a sétatájóról a Moldvába dobtak. A cerchovi erdőben egy kiránduló pisztolyt fogott rám; a pisztolyt azóta is értékes emléktárgyként őrzöm.

Máskor társas ösztönöm a hivatalos ténykedés zavartalanságát biztosító paragrafussal hozott ellentétbe.

De Paolo Mantegazzával együtt én is elmondhatom: „Nem hajtok fejet és nem hátrálok, biztosan helytállok. Szenvedek, de nem engedem, hogy megtörjenek.”

Társas lény vagyok, zoon politikon, és kész!

A főpályaudvar előtt nemrég egy fiatal, csinos hölgygel találkoztam, aki éppen kiszállt a vonatból. Karján kendőbe bugyolálva aranyos kis csecsemő. Láttam, nem ismeri ki magát a nagyváros forgatagában, mert az egyik hordártól éppen azt kérdezte, hogy jut el Smíchovba.

- Én is Smíchovba megyek - mondtam, bár semmi dolgom sem volt arra felé -, ha megengedi, elkísérem.

A hölgy elfogadta ajánlatomat, elindultunk.

Bőbeszédű teremtes volt, amikor megkérdeztem, hová való, azt válaszolta:

- Mi köze hozzá!

- Igaza van - helyeseltem, és másról kezdtem beszélni.

Amikor elérkeztünk a Jindriská utcába, bejelentette, hogy szomjas, és szívesen enne egy tormás virslit.

Meghívtam egy kis csapszékbe, sört és virslit rendeltem, s tovább beszélgettünk a sertésvészről. Aztán áttereltem a szót a baromfipestisre, a burgonyaférgekre, s részletesen kifejtettem, mi a vége, ha a tehén telezabálja magát friss lóherével.

Eszmecserénket a csecsemő harsány, nem csituló bömbölése kísérte. Amikor az asszonyiség eleget evett és ivott, megkért, vegyem gondjaimba pár percre a kicsikét, most jutott eszébe, hogy a főposta mellett lakik a nénikéje.

- Mindjárt visszajövök a nénikémmel együtt - mondta, és elment.

Ringattam, ajnároztam a kicsikét, s miközben karomon bömbölt, vágyakozás ébredt bennem, hogy szívemet az egyszerű családi boldogság meghitt tűzénél melengessem, s türelmesen vártam a fiatalasszony visszatérését.

Az apróság ordított, mintha nyúznák. Az egyik vendég fizetett, és távozott. A vendéglős acsarkodó pillantásokat lövellt felém, s megjegyezte:

- Ez az alak először van itt, és enaszériát csinál a kocsmából.

Hamarosan a többi vendég is a távozás hímes mezejére lépett, s néhányan megjegyezték:

- Ki hajlandó ezt az ordítóaszt hallgatni?!

Nem válaszoltam. A harag hullámverése hallhatóan csapkodta a söntés deszkafalát. A kocsmáros káromkodni kezdett. Valaki benyitott egy pofa sörre, de meghallván a gondjaimra bízott apróság ordítását, még az ajtóban sarkon fordult.

- Ez az ember - mondta a kocsmáros - minden áldott nap legalább tizenöt korsó sört iszik meg.

- Miért ne inna, ha van rá pénze - feleltem, és visszazökkentem hallgatásomba, elismervén, hogy a vendéglősnek oka van a nyugtalanságra.

További félóra telt el.

A kocsmáros nyíltan megkérdezte:

- Mikor jönnek végre ezért a kölyökért?

Feltettem magamban, hogy lelkére beszélek. Sokáig szónokoltam, miközben a kocsmáros az üres söntésben keringett. Elmondtam, hogy a pólyás babának ordítania kell, ettől erősödik a tüdeje. Továbbá szegény csöppség tettvágya csakis így juthat kifejezésre. Elvégre valamit neki is csinálnia kell. Nem feketé némán, mint egy darab fa. Amikor ő ilyen kicsi volt, hiába lett belőle később vendéglős, csecsemőként ugyanúgy ordított, mint ez a kis ártatlanság. Sőt ebben a korban még a miniszterek is bömbölnek.

Eltelt még egy óra. Csodálkoztam, hogy védencem ilyen sokáig képes bögni és kurjongatni.

Kénytelen voltam erélyesen megróni a kocsmárost, mert azt mondta, hogy kidob a csapszékből a fattyúmmal együtt.

- De vendéglős úr - mondtam -, hogyan beszél? Egy gyermeket képes lenne kidobni? Egy ártatlan, védtelen teremtest, akit babusgatni és ajnározni kell? Egy ilyen szegény kicsi csöppséget?

- Csak ordíts tovább - biztattam védencemet -, ne zavartasd magad, ordíts, míg csak le nem dől a templomtorony.

- Ez közbotrány - siránkozott a kocsmáros. - Ha így megy tovább, belebolondulok.

- Ne féljen, idővel megszokja - jegyeztem meg szárazon.

Estig vártam a gyermek anyjára.

E nyolc óra alatt számtalan támadás ért a vendéglős részéről, életemben először esett meg velem, hogy felnőtt férfit sírni láttam. Amikor a csöppségem meghallotta a kocsmáros zokogását, új erővel kezdett bömbölni. Vettem neki egy palack tejet, megittam, s tovább vártam, miközben lelkem mélyén bizonytalan sejtelem ébredt, hogy lelencet tartok karjaimban.

A kocsmáros ezalatt megivott egy üveg rumot, ami semmiképpen sem járult hozzá gondolatainak tisztulásához és megnemesedéséhez. Mosdatlan szájjal szidott engem és a gyermeket, s azt dadogta, hogy tönkre akarom tenni.

A továbbiak során szalámivágó késébe akart dőlni, s tíz órakor kijelentette: - Záróra! - és lehúzta a rolót.

A gondjaimra bízott csecsemővel egy ideig ott álltam az utcán, a lehúzott redőny előtt.

A rendőrkapitányságon valami öreg felügyelő fogadott. Miután elmondtam neki szépen sorjában, hogy jutottam a gyermekhez, így szólt:

- Nézzük csak, ez valóban különös. Szóba elegendik egy vadidegen, ismeretlen nőszeméllyel, meghívja egy kocsmába, s az asszony elmegy, állítólag a nénikéjéhez, s a gyereket a maga nyakába sózza. Igazolványa van? Úgy? Nincs magánál sem személyazonossági, sem egyéb igazolvány? Aha, otthon felejtette? Egyáltalán nem hord magával iratokat? Szerfölött érdekes. Ezt mindenki megtehetné, hogy a kölykét behozza a rendőrkapitányságra. Ez itt nem lencház. Hűvösre vele!

A sarokban bóbiskoló rendőr feltápáskodott, fogta a kulcsosomót, s egy éjszakára nem kellett gondoskodnom szállásról.

Reggel megállapították személyazonosságomat. A jólelkű rendőrbiztos, aki szabadon bocsátott, atyai hangon megjegyezte:

- Ezentúl legalább vigyázni fog magára, nem elegendik beszélgetésbe vadidegen nőszemélyekkel, és nem igyekszik erőnek erejével társadalmi kapcsolatokat létesíteni.

De nekem beszélhet! Kemény és tántoríthatatlan maradok, elvégre egy társas lény mást nem tehet.

Vonaton

A Podebrady felé tartó zsúfolt személyvonat elindult a lysái állomásról. Az utasok kihasználták, hogy a vonat Lysában nyolc percig áll, falatoztak, ittak rá, s most kedvük támadt egy kis beszélgetésre. A tanulságos eszmecseréhez egy ösztövérférfi adta az indítékot, aki jobb felől ült az ablak mellett, s diszkréten feltette a kérdést, kinyithatja-e az ablakot.

- Kinyithatja, de nem muszáj kinyitnia - szólalt meg mély basszus hangon egy elégedett ember hátul a kocsiban. - Nekem aztán mindegy. Minálunk cseheknél előfordul, hogy az ember nem tudja, kifújja-e az orrát vagy sem.

- Szörnyű - hallatszott egy női hang a háttérből.

- Nem is olyan szörnyű - sietett közbeszólni egy fiatal férfi, aki a kupé közepén ült -, ha kinyitják az ablakot, lesz, aki huzatot érez, lesz, aki nem, ez természet dolga.

- Tisztelen a nemes természetű embereket - hallatszott megint az iménti basszus. - Sok nemtelen ember szaladgál a világon. Egyesek nyelvet öltögetnek, ami a cseh nevelésre vall. Hosszú éveken át tagja voltam a járási tanácsnak. Az útkaparók nyelvet öltögettek rám. Mihelyt azt mondtam, hogy az emberek mind marhák, sok kellemetlenségem támadt. A járásbírótság elé kerültem. Mondtam, hogy köztisztelőben álló polgár vagyok. Maga majom, vágtam oda a bírónak. Elítéltek, de a mai napig nem tudom, miért. Hogy disznóknak neveztem őket? Édes istenem, igazán furcsa, miért épp egy olyan állat, mint a disznó, amit a járásbírósnak mondtam, és ami önökre is illik, használatos szidalomképpen. De ilyenek a cseh viszonyok. Az ember senkinek sem mondhatja, hogy marha vagy disznó, jóllehet a sertéstenyésztés napjainkban a nemzetgazdaság fellendítésének fontos témája. Na és uraim, ha azt mondom önöknek, hogy disznók, mindjárt rám rontanak.

- Ripők alakokkal nem beszélek - kezdte rá az ablak mellett ülő úr -, maga egyszerűen előáll, és mindenkit sérteget, épp ez az, ami jellemző a cseh viszonyokra. Ha valaki azt mondaná magának, hogy hülye, rögtön tanúkkal igyekezne bizonyítani, hogy az nem igaz.

- Nálunk Csehországban senki semmi egyebet nem tud, mint hogy olyan módon beszél a politikáról, mint maga. Nálunk Csehországban kinyitják a vonaton az ablakot anélkül, hogy valakiben volna annyi kurázsizs, hogy azt mondaná az ilyen legénykének: Eddig! És ne tovább! A klerikalizmus a gázság álarca. Ezt jól jegyezze meg magának! Nem vagyok klerikális, de hiszek Isten mindenhatóságában. Ha az ember ma a répára néz, azt kell mondania, Isten akarata nélkül senkinek egy haja szála sem görbül meg. A száj- és körömfájás Isten csapása rajtunk, mert túlságosan elragadtattuk magunkat szabadelvű jelszavakkal. A szabadság túlfut drága számunkra, mert íme, a korszerű törvények, amelyeket maguk szavaztak meg, tiltják, hogy a jószág, ha szájfájása vagy körömfájása van, dolgozzék a mezőn. Ezt úgy hívják, makacsság. A mi időnkben, ha a jószág sántított, otthagyták az istállóban, és punktum. Aztán kihajtották a mezőre, s ha van, akit megfertőzött, úgy is jó volt. De ma, ma jönnek az állatorvosok.

- Azoknak az időnek már vége - mondta a szemben ülő öregasszony. - Ki keres ma a jószágon? És hol a tisztesség? A gyerekek illetlen nótákat énekelnek, de a tanítók az iskolákban nem döngöttek el őket. Terjed a hitetlenség, és a lányom teherben van. Pedig olyan istenfélő leány volt. De egy szocialista elcsábította.

- Maga tehát azt mondja, hogy marha vagyok? - hallatszott ismét a basszus hang.

Csend volt. Az ablak mellett ülő úr idegesen megszólalt:

- Azt éppen nem mondtam, tanúim vannak rá, hogy semmi efféléről önnel nem beszéltem, mert önt a mai cseh viszonyok közt a ziláltság patológiás tünetének tartom.
- Jártam a patológiai intézetben - szólt közbe egy sapkás férfi a kocsijából -, belek voltak az asztalokon, és tisztították, mind a lúdbellet. Valami gazdag ember belei voltak.
- Semmi sem tart örökké - mondta az öregasszony, s a kalauz jelentette, hogy Nymburk következik.

Mackovík tanácsos úr májusa

Mackovík tanácsos úr, ötvenöt éves és százkilós állami hivatalnok május elsején ötvenéves és kilencvenkilós nejével tavaszi kirándulást tett a Sázava völgyébe.

Amikor kiszálltak a vonatból, hintóba ültek, majd egy idő múlva ismét kiszálltak egy vendéglő előtt, asztalhoz telepedtek, és ebédet hozattak. Ettek-ittak, aztán ismét felcihelődtek, és a kocsi elvitte őket a vendéglőtől ötszáz méternyi távolságban zöldellő erdő szélére, ott kiszálltak, és leültek a bokrok tövében a fűbe.

- Csivitelnek a madárfák - mondta elérzékenyülten a tanácsosné asszony.

- Bizony, bizony - felelte a tanácsos úr -, az ember nem alhat tőlük. A vonat összevissza ráz, becsületesen meg sem ebédelhetsz, most meg itt ülsz. Te akartál kirándulni, most aztán szenvedj!

- Nem úgy értettem - mondta gyengéden a tanácsosné asszony. - A madárfák csivitelnek, csicseregnek, csacsognak, örülnek az életnek...

- Szép kis élet - mérgelődött a tanácsos úr. - Jön a vadász, elpuffantja a puskáját, és vége az örömnak, oda a fogoly, fűrj, fácán. Nincs jobb a házi koszt nál. Ha ebben a tetves csárdában fűrjet vagy foglyot rendeltünk volna, annak is ugyanaz lett volna a vége, mint a csirkének.

- A tollatlan kis madárfiókák a fészekben - áradozott a tanácsosné asszony - boldogan csivitelnek, ha gondos szüleik szállva jönnek, és megetetik őket...

- Tollatlan madárfióka, a kocsmában a csirke volt ilyen tollatlan fióka - vélte búsan Mackovík tanácsos úr -, öt csont és más semmi. Tízét faltam volna belőlük.

- Ne beszélj így, Mackovík, itt az erdőben...

- Miért ne mondhatnám ebben az átkozott erdőben, hogy falok? A szalonban azt mondanám, étkezem, jókedvű társaságban esetleg eltüntetném az ételt. Itt végre egy évben egyszer magunk vagyunk. Máskor egész csorda ismerős rándul ki velünk. Istenem, mekkora öröm, hogy végre egy évben egyszer egyetlen lehetek!

- De Mackovík, térj észre, hisz nem is ittál!

- Hát nem ittam sokat, de a természet lágy ölén vagyok, s ilyenkor szívesen egyetlenkedek, mint ifjúkoromban, amikor még kölyök voltam. Jártuk az erdőt, és egyetlen szavakat kiáltottunk. Nem ittam. Egy ilyen nyomorult lebujban a kocsmáros trágáylevet csapol és nem bort, a pimasz mindenét!

- De Mackovík!

- Hagyj békén, egy évben egyszer végre kiöntöm a szívemet. Manapság már az irodában sem gorombáskodhatsz, az alantasaid panaszt tesznek ellened. Kedvem volna valami szörnyű illetlenséget mondani...

- Már csak ne, Mackovík, elvégre művelt ember vagy, s különösképpen ne ma, egy ilyen gyönyörű májusi napon, amikor bármerre nézel, minden boldogan mosolyog...

- Hogyne röhögne, mint az a bitang kocsis. Öt koronát adok neki, ő meg elissza az egészséget, a szaros...

A tanácsosné asszony szörnyűködve fogta be az ura száját.

Csak valami határozatlan bugyborékolás hallatszott. Amikor levette a kezét, a szavak érthető formába sűrűsödtek:

- Leissza magát, aztán négykézláb tenyerel a sárban, mint a disznó. Tessék, tavaszi hangulat! Ha nem hitettem volna el magammal, hogy ma jót szórakozunk a zöldben, inkább átaludtam volna az egész napot. Mit zabálnak az emberek ezen a boldogtalan május elsején?!

- A május a szerető szívek hónapja - mondta a tanácsosné, aki harminc esztendeje a családi lapok buzgó olvasója volt. - A madárkák is csivitelnek...

- Hagyd már abba, az isten szerelmére! Valamit a fejedbe veszel, és a világért sem tudod abbahagyni. Ha a madárkák például a fejük tetejére állnának, semmi kifogásom se volna ellene, ez az erdőigazgatóság dolga. Azt mondod, a május a szerető szívek hónapja... Hóbortos fiatalok beszélnek így, nem pedig érett emberek. Mit gondolnának rólad az ismerőseink, ha hallanák, hogy ötvenéves és kilencvenkilós létedre ilyeneket mondasz. Szakasztott olyan ez, mintha én a pocakommal az utcán valami fiatal kisasszonyka után futnék, csipkedném, és azt mondanám: „Galambcskám, adjon egy puszit, május van, a szerető szívek hónapja.” A lányka esetleg csinos lenne, a csípője ringana, úgy járna, mint egy őzike az erdőn, a cipőcskéje, a lábacskája...

- De Mackovík!

- A cipőcskéje, a lábacskája olyan apróka lenne, hogy akár le is nyelhetném. A mellecskéje hegyesen domborodna...

- Mackovík!

- A könyöke hófehér, a kacsókája párnás, szeme mint a kökény, nyaka alabástrom, barna haja mint a selyem... Asszony, adjál gyorsan egy puszit...

A hordóhasú tanácsos úr hirtelen csókot cuppantott hitvese homlokára, aki álmélkodva e hirtelen átalakuláson, férje szemébe nézett, úgy mondta:

- Mackovík, de hisz te olyan vagy, mint egy költő!

Még egyszer megcsókolták egymást, aztán beültek a batárba, és visszahajtottak a vendéglőbe, hogy el ne mulasszák az uzsonnát.

Ez volt Mackovík tanácsos úr májusa.

Hogyan főztem magamnak lágy tojást

Van egy derék, jó, öreg nénikém. Néha szeretetrohamok fogják el, és ilyenkor mindig rokonai jutnak eszébe. Tizenöt évig mit sem hallok róla, s tizenöt esztendő múltán a postás váratlanul egy csomaggal állít be, amelyet nénikém küldött hirtelen szeretetrohamában. Utoljára tizenöt esztendeje kaptam tőle egy irdatlan nagy kürtőskalácsot, s most, tizenhat évvel e nagy esemény után terjedelmes kosarat kézbesített címemre a posta; a kosárban egy halom tojást és a következő megható rokoni levelet fedeztem fel:

Drága Öcsém!

Mérhetetlenül örülök, hogy egy kosár saját termésű tojást küldetek neked. Nagyon szeretlek, drága fiacskám, s arra gondolok, hogy már nem sokáig maradok e világon, s ez az utolsó megnyilvánulása irántad érzett forró szeretetemnek. Főzd lágyra a tojásokat, és gondold jó öreg Anna nénédre. Bárcsak e tojások felidéznek benned a hegyvidéki kis majorság emlékét, ahol vidáman kotkodácsolnak a Plymouth tyúkok, s rád emlékeznek, együtt a téged hőn szerető

Anna nénéddel

Kegyeletből elszántam magam, hogy mind a hatvan tojást lágyra főzöm.

Éjszaka róluk álmodtam. Soha életemben nem foglalkoztatott afféle probléma, hogyan kell lágy tojást főzni, hosszabb megfontolás után azonban az a nézet érlelődött meg bennem, hogy a tojást főzni kell, attól fő meg! A nehéz helyzetből ez az egyetlen lehetséges kiút, az egyetlen járható út, melyen haladva a tojás meglágyítható.

Be kell vallanom, hogy szívből szeretem a lágy tojást. Minthogy azonban hatvan lágy tojást egy ültőmben aligha kebelezek be, az a nagyszerű ötletem támadt, hogy a tojásokat tartósítani fogom.

Agyam mint a gőzfűrészműködött. Hogyan hajtsam végre szándékomat? Váratlanul bonyolult helyzetbe csöppentem. Jól tudom, napilapjaink és egyéb folyóirataink a kelleténél gyakrabban üznek gúnyt olyan ifjú feleségekből, akik még lágy tojást sem tudnak főzni, de még senki sem írt arról, mihez kezdjen az agglegény, ha lágy tojást kell főznie. Mint e kérdés első úttörője, emberi és felebaráti kötelességemnek tartom, hogy az igazsághoz híven megörökítsem e művelet minden mozzanatát. Az alábbiakat tekintsék gyakorlati útbaigazításnak, megtanulhatják belőle, hogyan kell tulajdonképpen lágy tojást főzni.

Mindenekelőtt vásároltam néhány szakkönyvet a baromfitenyésztésről, mivelhogy úgy képzeltem, találok bennük némi gyakorlati útbaigazítást a tojásfőzéshez.

Sajnos a baromfitenyésztés enciklopédiáiban egy árva szó sem esett arról, hogyan oldjuk meg e szerfölött fontos problémát. Sok mindent összefirkáltak bennük a tojáról, többek között azt, hogy a csirke belőle bújik ki és hasonló ostobaságokat. Említés történt arról is, hogy a tojást száraz helyen kell tárolni, s részletesen elmondták, hogyan kell a tojást kiköltetni. Minthogy azonban nénikém a tojást nem azért küldte, hogy tároljam vagy kiköltsem, hanem hogy lágyra főzzem, a bölcs könyveket szontyolodottan félretettem.

Nem akaródzott tanácsért ismerőseimhez fordulni, hogy náluk nyomozzam ki a tojásfőzés mikéntjét, ezért feltettem magamban, hogy megint elmegyek a könyvtárba, és a nagy lexikonhoz folyamodom tanácsért.

A T betű alatt megtaláltam a „tojás” címszót. Ott értesültem, hogy a tojás állati termék, és minden madár tojást tojik. Mélyen elgondolkoztatott e meglepő felfedezés. Igaz, nem volt újdonság számomra, de most, hogy életemben először láttam leírva fehéren feketével, másodszor is elhittém. Íme tehát nem hiedelem, nem csupán haladó népi hagyomány, hanem a tudomány által is igazolt, annak rendje és módja szerint becikkelyezett valóság.

Tovább folytattam kutatásaimat, remélve, hogy hasonlóképpen sikerül tisztáznom a tojásfőzés mikéntjét is. Kérem, el sem hinnék, mennyire felületesek tudományos könyveink. Egy árva szó említés sem esik e sarkalatos kérdésről.

A nagy lexikonban írva vagyon ugyan, hogy a tojás különböző módon elkészítve emberi táplálékul szolgál, de hogy e táplálékot hogyan kell elkészíteni, a nagy lexikon háromórás böngészése után is rejtély maradt előttem.

Rábukkantam ugyan egyes mondatokra, amelyek távolról érintették a kérdést, például: Angliában a tojás leginkább nyersen, illetve keményre vagy lágyra főzve szolgál emberi táplálékul. Valamirevaló angol háztartásban nem hiányozhat a reggeli lágy tojás. A lágy tojást más étkezések alkalmával is rendszeresen fogyasztják.

De hogyan készítik el, hogy a tojás lágy állapotban az asztalra kerüljön, arról nem tudtam meg semmit.

Nem maradt más hátra, mint kísérleti módszerrel tanulmányozni és kidolgozni a tojásfőzés elméletét, s tanulmányaim alapján jutni kellő eredményre, esetleg néhány tojás feláldozása árán. Vettem egy spirituszfőzőt, öt liter denaturált szeszt és egy Papin-fazekat, melynek használatához ifjúkorom fizikaórái óta értek. Aztán munkához láttam. Vízet töltöttem a Papin-fazékba, a vízbe tojást raktam, és meggyújtottam a spirituszfőzőt.

Negyedóra múlva a Papin-fazékból kivettem a tojásokat. Megkocogtattam az első héját: még kemény volt. A második is kemény volt. Valamennyi tojás héja kemény volt. Letisztogattam a tojások héját, pucér belsejüket visszadobtam a fazékba, és egy óráig főztem. A tojások még mindig kemények voltak. Megint visszatettem őket a tűzre, illetve a spirituszfőzőre, és reggelig főztem. A tojás konokul kemény maradt.

Reggel arra ébredtem, hogy a tojásos kosárban fekszem, elkecserevedve és kétségbeesetten, mert egyetlen tojást sem sikerült lágyra főznöm. A tojások fehéren és keményen röhögtek rám.

Hogyan varrtam fel a nadrágomra a gombot

A legkínosabb, ami az embert érheti, ha észreveszi, hogy ruházata feltűnő hiányokban szenved. Bizonyos esetekben még társaságba sem járhatunk, mert a társaság nem tesz különbséget az agglegény és a házasember között, s mindkettőtől bizonyos fokú illedelmességet követel. Sok elfogult emberben visszatetszést kelt, ha valakinek nincsenek rendben a nadrággombjai. A társadalom ezt a kérdést nem ítéli meg tárgyilagosan, nem elemzi a probléma lélektani oldalát, valamint a beállt helyzet gyakorlati okait. Megfeledkezik arról, hogy az agglegény is lehet végzetesen szemérmes ember, aki nem képes nadrágját, amelyről hiányzik a gomb, egyszerűen elvinni nős barátjának feleségéhez, hogy szíveskedjék helyreállítani a zilált ruhadarab megbomlott összhangját. Ha viszont a szerencsétlen agglegény ugyanezzel a kéréssel és nadrágjával háziasszonyának hajadon lányához fordulna, ki tudja, nem ébredne-e az ártatlan szüzi lélekben egyidejűleg bizonyos mérvű ellenszenv a szobaúr személye iránt, s be kell vallanunk, ez az ellenszenv az adott esetben indokolt is lenne.

Így tehát az agglegény, ha meg akarja őrizni makulátlan hírnevét, nem tehet mást, mint hogy maga varrja fel nadrágjára a gombot.

Valaki esetleg megjegyezhetné, hogy forduljon kényes problémájával az úri szabóhoz, aki a szóban forgó nadrágot varrta. Aki így vélekedik, nem veszi számba a tényleges helyzetet, mert ha egy agglegény azzal állítana be szabójához: „Elhoztam a nadrágomat, itt-ott hiányzik róla néhány gomb, szíveskedjék felvarrni őket”, elkerülhetetlenül gúny céltáblájává válnék, mert egy nadrággomb felvarrása szakértő szabó szemében, s ugyanakkor a közvélemény szemében is, a legegyszerűbb és legkönnyebb dolognak látszik. Mindenki elszörnyedne, ha hallaná, hogy a jobb sorsra méltó agglegény gombját szabónak kellett felvarrnia. Az ilyen agglegény az egész világ szemében elkényeztetett, gyámoltalan, semmirevaló embernek, nagyzóló hülyének tűnne fel és így tovább.

A fentebb vázolt okokból úgy döntöttem, hogy magam varrom fel nadrágomra a hiányzó gombot.

Kezdetben a leszakadt pitykét gombostűvel helyettesítettem. Egy nap a túlszűfolt villamoson a gombostű hegye merészen áthatolt a szöveten, és benyomult testembe; ekkor született meg bennem a gondolat, hogy a gombostű tökéletlen és átmeneti megoldás; a gombot fel kell varrni!

Be kell vallanom, hogy kezdetben, amikor észrevettem a gomb elvesztését, egyáltalán nem rendültem meg, és nem fogtam fel a helyzet drámaiságát. Csak éjszaka, amikor felidéztem magamban a különféle pillantásokat, amelyeket a kávéházban egész este felém irányoztak, s amelyek akkor sem maradtak el, amikor gondosan begomboltam kabátomat, jutottam arra az elhatározásra, hogy a kényes helyre gombostűvel odatűzők egy gombot, amelyet a mellénymről vágtam le. Ha a mellényről hiányzik egy gomb, a helyzet nem olyan súlyos, mint ha a nadrág összhangját bontja meg egy hiányzó pityke. A mellényről lenyisszantott gomb azt a látszatot kelti, hogy az ember szórakozott, és rendetlenül gombolkozott be, ami különben is gyakran megesik a magamfajta agglegénnyel, mint tapasztalatból tudom. A mellényen a gomb hiánya nem sérti a szemet és a jó ízlést. Természetesen más a helyzet, ha ez a hiányosság a testünket deréktól lefelé takaró ruhadarabot érinti.

A felsorolt okokból tehát felkészültem, hogy felvarrom nadrágomra a gombot. Emlékszem, egész nap izgalom bizsergett bennem, s ez a bizsergés egyre fokozódott, minél többet gondoltam a reám váró feladatra. Szégyelltem megkérdezni, hogyan kell felvarrni egy gombot, nem

akartam, hogy oktondinak nézzenek, bár lojálisan bevallom, az adott esetet tekintve valóban az voltam.

Mindenekelőtt elmentem az egyetemi könyvtárba, és kikölcsönöztem a nagylexikon N betűs kötetét, s keresni kezdtem benne a „nadrággomb felvarrása” címszót.

Határozottan ki kell jelentenem, hogy lexikonunk távolról sem mondható teljesnek. Nadrággombok felvarrásáról egy árva szó sem esik benne. A címszó egyszerűen hiányzik. A G betű alatt megtaláltam a „gomb” címszót, de a lexikonban csak ennyi állt. „A gomb a ruházat tartozéka, amely két öltönyrészt kapcsol egymáshoz. A gombokat varrással erősítik a szövetre. A gombot már a régi egyiptomiak ismerték, a görögök és a rómaiak viszont gombot nem használtak. Csehországban a gombok a kereszténységgel együtt jelentek meg.”

Megpróbáltam, hogy talán a „kereszténység” címszó alatt talállok valami útbaigazítást a gombról, de egy szóval sem tettek említést róla. Ha legalább megtudhatnám, hogyan varrták fel a pitykéket a régi egyiptomiak! E betűs kötet, „Egyiptom” címszó: „Egyiptom - olvasom - Rá isten papjainak kezébe a papnők aranygombokat dugtak, s így temették el őket.” Ennyi szó esett csupán a gombokról, de hogy hogyan varrták fel, arról nem írtak.

Mit tehettem mást, megpróbáltam kombinálni. Az adatok és a tények gondos elemzésével arra a következtetésre jutottam, hogy legjobb és legcélravezetőbb a fokozatos módszer. Rend és szisztéma a lelke mindennek! Kezembe vettem egy gombot, és szemlélgetni kezdtem. Észrevettem, hogy a gombnak négy lyuka van.

Kezdetben rejtély volt előttem e lyukak rendeltetése. De gondos elemzéssel rájöttem, hogy minden jel szerint e lyukakon halad át a fonál, amelyet alighanem kézműipari segédeszközzel, vagyis tűvel juttatnak keresztül a lyukakon. A tű viszont, mint a lexikonból megtudtam, nem más, mint apró acélár, amely abban különbözik a malactól, hogy csak egy füle van. (Ekkor döbbsentem rá, hogy nekem viszont két fülem van.) A fülnek nevezett nyíláson - állapítottam meg további vizsgálódásaim során - áthúzzuk a fonalat, és szurkáló mozdulattal a gombot ráhúzzuk a tűre, a tűn keresztül a fonálra, a tűt beleszúrjuk a szövetbe, s valahogy így rögzítjük a gombot.

Buja képzeletem szárnyalni kezdett. Minthogy úgy hallottam, hogy az acél törékeny, tíz tucat tűt vásároltam. Továbbá egy tucat gombolyag cérnát, nagyrészt fekete színűt. De vásároltam fehérét is, hogy legyen tartalék, ha a fekete nem válna be. Ugyanebből a megfontolásból kiindulva barna cérnát is beszereztem, de feltettem magamban, hogy csak végső esetben használom fel, ha a fehér és a fekete egyaránt csődöt mondana.

A boltban, ahol mindezt megvettem, azt kérdezték, nincs-e szükségem gyűszűre. Úgy éreztem, fontos dolog ez is, tüstént vettem belőle húsz darabot. Valahogy az volt az érzésem, hogy a gyűszű olyasféle lehet, mint a gyűrű, e feltevést a két szó rokon hangzása ébresztette bennem, s arra következtettem, hogy a gyűszűt is nyilván az újra kell húzni. Hogy miért és mi célból, mindmáig titok előttem. De hogy hibát ne ejtsek, húsz darabot kellett vásárolnom, mivel a kezemen tíz ujj van, és a lábamon ugyancsak tíz.

Amikor a csomagokkal a hónom alatt hazafelé tartottam, úgy éreztem magam, mint karácsony estéjén Télapó. Befűtettem a szobámat, három palack jó bort hoztattam, kiadósan bevacso ráztam, s erőt merítve a borból, nagy alkotókedvvel láttam munkához. Lidércnyomásos álmaimban még ma is kísért ez a szörnyű élmény!

Reggel a háziasszonyom talált meg, a padlón aludtam, tizennégyezer méter háromszínű cérnával körütekerve, egy szál lenge alsóneműben. Derékaljam kétszáz tű volt, a nadrág elválaszthatatlanul összeforrott a kanapéval, számtalan cérnaszál jóvoltából; kezem és lábam húsz ujján húsz gyűszű csillogott, s a lábikrámat hozzávarrtam a szőnyeghez.

Mit tehettem? - Vettem magamnak egy új nadrágot.

Tanácsok az életre

Érdekes, hogy az embereknek az életben a legkülönfélébb tanácsokra van szükségük, és a legtöbbjük inkább nem is gondolkozik, hanem a sült galambra, akarom mondani, a berepülő jó tanácsra vár. Ez okból bátorkodom az alábbiakban néhány életre szóló jó tanáccsal szolgálni magam is, s ha megfogadják, meglátják, jól érzik majd magukat a világon.

1. Örvendezz és légy boldog!

Ha magunknak nem volt részünk semmi kellemetes élményben, és nincs okunk sem kicsi, sem nagy örömeire, mások örömeiben kell megfelelő kárpótlást találnunk, hogy ki ne zökkenjünk a gyakorlatból. Ha valakinek új kalapja vagy új ruhája van, kutya kötelességünk gratulálni neki, még akkor is, ha soha ebben a bűdös életben nem találkoztunk. Ilyen esetben az utcán csatlakozunk az illetőhöz, bemutatkozunk neki, hozzászegődünk, és szüntelenül kifejezésre juttatjuk örvendezésünket azon, hogy milyen jól fest az új kalapban vagy az új ruhában. Amennyiben az illető elégedetlenségének adná tanújelét, megmagyarázzuk neki, hogy amit tesz, közönséges disznóság, mert nem engedi, hogy szívből osztozzunk vele kristálytisza örömében. Örvendünk kell mindennek, a virágoknak, az ég kékjének, a felhőknek és a csillagoknak, a pompázó kirakatoknak, a járókelők mosolyának, és kötelességünk örömünket megosztani másokkal is. Megállítunk például valakit az utcán, és azt mondjuk neki: „Engedje meg, uram (esetleg asszonyom), hogy megmondjam, ma csodaszépen süt a nap.” „Bátorkodom kijelenteni, tisztelt embertársam, hogy szemközt a háztetőn egy kandúr mászik, aminek én mérhetetlenül örvendek.” „Tisztelt uram, engedje meg, hogy bemutakozzam, és közöljem önnel, hogy ma reggel egy úriemberrel találkoztam, akinek csodaszép, övig érő fehér szakálla volt. Őszinte örömet szerzett nekem, amelyet ezennel bátorkodom megosztani önnel.”

Ha ilyenkor ismeretlen férfiak karon fognak, és betaszígnak egy kapu alá, és ránk adják a kényszerzubbonyt, vágjunk barátságos arcot, hogy el ne rontsuk az örömüket.

2. Ne ne vessünk a más baján!

Gyakran előfordul, hogy idegen emberek szerencsétlenségének vagyunk tanúi. Ilyen esetben legyünk tapintatosak és gyöngédek. Ha például azt látjuk, hogy a villamos levágta valakinek mindkét lábát, ne ne vessük ki az illetőt, és ne kérdezzük meg tőle, hogyan fog ezután futballozni! Általában óvakodjunk a gúnyos megjegyzésektől. Ha egy teherautó lenyisszantja valakinek a fejét, ne fogjuk kezünkbe a félregurult fejet, és ne méregessük, milyen nehéz. Igaz, az érző kebel nagy megpróbáltatás előtt áll, ha egy ilyen lenyisszantott fej gurul eléje. De igyekezzünk erőt venni magunkon, és óvakodjunk az otromba megjegyzésektől. Sohase ne vessünk embertársunk szenvedésén. Ha szemünk láttára valaki vízbe fül, és közben nevetséges fintorokat vág, ne röhögjünk teli szájjal. Ha nem tudunk erőt venni magunkon, inkább távozzunk a hely színéről. Ne kacagjunk kárvallott polgártársainkon! Ha ég a színház, tartózkodjunk mindennemű megjegyzéstől! Az igazán művelt ember nem kacag, ha valakinek fáj a foga, és dagadt a képe, nem fűszerezi tréfás megjegyzésekkel a temetést vagy a vasúti szerencsétlenséget.

3. Ne keressük fel éjszaka a szobalány kamráját!

Ha nős ember vagy, hidd el, nincs feleség a világon, aki megbocsátaná, ha éjszaka a szobalány kamrájába látogatsz. Mindenesetre szereld fel magad alkalmas kifogásokkal, bár az asszony úgyse hiszi el, bármit mondasz is. Azzal mentegetőzni, hogy ellenőrizni akartad a szobalányt, szemenszedett marhaság. Azt állítani, hogy összetévesztetted a szobalány kamráját a hálószobáddal, tökkelütött hülyeség. Azzal mentegetőzni, hogy holdkóros vagy, az agylágyulás csálhatatlan jele. Nézetem szerint a legtalpraesettebb kifogás, ha kijelented, hogy a lány szobájában felejtetted a zsebkendődet.

4. Ne szitkozódjunk!

A durva szitkozódás mélyen sebzi az érzékeny lelkeket. Gondoljunk arra, hogy szitkainkkal meg is sérthetjük embertársainkat. Eszmecseréinkben nem lenne szabad helyet kapniuk az efféle kifejezéseknek, mint „ökör” vagy „barom”. Az emberek többsége még mindig helytelen nézeteket vall a szitkok hatásáról. Ne képzeljük, hogy ha valakit szemtől szembe hülyének titulálunk, az illető mindig úgy tesz, mintha nem hallaná, és nem válaszol kézzelfoghatóan. Igaz, vannak emberek, akiket annyit szidtak már az életben, hogy bőrük vastagabbá vált a vízilóénál, de ezek egyedi kivételek, képviselők, politikusok vagy más közéleti tényezők. Többségük a parlamentben szokta meg a szitkozódást. Tudnunk kell azonban, hogy az élet nem nemzetgyűlés, ahol a szitok a politikai vita szerves részét teszi. Műveletlenségünket bizonyítja, hogy az országházon kívül gorombáskodunk. Ráadásul ismerjük be, hogy az általunk használt gorombaságok gyakran ízléstelenek. Rendszerint megelégszünk azzal, hogy embertársunknak valami hétmázsás gorombaságot vágunk a fejéhez, kiköpjük, ami a nyelvünk hegyén van, s nem gondolunk arra, hogy a szitokban is lehet elegancia, és sok mindent válogatott szavakkal is kifejezhetünk. Miért kellene azt mondanunk: maga buta, mint az éjszaka! - ha ugyanezt kifejezhetjük a következőképpen is: Úgy látom, ön is bakkecskékkal nyulászik. Azt ajánlom, őrizkedjünk a goromba szidalmaktól, fejezzük ki magunkat költői képekben. A költői kép nem fáj senkinek, nehezebb is válaszolni rá, a vitában a győzelem a miénk lesz. Azt mondani valakinek: De most már nézze, merre tágasabb! - nem olyan elegáns, mint ha a nagy gondolkozó, Carlyle Tamás szavait idéznénk: Legjobban tenné, ha nem mutatkoznék naprendszerünk közelében, és egyebütt keresne magának valami rothadt bolygót a világmindenségben.

Igaz, egyesek nagyon nehezen szoknak le a gorombáskodásról. Esetleg próbáljuk meg azt a módszert, amelyet az arzénos orvosságoknál szoktak használni. Harminc káromkodásról jussunk el fokozatosan napi egyig.

5. Ne járjunk komor és barátságtalan képpel a világban!

Ha mindenki szem előtt tartaná ezt az elvet, a fényképészeknek nem kellene minden alkalommal külön „barátságos arcot!” kérniük. Gondoljunk arra, hogy nincs rútabb, mint borongós képpel fogadni a bajt. Ha meglátod a dolgok derűs oldalát, jókedvű és boldog maradsz, s nem búslakodsz, ha például valaki megszőktette a feleségedet. Ha elvesztetted a vagyonodat, röhögj teli szájjal. Ha az akasztófa tövébe kísérnek, mesélj adomákat a papnak, és őrizd meg nyugalmadat. Ragaszkodnunk kell boldogságunkhoz, ebből fakad ama nyugodt elégedettség, amelynek birtokában kacagunk az egész világon, és szívünkéből kicsordul a jóindulat.

6. Ne vásárolj zsákban macskát!

A macska nem olyan bátortalan doromboló teremtés, amilyennek általában képzelni szoktuk. Ha ingerlik, fűj, harap, nyivákol és karmol. Ezért legyünk szerfölött óvatosak, ha zsákban macskát vásárolunk, hogy belénk ne haradjon, amikor ki akarjuk húzni a zsákból. A macska éles foga súlyos testi sértést okozhat. Ezenfelül a macskák zsákba dugása állatkínzásnak számít, nem is szólva arról, hogy be is csaphatnak, és a zsákban valóban macskát találunk.

7. Minél többet beszélnek hozzád, annál kevesebbet szólj!

Ha például egy felnőtt lánynak, hév szerelmed tárgyának az apja végtelen szóáradattal rá akar venni, hogy válts gyűrűt ártatlan gyermekével, gondold tüstént arra, hogy komoly kereskedő nem beszél sokat. Tartsd szem előtt, milyen nagy kárt okozhatna, ha e szószátyár alak fecsegésének hatására elsietnél döntésedet. Vedd kalapod, távozz szótlanul, és ne térj vissza többé soha. Rendíthetetlen nyugalommal hallgasd a szószaporító atyát, aki lányát nyakadba akarja sózni. Minél többet beszél az atya, annál kevesebbet szólj te! Hasonló legyen magatartásod feleséged irányában. Hagyd beszélni, idővel elfárad, és kifogy a szóból. Te közben fel-alá sétálsz a szobában, és valami fülbemászó slágert füttyörészel. Ne hagyd, hogy az asszony szavainak áradata magával sodorjon. Csak beszéljen, rohamozzon, egyszer majd kifárad. Ne beszélj. Ha beleunsz, tégy úgy, mint az előző esetben. Vedd némán kalapod, és távozz. Bíróság előtt ne szaporítsd a szót. Gondold arra, hogy sok ember csak azért került rács mögé, mert sokat beszélt.

8. Haragban fogant elhatározásodat halaszd holnapra!

Vannak emberek, akik igen könnyen dühbe gurulnak, s nem mindenki képes leküzdeni indulatát, ha például virágcserep esik a fejére, vitriolt öntenek a képébe, vagy tévedésből bikacsök csattan a hátán. Tartsuk szem előtt: az azonnali bosszú gondolata nem biztosít feltétlenül kellő elégtételt, ezért ne siessünk. Előfordul például, hogy egy díjbirkózó tévedésből a tyúkszemünkre lép. Meggondolatlanságunkban vissza akarjuk adni neki a kölcst, s nem marad belőlünk csak egy sárga zsírfolt. Tartsuk féken kezünket, ne legyünk brutálisak. Gondoljunk arra, milyen illetlen dolog az efféle gondolat: Megölöm! - és még illetlenebb, ha messzemenő előkészületeket teszünk e szándékunk megvalósítására. Ne feledjük, hogy hamarosan nyakon csípnek, és hűvösre tesznek.

9. Ne avasd be barátaidat házi bajaidba!

„Hallotta már, hogy a tanár úr tegnap részeg volt, mint egy disznó, és amikor hazatántorgott a kocsmából, felesége nem engedte be a lakásba, reggelig kinn hentergett a lépcsőházban?! Ő maga mesélte ma reggel” - újságolta a tanár úr egyik jó barátja. Én természetesen továbbmondtam, és nemsokára az egész város tudta. Bizony barátaim, így van, ha házi bajainkat elmeséljük másoknak. Ne tegyék, hallgassanak konokul mindarról, ami tegnap este óta történt. Csak így kerülhetik ki azt, amit ama tanár úr nem került el.

10. Ne segíts, amíg a segítséget kérő maga is segíthet magán!

Ismertem egy ember, aki kártyázás közben pénzt adott kölcsön a partnerének, s végül szörnyen csodálkozott, hogy vesztett, pedig állandóan nyeresben volt.

Sok ilyen tanács van, amely segít szebbé, boldogabbá tenni életünket. A fentiek csupán szegényes például szolgálnak arra, hogy osztogathatjuk a tanácsokat, amíg csak ki nem fogyunk a szuszából, s még mindig nem merítettük ki a tanácsadás kincsesládáját. A bölcsesség forrása végtelen. Az élet e tanácsokban igen komoly oldalról mutatkozik előttünk. Minden ember vágyik arra, hogy gyámkodjanak fölötte és vezessék. Az embert nyakánál fogva kell odaráncigálnunk a nyomtatott betűhöz, és rákényszerítenünk, hogy elolvassa az életre való tanácsokat. Tanácsainkban legyünk találékonyak, s ez esetben méltán lehetünk elégedettek, mert nem éltünk hiába, és ezreknek magyaráztuk meg, hogyan is kellene tulajdonképpen élniük.

Szentek és állatok

Balabán, a rútak rútja

A kutya, amelyről most szó lesz, a Spálená utcán szokott kószálni, megkerüli a büntetőbíróság épületét, mintha be akarná zárni magát, átsap az Ulászló utcára, majd az újvárosi torony körül visszafordul, átvág a parkon a Károly térre, egy ideig téblábol a Szent Adalbert templom körül, aztán lesétál a folyópartra. Ott korzózik, majd hirtelen, mintha puskából lőtték volna ki, átrohan Vyšehradra, és eltűnik egy ház kapuja alatt.

Aki csak látja, köp egyet, és azzal a meggyőződéssel megy tovább, hogy életében még nem találkozott ilyen ronda döggel.

Egy rendőrőrszem találó szavakkal fejezte ki a hatást, amelyet a kutya tett rá, mondván:

- Nézd csak a rondát, hogyan fut!

Nincs ember, aki rokonszenvezne vele. Az emberek utálják, inkább kitérnek előle, csak hogy ne kelljen ránézni, a Spálená utca és Vyšehrad között bármerre téved, mindenütt szitokkal fogadják, az ezernyi járókelő városi polgár közül egy sem akad, aki csak kicsit is szeretné. És ráadásul Balabánnak hívják szegényt!

Balabán maga is tudja, hogy ronda, ellenszenves és rút, odahaza meghúzódik a kuckóban, és csurog a könnye.

Néha felsóhajt, azt gondolja: Miért is nem vagyok fajtisza, csinos, miért vagyok ilyen rút szörnyeteg? Hisz még a kutyák is kitérnek az utamból!

Így is volt. Egy kutya se állt szóba vele, csak az őrnagy úr bernáthegyije szólt rá néha-néha ridegen és szűkszavún:

- Jó napot, miért nem nyíratkozik?

Az őrnagy úr csicskása ilyenkor rendszerint kutyakorbáccsal rávágott Balabánra, aki átrohant az utca túlsó oldalára, és megállt a cukrászbolt előtt, amelynek kirakatában tükör is volt. Megnézte önnön képét, és mit látott? Szálkás szőrű, bozontos korcsot, lába rövid, akár a borzebé, a farka bulldoghoz hasonló - egyszerűen el se lehet képzelni csúfabb sétatéri fajkeveredést.

Balabán még egyszer megnézte magát, aztán behúzta a farkát, és elporzott.

Megutálta önmagát.

Balabán még soha életében nem nevetett. Lesunyt fejjel járt, cél nélkül ténfergett az utcán, fejében öngyilkos gondolatok kísértettek. Csupa gyötirelem volt az élete, hisz csúfságában senki sem pazarolt rá barátságos szót.

Valahányszor az utcán megpróbált szóba elegyedni más kutyákkal, tüstént félreérthetetlenül tudtára adták, hogy nem kívánják a társaságát, abbahagyták a vidám hancúrozást, és a fogukat vicsorították.

Ez a jéghideg ellenszenv olyasféle volt, mint amit az olyan fiatalember érez, aki nyakkendő nélkül és hátul rongyos nadrágban téved be egy jómódú úri családhoz névnapi uzsonnára.

- Ha legalább nem hazudna annyit! - mondogatták a kutyák, miután megszabadultak tőle.

Az egyik skót juhászkutya megjegyezte:

- Két hete már, hogy egyszer megállított az utcán. Azt mondom neki, bocsánat uram, de nem ettünk együtt tejbedarát, nem vagyok kíváncsi a mondókájára. „Csak egy-két szót szeretnék szólni - könyörög a szörnyeteg -, csak azt akarom elárulni önnek, hogy előkelő családból származom.”

- És közben bögött, ugye? - kérdezte a búzapiaci szatócs dakszlija.

- Felvág a gazember, és hazudik, mintha könyvből olvasná.

- Lop is! - tódította egy korcs foxterrier. - Nemrég az utamba tévedt, megkérdeztem tőle: „Hova visz az ördög?” „Egy Hársfa utcai henteshez - válaszolja ez a torzonborz csavargó -, az udvaron nagyszerűen lehet csontot lopni, néha még húst is.”

- Mi jut az eszükbe - nevette el magát egy kétéves bernáthegyi kamasz -, a múltkor szándékosan a nyomába szegődtem. Elment a mészárszék előtt, de be se dugta az orrát az udvarba, hanem rohant tovább, mint a bolond Vinohrady felé.

- Szeretném tudni, mi keresnivalója van arrafelé - jegyezte meg szigorúan egy öreg fekete puli, aki vinohradyi lakos volt. - Még elrontja ott a kutyák hitelét!

Hej, ha tudták volna! Másnap prágai kutyakörökben csak azt beszéltek volna, hogy Balabán, ez a rút, torzonborz szörnyeteg beleszeretett egy Komensky utcai boltosné angóramacskájába.

Hiába, a szív útjai titkosak és kifürkészhetetlenek.

Évekkel ezelőtt ismertem egy orosz agárkutyt, amelyiknek a szomszéd vendéglős rókájával volt viszonya. Egy nyeszett, szőre vesztett, vén rókával. Pedig olyan szép agár volt.

Balabán esetében éppen fordítva állt a dolog.

A macskát akkor pillantotta meg először, amikor egy céltalan prágai kószálása során véletlenül elvetődött Vinohradyra, szándékosan keresve az olyan utcákat, ahol még nem ismerik. Talán abban bízott, hogy Vinohradyn nem undorodnak majd tőle, nem szidalmazzák.

Így került el a Komensky utcára. A túlsó járdáról pillantotta meg a macskát. Már születésétől fogva természetellenes rokonszenvet érzett a macskák iránt, és valahányszor alkalma nyílt rá, igyekezett megközelíteni őket, karmos ideáljai azonban félreértették szándékát, és dühösen fújva menekültek előle.

A fehér cica komolyan ült a szatócsbolt ajtajában egy zsák burgonya mellett, meg lévén győződve róla, hogy ez a krumpli tulajdonképpen az övé. Micka cica ugyanis nagyon beképzelt volt.

Amikor Balabán odalopakodott melléje, meg se moccant, csak éppen a karmait nyújtotta ki. Balabán elment mellette, és odaköszönt:

- Kezét csókolom! - A cica úgy tett, mintha észre se venné.

Balabán tehát visszafordult, és újból megszólalt:

- Kezét csókolom, kisasszony! - Megállt a krumpliszsák mellett, és vágyakozva nézett a cicára.

E pillanatban kirohant a boltból a tulajdonosnő, és a kezében tartott seprével isteneset húzott Balabán hátára.

Egy kutya a krumpliszsák mellett! Hát nem értik? Még képes fölemelni a hátsó lábát! A derék boltosasszony aggodalma ebben az esetben ugyan fölösleges volt, a kutya szándékai nem veszélyeztették a burgonyát, pillanatnyilag egészen más vágyak hevítették a szívét. Szerelmes volt.

Micka cica elégedetten kinyújtotta zászlós farkincáját, örült a nevetni való, rút lovag kudarcának, s azonfelül egy kis asszonyos büszkeséget is érzett, mert a nők mindenképpen örülnek annak, ha valaki szereti őket, még ha szerelmesük csak egy olyan világcsúf szörnyeteg is, mint Balabán.

E naptól fogva búskomor lett Balabán. Csendes estéken elkószált a Komensky utcába, a boltosasszony azt hitte, hogy lábát emelni jár a krumpliszsák tövébe, és csodálkozott makacságán. Megbújt az ajtó mögött, úgy leste, mikor jelenik meg a ronda kutya, hogy jót suhintson rá a seprűvel.

Balabán csodálatra méltó kitartással ütlegette magát, és a boltosasszony hallatlanul elcsodálkozott, amikor egy vasárnapon Vyšehradnál találkozott vele.

- Látod, ez az a dög, amelyik a krumplinkat jár permetezni - figyelmeztette férjét, aki botjával nagyot húzott Balabánra.

Ez volt az a csepp, amelytől kicsordult a pohár. Hogyan is lehet így meggyalázni az ő tiszta szerelmét.

Balabán a Moldvának rohant.

Talán önök is olvasták az újságban, hogy egy kutya vasárnap a Palacky hídról beugrott a folyóba.

Balabán volt. A cikk ezzel a címmel jelent meg:

„Szabadúszó kutya.” Az újságíró nem hazudott. Balabán ugyanis a vízben rájött, hogy tud úszni. Kivergődött a partra ott, ahol a lovakat szokták fürdetni, és hazakotródott még rútabban, mint azelőtt. Az éjszakát sírva virrasztotta át.

Másnap megtudta, hogy Micka cicának kicsinyei lettek. Ez végleg kétségbe ejtette.

Azóta naponta öngyilkosságot kísérel meg. Ha csak alkalom adódik rá, villamos elé veti magát. Az eredmény forgalmi torlódás, mert a kocsik az utasok szitkai és átkai közben pontosan előtte megáll.

Lovak patái alatt keresi a halált. A lovak azonban átlépnek rajta. A gépkocsik még jókor lefékeznek, mert a sofőrt meghatja Balabán rútsága. Így múlik nap nap után, és a tovarohanó idő bizony egy parányival sem szépíti meg Prága legrútabb kutyáját. Most már tükörbe se néz, tudja, hogy - ha ez egyáltalán lehetséges - napról napra csúnyább lesz.

A jövő héten ellátogat a vyšehradyi sintérhez. Az talán megkönnyörik rajta, és véget vet megtört szíve kínjainak.

Hitvesi hűtlenség

E történet főhőse Barázdabillegető úr, az a bizonyos, akinek a jobb lábán eltörött az egyik ujja, ami igen kellemetlen baleset volt, és különösen akkor gyötörte hősünket, ha férfias, komoly pózban igyekezett megülni egy fa ágán. Barázdabillegető úr - hogy végre a történet lényegére térjünk - szerfölött megörült, amikor családi fészkeben megpillantotta az első tojást. Apródad feleségének a boldogsága semmivel sem volt kisebb, noha önnagysága az első pillanatban az állította, hogy mindezt csak álmodta.

Megesküdött rá, hogy csak egy pillanatra szundított el, és mikor felébredt, készen találta ezt a furcsa, gömbölyű valamit, aminek sárgásfehér színe élesen elütött a fészek zöld fűbélésétől.

Fölöttük sejtelmesen suttoztak a bükkfák - az erdőben csak a barázdabillegető pár szállásadó gyertyánfája ütött el a többitől leveleivel és szélesen tárulkozó ágaival. Fészkük a fa koronájának tetején volt, apróka kis otthon, de ügyes kézzel mesterkedett. Ha hazatértek, mindig örültek neki, milyen biztosan bújik meg a karéjos levelek menedékében.

Igaz, láttak már nagyobb fészkeket is, és szomszédjuk, a harkály, ha véletlenül találkoztak, nem mulasztotta el megjegyezni, hogy az ő háza bizony palota ehhez a viskóhoz képest.

Barázdabillegetőék mégis szerették a házikójukat, főleg azért, mert két lábuk és csőrük becsületes munkájával építették, nem úgy, mint a harkály, aki kiakolbólitott az otthonából egy árva bagolygyereket, és elfoglalta a fészket. De azért senki se higgye a harkályról, hogy hatalmaskodó kiskirály vagy más vagyonára törő, harácsoló úrgazdag volna, hisz ahol csak alkalom nyílt rá, mindenütt elmondta, hogy csak azért kergette el a fészek régi gazdáját, mert a szépérzékét bántotta a bagoly düledt szeme.

Az erdő szárnyas lakói különben se kerítették nagy feneket a dolognak, őszintén megvallva egyikük se szerette a fura bagolycsemetét, akinek a szülei ostoba módon csapdába kerültek.

Azt is beszélték róla, hogy egereket zabál.

Amikor a fiatal bagoly hazatérve a harkályt találta fészkeben, álmosan megtelepedett a szomszédos bükkfa ágán, egy ideig a tollát borzolta, hunyorgatva nyújtogatta a karmait, aztán a nagy boldogtalanságtól elaludt, mert már fényes nappal volt. Békésen szundikált egész alkonyatig, akkor kinyitotta ellenszenves szemét - a körülötte örökdő madarak erre nagy cserregésbe, csivitelésbe kezdtek -, és búsan elrepült.

Elszomorította, hogy minden szomszédja haragszik rá. Később híre járt az erdőben, hogy a baglyot megfogta az erdész, mégpedig igen könnyen, mert a düledt szemű este berepült a szobájába. Már akárhogy is történt, valahányszor a bagolyra és régi fészkeire terelődött a szó, a harkály nem mulasztotta el megjegyezni, hogy ki nem állhatta a csúf szemét.

Különben is furcsa legény volt a harkály. Néha zárkózott, szótlan, máskor meg érthetetlenül jókedvű. Az erdő lakói maguk között különcnek mondták.

Amikor Barázdabillegető úr bekopogott hozzá, és elújságolta, hogy tojáson ül, amelyet a felesége szült a világra - másnak nem mondhatta el, mert messzire nem mehetett a fészektől, és a harkály volt a legközelebbi szomszéd -, az erdő különce elrepült Barázdabillegetőékhez tojást nézni, aztán félrevonta a boldog apát.

- Kedves barátom - szólt csendesen -, úgy találom, hogy ez a tojás túlságosan nagy. Valóban nem tudom, mit gondoljak a dologról, de különösnek találom, nagyon különösnek... Pillanatnyilag nem mondhatom meg, mi ébresztett bennem kételyeket, de majd maga is meglátja! Ha bármiféle bonyodalmak támadnának, bízson bennem, kivizsgálom, és megtudjuk az igazat. Fel a fejjel, drága barátom, egyelőre felejtse el, amit mondtam, talán tévedtem... bár nem hinném.

Barázdabillegető úr zavart fejjel tért meg a fészkére, és búsan ült a tojásra. Olyan rosszkedvű volt, hogy amikor odaröppent a felesége, hogy fölváltsa, gorombán ráripakodott:

- Hol csellengsz állandóan, azt képzeled, hogy lopom az időmet? Ma még sok a dolgom, a patakon túl le kell pallyanom egy fiatal tölgyfát, teli van hernyóval.

Az asszony elsírta magát, a rosszat sejtő férj pedig dühösen megfente csőrét a fészek kari-máján, és elröppült. Egyre csak az járt a fejében, miért is volna az ő tojásuk nagyobb, mint amilyen a barázdabillegetőké lenni szokott.

Útközben megpihent egy fiatal nyírfán, és addig kószolgatta a fa sebéből fakadó friss mézgát, míg berúgott, és igen görbe vonalban szállt vissza a fészkébe. Hazatérve búbolni kezdte a feleségét, még azzal is megfenyegette, hogy sárba tapossa a tojását.

- Esküdj meg - dikciózott részeg méltósággal -, esküdj meg, hogy senkivel se volt dolgod énelőttem, hogy az a tojás a mi... hogy is mondjam... a mi szerelmünk gyümölcse!

Az asszony két szárnyát az égre emelve megesküdött, és ettől Barázdabillegető úr mintha megnyugodott volna. Hamarosan elaludt, de egész éjszaka azt álmodta, hogy a felesége egy idegen rigóval röpdös az erdőn.

Ébren aztán maga is szégyellte az álmát, egy hétig nyugodt volt, békétűrő, és a harkálynak csak annyit mondott:

- Majd meglátjuk, mi bújik ki belőle!

Egy hét múlva a tojásból pőre kismadár bújt ki. Apró, kedves, helyes teremtés, első teendője az volt, hogy illedelmesen a csőrét tátogatta. Kezdetben nem zabált sokat, de másnap megjött az étvágya, a harmadik napon pedig irtózatosan sokat evett.

- Könyörgöm, jöjjön, nézze meg a gyerekünket - rohant el kétségbeesetten Barázdabillegető úr a harkályhoz -, mi már nem vagyunk képesek jóllakatni.

A harkály sokatmondóan csóválta a fejét, amint meglátta a pöttömnyi papzsákat.

- Várjunk egy hétig - mondta a barázdabillegetőnek -, aztán majd beszélünk a dologról. Egyelőre csak annyit mondhatok... de tessék jól megfogódzkodni, nehogy leessen az ágról... ez a csöppség nem olyan, amilyenek a kis barázdabillegetők szoktak lenni.

Aznap este, mialatt a boldog fiatal anya egyik nótáját a másik után dalolta az ifjú sarjnak, hogy végre elaludjon, és ne tátogassa már a csőrét, Barázdabillegető úr e szavakkal támadt rá hitvesére:

- Elhallgass már, te céda!

Elmúlt egy hét.

- Hát mi van - sürgette az elkeseredett apa a bölcs szomszédot -, mondja meg végre, mi a véleménye arról a kamaszról, hisz a kölyök már jó egy fejjel nagyobb nálam.

- Szomszéd uram - jelentette ki komolyan a harkály -, az ön gyereke nem barázdabillegető, ez a gyerek egészen másfajta, kedves neje nyilván megfélekezett magáról, hisz az apróság egyáltalán nem hasonlít önre.

Aznap Barázdabillegető úr haza se ment. Csak másnap délelőtt tért meg a fészkére, és hátborzongva állapította meg, hogy a lurkó tovább nő!

- Te ribanc - támadt rá az asszonyra -, te megfélemedtél magadról, te összeszűrted a levet valakivel, te megcsaltál!

S aztán elővette a férjek régi, jól bevált fogását, és komoran kijelentette:

- Mindent tudok.

Az asszony esküdözött, rimánkodott. A férj ettől csak még haragosabb lett, és annyira feldühödött, hogy - hála rokkant körmének - lepottyant a fészek pereméről, szárnyra kapott és elröpült, hogy ne térjen vissza soha többé.

Mostanában egy kertben tanyázik, a környékbeli madarak sorban felkeresik, bizonygatják neki, hogy amit kiköltöttek, kakukkfióka volt, és minden értelmes madár tudja, hogy a kakukk idegen fészekbe pottyantja a tojását.

Barázdabillegető úr az efféle beszédeket ostoba mesének mondja, és azt hajtogatja:

- Engem nem tesztel bolonddá, tudom, amit tudok. Különben is miért ne lehetett volna viszonya éppen a kakukkkal?

A gavallér számár

A Droalispitze tövében, a Berni-Alpokban volt a mürigeni szállás, itt őrizte az undermloakeni parasztok marháit a szépséges Batzenmüller lány.

Ha esténként az undermloakeni legények a néma sötétségbe harsogták elnyújtott éneküket, a szépséges Batzenmüller lányhoz szállt, szárnyán vive a sóhajokat, amelyek napközben köddé sűrűsödve törtek fel a völgyből a mürigeni szállásra.

De meddő maradt minden sóhaj. A jódlizás visszhangtalanul halt el a hegyek közt, mert a szép Batzenmüller lány szíve oly hideg volt, mint a Droalispitze gleccserei, szava pedig könyörtelen, mint a reményeket porrá zúzó lavinák.

A hegyi szálláson férfiembereket csak üzleti ügyben fogadtak. Javarészt öreg parasztok jártak ide, az erdők fölött nyíló magas hegyi tisztásra, amely ékként vájódott a sziklás falak közé, hogy batyujukban elhordják a sajtot meg a vaját, a szép Batzenmüller lány és segédei, Katty és Anny munkájának gyümölcsét.

A gazdák gondosan felírták maguknak, mennyi tejet fejtek ki a tehenekből, felhajtottak egy pohárral a világ legjobb italából - frissen olvasztott vajból -, s komoly képpel ismét visszaballagtak a völgybe, miután előzőleg szemügyre vették az állataikat, és megnyugodva állapították meg, hogy szépen gyarapodnak.

Derekas, szemrevaló jószág tanyázott a mürigeni szálláson, büszke lehetett rá minden marhatenyésztő. Voltak itt tehenek a keleti kantonokból, de még olyanok is, amelyek Uriban, Unterwaldenban, Graubündenben és Appenzellben látták meg a napvilágot, rövid, izmos lábú, széles szügyű állatok, csillogó szőrzettel és vastag nyakkal.

Hatalmas testükből áradt az erő, bizonyágául annak, hogy a természet ebben az óriás méretekhez szokott hegyi világban nem tűr semmi korcsot, jelentéktelent.

A hegyi legelő lankáin dallamosan csendült a kolompok szava, mialatt a jószág kedvére lakomázott a rét friss fűéből.

A tehenek néha mélabúsan fölemelték fejüket, elbődültek, és arrafelé bámultak, ahol a szépséges Batzenmüller lány állt egy sziklán, nézve, hogyan szór rózsákat a nyugovóra hajló nap a Droalispitze hólepte ormára, hogyan gyújt tüzet a Berni-Alpok jégárain. Mellette állt Guat, a számár, és boldogan nyihogott, mert a napnyugtát látva arra gondolt, hogy hamarosan jön Katty, és hoz egy cipó kenyeret vacsorára. A Batzenmüller lány lekanyarít belőle egy szeletet, a kenyér héja pedig neki jut. Ez az ízes csemege emlékével néha egész napját betöltötte, újra meg újra felmerülve sok más dolog közül, amire csacsi eszével gondolt.

Különös gondolatok voltak ezek, ilyesfélék:

Miért csöpög víz a Batzenmüller lány szeméből, ha a hegyek felé néz, amelyek mögül reggel az égre mászik a tüzes golyó?

Miért mérgelődik a Batzenmüller lány, ha undermloakeni fiatal parasztokkal beszélget, és miért kergette meg a múltkor az egyiket, aki trialialiózni kezdett, miért hajkurászta az erdő széléig?

Akkor különben a derék Guat is kivette részét a hajszából, és a hívatlan vendéget messze beűzte az erdő mélyére. Mellé furakodott, odafarolt hozzá, kirúgott a hátsó lábával, és ezt mindaddig ismételte, amíg a vendég el nem tűnt a sűrűben.

Aztán diadalmasan iá-iázott, és komoly képpel tért vissza a szállásához, azon töprengve, hogy miért is nem szabad fiatalembereknek a Batzenmüller lány dereka köré fűzni a kezüket?

Igaz, a megkergetett látogató volt az első, aki erre vetemedett. Már jó néhány legényt megkergettek eddig, de ilyen merész még egy se volt.

„Taknyos kölyök”, gondolta magában Guat, a csacsi, nekem több a szőr a fülemen, mint neki az orra alatt meg az állán.

Jobban tetszettek neki az öreg parasztok. Szájukat hosszú, bozontos bajusz kerítette, barátságosan megpaskolták szürke hátát, és kedveskének titulálták.

A fiatalok ügyet se vetettek rá. Fölfelé kapaszkodva a lejtőn már odalenn rágyújtottak a trialialióra, a szállásra érve egyenest odamentek a Batzenmüller lányhoz, a keze után nyúl-káltak, és már futottak is lefelé, a nyomukban Guat, fejével bökődve a feneküket, mellette meg a Batzenmüller lány kergette őket, jól elhelyezett ütlegekkel ösztönözve nagyobb sietségre hívatlan udvarlót.

Az öreg parasztok inkább a teheneket meg Guat hátát tapogatták, a Batzenmüller lánnyal csak annyi dolguk volt, hogy néha megkérdezték tőle, mit csinál az a pokolra való Jogelli.

A Batzenmüller lány ilyenkor elszomorodott, és hiába bohóckodott Guat, hiába igyekezett őt ugrabugrálással felvidítani, igyekezete meddő maradt, a víz, ami a lány szeméből csurgott, csak nem akart elállni, és ha néha-néha Guat orrára pottyant egy csepp, csodálkozva állapította meg, hogy sós.

Guat ilyenkor odaplántálta magát a gazdasszonya mellé, vele együtt nézte a szemközi hegyoldal lankáit, szikláit, és nagy füles fejét a lány rövid szoknyájához fente.

De hiába kedveskedett. A Batzenmüller lány csak azt hajtogatta:

„Jogelli, ó Jogelli!” Olyan szomorú volt a szava, hogy Guat gyászos üvöltözésbe kezdett tőle.

A Batzenmüller lány meg-megölelte a csacsi szürke nyakát, és fülébe súgta:

- Ó, te kis számár, mit tudod te, milyen keserves sors szeretni Jogellit, azt a semmirekellő gazfickót! Ó, drága jó Guat.

A csacsi nagy, sötét szemével a Batzenmüller lány kék szemét kereste, a két kék szemét, amit annyira szeretett Jogelli, mielőtt elment volna Undermloakenből Bernbe idegenvezetőnek, mert ez a kék szemű teremtes kinevette, hogy gyáva vénasszony, máskülönben nem hagyta volna, hogy két centi mélyen kést üssenek a hasába.

Szegény Jogelli, mihelyt fölgyógyult, elment Bernbe, és most teregeti az idegeneket föl a hegyekre.

- Magához köti az idegen asszonyokat - siránkozott a Batzenmüller lány Guatnak -, a karján viszi őket, ahol csúszós a hó.

Megint csak csöpögni kezdett szeméből a sós víz, és felsírt a szó:

- Ó, Jogelli, Jogelli!

Jogelli elment, de mielőtt búcsút vett volna a Droalispitzétől, a Batzenmüller lány kezére bízta a nyolc tehenét, s aztán nyoma veszett valahol a Berni-Alpokban.

- Tudod te, Guat, mit jelent az, Jogellit szeretni? - Guat szomorún iázott. Hogy is ne tudná, hisz az ilyen szerelmi panaszokkal terhes estéken a kisírt szemű Batzenmüller lánytól kenyér-héjat sem kapott, mert a gazdasszonya maga is elfelejtett vacsorázni...

Egy napon aztán Jogelli visszatért. Feljött a szállásra csak úgy, mint bármelyik más undermloakeni paraszt, megkérdezte Annyt és Kattyt, mit csinálnak a tehenei.

Aztán odaállt a szépséges Batzenmüller lány elé, és mintha csak marhakupeccal alkudozna, nyugodtan mondta:

- Azt hiszem, eladom a teheneket, ha jó árat kapok értük, mert elköltözők erről az átkozott vidékről!

Szétvetett lábbal állt a lány előtt, és érdeklődve nézte kisírt arcát.

- Csinálj, amit akarsz, Jogelli!

- El kell adnom őket - folytatta most már emelkedettebb hangon Jogelli, hogy elnyomja a rajta is eluralkodó érzelmet -, bizony el is adom, hogy végre elvessem a gondjukat. Kocsmát nyitok a hegyeken túl, és tehenek helyett a turistákat fejem majd meg.

- Csinálj, amit akarsz, Jogelli!

- Persze hogy azt csinálom. Nekem ne parancsoljon senki - kiáltotta Jogelli. - Nem kérek én engedélyt senkitől...

„Mit ordibál ez az ember?” - gondolja magában Guat, és hátulról közelebb lép Jogellihez. - „Úgyis kergetés lesz a vége. Csak nyúlkaljon a gazdasszonyom keze után!”

- Kutya élet van errefelé. Hidd el, vannak emberségesebb vidékek is, ahol, ha két kék szem miatt kést vágna az ember hasába, akkor az a kék szemű nem csúfolja őt vénasszonynak. Hát isten áldjon!

Guat látja, hogy Jogelli kezét nyújtja a Batzenmüller lánynak.

„Most belerúgok”, gondolja magában, „aztán az erdőig kergetjük majd a gazdasszonyommal...”

Megfordul, és úgy fenéken tiszteli Jogellit, hogy az, mint érett alma pottyán a Batzenmüller lány karjába...

Amikor visszafordult, hogy másodszor is belerúgjon Jogellibe, a meglepetéstől mozdítani se bírta a lábát, mert mit látott: a Batzenmüller lány ölelgeti Jogellit, Jogelli a Batzenmüller lányt, és a legény már nem ordít, inkább csak halkán suttog valamit a lány fülébe.

A tehenek mélabúsan bögnnek, és kongatják a kolompjukat, Guat, a szamár töprengve otthagyja a két embert, fejében kavarnak a gondolatok, néha meglóbálja hosszú fülét, hátranéz, és azon morfondíroz, hogy most meg miért mondja Jogelli a Batzenmüller lánynak, hogy ne féljen, nem adja el a teheneit, és nem megy el a hegyeken túlra...

Fitymálva gondolja magában: „Tökkelütött egy ember ez a Jogelli, éppen ma jönnek a marhakupecok, jól eladhatná a jószágát...”

Véleményét az egész komédiáról hosszan elnyújtott iában foglalta össze, és hangját mennydörögve verték vissza a hósapkás Droalispitze sziklás bércei.

Szentek és állatok

A bajorországi Regensburg fölött, a Fekete-erdő irányában fekszik Cham mezőváros. E helység messze vidéken ismert búcsújáró-központ csodatevő kúttal, amelyben vízzel vegyesen tífuszbacilusokat is tartanak. Így aztán érthető, hogy a városka másik nevezetessége egy sok férőhelyes kórház, ahová a bajor zarándokokat szállítják, miután teleszívták magukat a csodatevő kút vizével. Kevésbé ismeretes azonban, hogy a kolostorkertben található Falterstack Ágoston szerzetes szobra, egy ügyetlen kéz faragta emlékmű, amely körül lovak, medvék, rókák és szamarak hevernek.

Mi nagyot tett ez a bencés barát, miért táboroznak körülötte a kőállatok? Ha az ember bemegy a klostrom könyvtárába, az egyik sarokban pergamenbe kötött ódon könyvet talál, a következő latin nyelvű felirattal:

A SZENTEK ÉS AZ ÁLLATOK

írta

Falterstack Ágoston

bencés szerzetes
a helybeli kolostorból

A könyvet a müncheni püspöki nyomda adta ki 1782-ben. Ha belelapozunk, tüstént világos elöttünk, mily fontos mű ez a különféle állatok jó hírvének öregbítésére. A szent életű páter beavatja a hívő keresztényeket az állatok életének titkaiba, megemlékezik mindazokról a csodákról, amelyek a különféle fajtájú négy- sőt több lábúakkal történtek, mielőtt valamelyik szenttel találkoztak. Az állatok olyan csodákra voltak képesek, hogy az istenfélő bajor zarándokok - a mű legújabb kiadását lapozva, amelyet a kolostorban viszonylag olcsó áron, három márka ötven pfennigért sóznak a nyakába - nem fog ki az ájtatos keresztvetésekből, és istenfélelemmel gondol a megtévelyedett, de a szentek segítségével ismét helyes útra tért teremtményekre. Egy helyütt például szó van arról, ami Szent Eustachhal történt. Ez a derék férfiú az erdőben egy medvével találkozott. A medve gaz elvetemültségében már-már kezét, illetve mancsot emelt a szentre, hogy elfogyassza őt reggelire. Ha az megtörtént volna, a klerikális lapok nyilván úgy számoltak volna be az esetről, hogy egy szabadgondolkodó medve gyalázatos, elvetemült merényletet követett el az egyház hű fia ellen. A jó Eustach azonban nem ijedt meg a mackótól, nagyot húzott a hátára botjával, és ráparancsolt, hogy vigye el őt Rómába. A medve fejet és térdet hajtott, Szent Eustach a hátára ült, és szerencsésen el is jutott az örök városba. Megérkezése után a pápa külön kihallgatáson fogadta a medvét, majd a derék állatot kitömték, és mindmáig mutogatják a vatikáni gyűjteményben.

Az állatoknak különben is sok bajuk volt a szentekkel. A nagyobbaknak és az apróbbaknak is. Akkoriban még nem ismerték a ma használatos feregirtó szereket, rovarport, tinktúrákat, és a poloskák éjjel-nappal vígan szívták a hithű keresztények és az istentelen pogányok vérért. Legtöbbet a maga idejében Szent Özséb szenvedett tőlük, akinek a cellájában az idézett mű tanúságtétele szerint kétszáznyolcvanezer jól fejlett példány tanyázott e könyörtelen vérszopókból. És kérte az Urat Szent Özséb, hogy szabadítsa meg őt e csapástól, és egy reggel Antiochia városának lakói látták, miként masírozik kétszáznyolcvanezer poloska katonás rendben a szerzetes cellájából a tenger partjára, önként vetve véget életüknek a hullámokban.

Alighanem ez volt a legtömegesebb öngyilkosság, amelyet a történelem ismer. Van azonban sok más állat is, amely könyörtelen makacssággal gyötri a hithű keresztényeket.

Krisztus után a kilencedik században a frank birodalom egyik városában egy istenfélő szűz élt, bizonyos Celesztina. Mit hímezzünk-hámozzunk, mondjuk ki kereken: az erényes hölgynek bolhái voltak. Vallásos bizalommal fordult a reimsi püspökhöz, és szűzi szeméremmel avatta be őt gyötrelmeibe. A püspök isteni sugallatra úgy vélte, hogy a bolhák tulajdonképpen ördögök, amelyek azért csípi a szűz Celesztinát, hogy zavarják az imádkozásban, és figyelmét a fennkölt mennyei dolgokról alantas emberi dolgokra tereljék. A püspök hitközségében ájtatosságokat rendelt el, és a bolhák eltűntek, az istenfélő Celesztina szerény kamrájában nem maradt utánuk más nyom, csak enyhe kénkö- és szurokbűz.

Egy hitetlen württembergi német, akivel együtt nézegettem a könyvet, tiszteletlenül megjegyezte, hogy alighanem a püspök vadászta ki a bolhákat a derék Celesztina pendelyéből - saját kezűleg.

Rendkívül érdekes egy olasz kapucinus barát története, aki a halastó körül sétálva kételkedni kezdett Jónás és a cethal történetének igazságában. Nyilván tanult ember lehetett, tudta a természetrajzból, hogy a cethaloknak igen szűk a toroknyílásuk, és ezért csak puhányokkal táplálkoznak, nem pedig izraelita prófétákkal. Amikor már gyökeréig megrendült benne a hit, kiugrott a halastóból egy ponty, és elnyelte őt. Az eset nagy feltűnést keltett, sok ezer főnyi tömeg csődült össze a tó partján, és Falterstack Ágoston az esetről beszámolva, a lelkiismeretes riporter szabatosságával jegyzi meg, hogy „a potyka csak akkor öklendezte ki a hitében megingott szerzetes, miután ismételtén könyörgő körmeneteket indítottak útnak a tóhoz”.

E részletes beszámolóból mai szemmel nézve csak egy száraz, de gyászos befejező mondat hiányzik: A hullát beszállították a kórbonctani intézetbe.

Kevésbé bús véget ért Johann Pilling regensburgi tímármester. A boldogtalan nem érte fel ésszel, hogy a Föld nem gömbölyű, amint azt 1482-ben a római birodalom valamennyi templomának szószékéről meghirdették. Az elvetemült eretneket a hely színén úgy összecsiszték a darazsak, hogy feje megdagadt, és amint a könyv szent életű írója gúnyosan megállapítja, „hasonlatos vala a gömbölyű földgolyóbishoz”.

Kevesen tudják, hogy II. Alanus püspök, aki Chlodwig királyt rákényszerítette a keresztség felvételére, galandféregtől szenvedett. Ebben nincs semmi különös, hisz akkoriban nem léteztek egészségügyi bizottságok, amelyek elkobozzák a piacon a trichinás húst. Alanus püspököt tehát kínozták a galandféreg. Egy éjszaka jelenést látott: azt álmodta, hogy farkasbundából vetett nyoszolyájához egy ragyogó alak lép, barátságosan megveregeti a vállát, és klasszikus egyházi latinsággal így szól: „Zarándokolj el a Szentföldre, egyél egy maroknyit Palesztina szent homokjából, igyál a Holt-tenger vizéből, és rágj meg egy libanoni cédrust.” A derék püspök megfogadta az orvosi tanácsot, pontosan betartotta a kúrát, ami annál könnyebb volt, mivel akkoriban még nem ismerték sem az arékadiót, sem a Santoninnak nevezett orvosságot.

A gyógykezelés eredményéről Falterstack Ágoston szerzetes a következőket írja: „És kijöve a püspökből egy irtózatosan hosszú galandféreg, amely 769 láb és 12 hüvelyk hosszú vala. E szörnyeteg minden cikkelyén ragyogó csillagjelét viselő, de a csillag alatt feketén pontozva ott éktelenkedék az ördög patája. Midőn a galandféreg kijöve a püspök testéből, eget verőn ordít vala mindaddig, míg a püspök szolgálai agyon nem verik vala. A szörnyeteg galandférget Génua városában máglyán égeték vala meg, és a tűz láttán meggyógyula egy minden tagjában béna férfiú, és mankóit befalazták vala a székesegyház alapjaiba, amelyet e helyütt József, a genovai köztársaság dózséja építtetett vala.”

Az illusztris szerző megemlékezik továbbá egy tehénről. Ez a tehén Münzhübel gazdag nürnbergi polgár csordájából származott. 1619-ben Nürnberg vidékén marhavész pusztított, amelynek a várnagy is áldozatul esett. Ez is bizonyítja, hogy e marhavész a polgárság legderekből sem kímélte. A szóban forgó tehén ugyancsak súlyosan megbetegedett, és Isten kegyelméből elhalálozott. Amikor kiszállt belőle a pára, éppen egy processzió haladt arrafelé Maximilián püspöki helynök vezetésével, és ettől a tehén ismét feltámadt, egyaránt öröme a gazdájának és a szent könyv olvasójának.

Hadd említsünk meg még egy esetet. Szent Serapion szelíd kígyójáról van szó. Igen derék állat volt. Ilyen kígyók ma már nem születnek. Négy esztendeig a sivatagban tejével táplálta remete gazdáját, s e tejnek nyilván igen nagy volt a tápértéke, mert Serapion ez alatt az idő alatt annyira meghízott barlangjában, hogy amikor ki akarták hozni belőle, vésővel és pörölyvel kellett szétverni a barlangot.

E néhány szemelvényből, úgy hiszem, mindenki előtt világos, miért állítottak a chami klastromban szobrot Falterstack Ágostonnak.

A derék szerzetesnek sikerült rehabilitálnia az állatokat, és ugyanakkor igen fontos kulturális előmunkálatokat végzett a mai politikai villongások szempontjából, hisz e sorokat olvasva talán végre meggondolják a nemzetiszocialisták, hogy politikai ellenfeleiket az állatvilágból vett címekkel ruházzák-e fel. Hiszen ezzel az egyedül üdvözítő egyházat káromolnák.

Az elhagyott latrinán

Békekonferencia

Egy nagy komédia vázlata

Személyek: valamennyi kormány képviselői, újságírók, lakájok, vendégek.

Szín: terem, asztalok, szőnyeges padló

Kellékek: papiros, tintatartók, tollak és ceruzák.

A levegőben kölnivíz illata érzik, meglocsolták vele a szőnyeget, mert minden kormány képviselőjének bűdös a lába.

Első nap

Oroszország képviselője: Tisztelt barátaim és uraim!

Franciaország és Németország képviselői: Halljuk, halljuk!

Oroszország képvis.: Egybegyűltünk itt, hogy megvitassuk mindnyájunk legszentebb követelését, miszerint aki idejön, mossa meg lábát, hogy ne legyen szaga.

Anglia képvis.: És maga gentleman?

Ausztria képvis.: Csatlakozom az orosz kormány képviselőjének nézetéhez. Az az úr, aki nem mossa lábát...

Spanyolország képvis.: Amerika képviselője talán közelebbit is mondhatna az illető mosatlan lábú úriemberről?

Amerika képvis.: Az amerikaiak mindenütt meg szokták mosni lábukat, bárhová mennek. Kubában is ezt tették.

Franciaország képvis.: A sedani ütközet után a német tisztek lábukat pezsgőben mosták, amelyet...

Németország képvis.: Uram, azt akarja talán mondani, hogy a pezsgőt lopták?

Franciaország képvis.: Kérem jegyzőkönyvbe venni, hogy a német birodalom képviselője Franciaországot olyan állítással vádolja, amely kedvezőtlen fényt vet Németországra.

Törökország képvis.: Kérem jegyzőkönyvbe venni, hogy a görög kormány képviselője azt gondolja, hogy én azt gondolom, hogy Görögországban még nagyobb tolvajok vannak, mint Németországban.

Görögország képvis.: Bátorkodom kijelenteni, hogy Törökország képviselője téved, mivel mindenki egyetért abban, hogy Törökországnál nincs nagyobb tolvaj.

Ausztria képvis. (az olasz küldöthöz): Úgy látom, maga furcsán vigyorog. *(Nagy hangon az egész értekezlethez:)* Uraim, kérem, vegyék jegyzőkönyvbe, hogy Olaszország képviselője azt mondta: „No és Custozza?” *(Általános izgalom.)*

Haakon norvég király, aki személyesen vesz részt az értekezleten, odasúgja Dánia képviselőjének: Nem parancsol egy játszma biliárdot, a palota biliárdtermében nagyszerű biliárdasztalok vannak.

Szerbia képv. (kiabál): Tisztelt konferencia, bátorkodom felhívni figyelmüket, hogy Bulgária képviselője a lábamat szaglássza, mintha azt hinné, hogy én vagyok a másik ember, akinek ugyancsak büdös a lába.

Bulgária képv.: Bátorkodom felhívni a tisztelt gyülekezet figyelmét, kormányom szívemre kötötte, hogy győződjem meg róla, mily reménykedve pillanthatunk szomszédunkra, a testvér Szerbiára.

Kisago herceg, Japán képviselője öklével fenyegeti a kínai küldöttet, aki fejét ingatva megfontoltan dűnnyögi: Ma Japán, holnap Japán, holnapután Kína, meg azután Kína, meg azután...

Oroszország képviselője: Kedves barátaim, tekintettel a köztünk uralkodó békülékeny hangulatra, mondjunk mindnyájan egy fohászt uralkodóink egészségéért, akiknek elsősorban köszönhető, hogy kegyeskednek ideküldeni bennünket, s kölcsönös egyetértésünk alapján újabb lépéseket tehetünk előre az általános világbéke felé. Ülésezésünk első napja ékesszólóan bizonyítja, mily tökéletesen értjük a leszerelés kérdését, hisz a tisztelt értekezlet egyetlen résztvevője sem fogott szomszédjára puskát vagy pisztolyt. Köszönetemet fejezem ki a küldött uraknak, akik pisztolyukat a ruhatárban szíveskedtek hagyni. Köszönetemet fejezem ki elsősorban Németország képviselőjének, továbbá Anglia, Amerika, Spanyolország, Ausztria, Olaszország, Görögország, Japán, Törökország, Szerbia képviselőinek és a többi küldöttnak mind, akik békeszerető küllemükkel és magaviseletükkel hozzájárultak a konferencia első napjának méltó lefolyásához. Az egész értekezlet nevében és legkegyelmesebb uralkodóm, II. Miklós cár utasításához híven azonban bátorkodom megkérni önöket, hogy a konferencia megkezdése előtt mindenki mosson lábat. Ez a terem nem oly tágas, mint a cári palota termei, ahol a szag könnyebben elviselhető. Remélem, legközelebbi összejövetelünk méltó manifesztáció lesz nemcsak a világbéke, hanem a lábmosás ügye mellett is, hogy kielégítő beszámolót küldhessek az értekezlet lefolyásáról II. Miklós cárnak, aki semmit sem kíván jobban a békénél... (*Harsány helyeslés.*)

*A küldöttek táviratai kormányuknak
az értekezlet első napját lezáró bankett után*

Az orosz képviselő távirata: A hangulat jó. Németország képviselője berúgott, és kifecsegte, hogy Németország hadászatilag leggyöngébb pontja a Warta folyótól Brombergig terjedő szakasz.

A német küldött távirata: A hangulat nagyszerű. Oroszország képviselője berúgott, és kifecsegte, hogy Oroszország hadászatilag leggyöngébb pontja a Memel partjától Kovnóig terjedő szakasz.

A francia küldött távirata: Az angol whiskyt ivott, és azt mondta: Aki erős csapatokat szállít partra a The Wash öbölben, elfoglalja Bostont, elvágja Londont, és felégeti Birminghamet.

A görög küldött távirata: Törökország képviselője pénzt akar. A bank útján húszezret utaltam ki neki. Zsebemben van Gallipoli erődítési terve.

Kisago japán herceg: Az amerikai nem enged. Nem akarja megmondani, hány új hajót építenek. Kénytelen leszek elszegődni borbélynak a hadikikötőben.

A táviróhivatal nem győzte továbbítani a rejtjeles táviratokat. Az egyes kormányok képviselői elégedetten dörzsölik kezüket. A békekonferencia elnöke magához hivatja az újságírókat, felszólítja őket, legyenek istenfélők, és tudósításaikat hagyassák jóvá az elnökkel... A béke-

konferencia napjai nagyszerű hangulatban telnek. Haakon norvég király Harun al Rasidként elegyedik az emberek közé, és norvég rézkrajcárokat osztogat. Így ér véget a konferencia, amely végül a következő kiáltványt intézi a világ népeihez:

„Minden ország és minden állam népéhez! A békekonferencia kér minden államot, hogy a legközelebbi háborúban hadseregük a békekonferencia irányelvei szerint járjon el, s kímélje a csecsemőket és aggastyánokat, ne gyalázza meg az asszonyokat, és ne nyesegetse le a hadifoglyok orrát! - A békekonferencia egyben kéri a csecsemőket, aggastyánokat, asszonyokat és hadifoglyokat, viselkedjenek a legközelebbi háború során úgy, hogy a katonaság betarthassa a békekonferencia irányelveit, amelyeket a pápa személyesen szentesített, és amelyekhez a világ minden népe hozzájárult azzal, hogy pénzével elősegítette a konferencia költségeinek fedezését, amiért a konferencia valamennyi résztvevője őszinte köszönetét fejezi ki...”

A kiáltvány közzétételével egyidejűleg a kormányok egymás után küldözgették az ultimátumokat, hogy így nem lehet tovább, és hogy amennyiben...

A csákó

I.

Trunec regruta október elsején kezdte meg hároméves katonai szolgálatát, mégpedig nem akárhol, hanem a hadsereg gyöngyénél, a gyalogságnál. A termete szálfával vetekedett, széles válla közt büszkén ült malomkeréknyi feje. A nyaka akár a bikáé, dús haja mint az oroszlán sörénye.

Miután bevonult a kaszárnyába, előbb maródvizitre ment, majd a többiekkel együtt egy tollforgató altiszt elé járult, aki töviről hegyre kifaggatta eddigi életéről, arról, hogy mit csinált odahaza, ki fia-borja. Ezt állítólag azért cselekszik, hogy a regrutában bizalmat ébresszenek a katonai intézmények iránt. Miután így fölszították a legények bizalmát, a raktárba terelték őket, ahol uniformist kaptak.

Az őrmester szétvetett lábbal állt a raktár közepén, egymás után szemlélte az újoncokat, közben ilyeneket ordibált: „Hármas bakancs! Hatos nadrág! Kettes zubbony!” Négy káplár serénykedett a háttérben, a szám hallatára már hozták is a zöldfülű elé nyalábjával a kelengyét, bakancsot, gatyát, zubbonyt, az őrmester meg már a soron következő méreteit kiabálta, csak úgy szemmértékből, elvégre mit számít, ha az angyalbőr olyan hosszan lötyög a regruta lába szárán, hogy az udvar porát söpri vele, vagy ha a karja könyökig is kilátszik a mundérból. Így aztán az egyik olyan bakancsot kapott, hogy akár mind a két lábát is bedughatta volna egybe, a másik meg legfőljebb akkor kényszeríthette volna magára a kopogós lábbelit, ha az ujjait sarkastul lemetélte volna; az egyik regruta párostul is kényelmesen érezte volna magát a ráméretezett nadrágban, a másik pedig sehol sem találta cingár derekát a zsáknyi zubbonyban. De ilyen már a katonai mód, az emberrel nem sokat kukoricáznak, amilyen számot az őrmester mond, csak az a passzentos. A felruházásra azzal tették fel a koronát, hogy mindegyik legénynek még csákót is utaltak ki. A fejfedők is hatféle nagyságra tagozódtak: a legkisebb kobaktól a legnagyobbig. Itt se panaszkodhatott senki, hogy éppen a fejére való tökfedőt kapta, de hiába is panaszkodott volna. Az őrmester úr szava ellen nincs apelláta.

A raktárból felvonultak a kaszárnyai szobákba, hogy átöltözzenek. Közben-közben odapislantottak egymásra, de nem sok örölnivalót láthattak. Őszintén megvallva, alig ismertek civil magukra. Voltak olyanok, akiknek keze elveszett a zubbony ujjában, a nadrágot menyasszonyi uszályként húzták maguk után, és sapkájuk csak a fülüktől nem borult a szemükre. De akadtak olyan legények is, akiknek a könyöke kikukicskált a kabát ujjából, kacéran mutogatták harisnyatartójukat, fejükön meg úgy csúszkált ide-oda a pöttömnyi sipka, mint bukdácsoló hajó a vihartól hullámozó tengeren. Végeredményben tehát az igazságon nem esett sérelem, mert ami az egyiknek hiányzott, azt fölösen is megkapta a másik.

Amikor az őrmester úr bejött a szobába, hogy elgyönyörködjék ebben a nagyszerű látványban, megbocsátón legyintett a kezével, és jóságosan megjegyezte:

- Látjátok gyerekek, micsoda tökéletlen valami is az ember teste. Ennek is hosszabb a keze, mint kellene, amott meg a másiknak rövidebb. Vagy nézzetek a lábatokra! Itt hiányzik belőle, amott meg, ha lehetne, a föld alá is érne. A derekatok vastagságáról már nem is beszélek. Van olyan, aki szippantani se mer a levegőből, mert meghasadna rajta a zubbony, a másik meg majd elvész a gúnyájában. De különben nincs itt semmi baj. Ha ugyan akarjátok, elcsereberélhetitek egymás közt a göncöket. De annyit mondok, a katona olyan legyen, mintha éppen cukros-

skatulyából húzták volna ki, és úgy feszítsen, akár a puccos baba, mert aki tohonya lesz, és lóg rajta a zubbony, azt majd megtanítom a keresztanya keserves kirelejzumára!

A regruták serényen hozzáfogtak a csereberéhez, ki-ki megtalálta a maga párját, akinek éppen annyival több jutott a kincstári posztóból, amennyi az ő testének hüvelyéből hiányzott. Csak egy maradt árván: Trunec, a császár öfelségének szálfatermetű újdonsült vitéze. A lábikráján feszülő nadrágban s a válláról szabadon lebegő zubbonyban, amelyet erőnek erejével sem bírt összegombolni derekán, úgy festett, mint valami idegen égitestről idecsöppent világűrbeli utas, bozontos fején az apróka sapka mintha még most is az úti viszontagságoktól táncolna előre-hátra. Nem mondom, a többi regruta se parádézhatott volna a frissen kapott angyalbőrben, de a boldogtalan Trunec még közülük is kirítt, mintha nem is volna e világból való.

Trunec rimázkodott a cimboráknak, hogy segítsenek rajta, mentsék meg ettől a gyalázatos kelengyétől. Katonáéknál ilyenkor az a szokás, hogy a jobb sorsa érdemes szenvedőnek azt válaszolják:

- A te dolgod, törődj vele! Mars!

Szegény Trunec mit tehetett mást, a káplárhoz marsolt, és ez a nagy hatalmú uraság, akit megpuhítottak a hórihorgas regruta sirámai, visszament vele a raktárba, ahol hosszas keresés után nagy nehezen sikerült olyan egyenruhát fölkatatni, amely legalább úgy-ahogy katona külsőt adott Trunecnek. Csak csákó nem került, a legnagyobbik szám is úgy elveszett a fején, mint csöpp a tengerben.

Így történt, hogy Trunec csákójának az ügye eljutott egészen a bécsi katonai főintendátúra elé.

Mindez pedig a következőképpen ment végbe:

A katona legeslegelső kötelessége, hogy szalutálni tudjon, mert ezzel fejezi ki tiszteletét följobbvalóinak.

Szegény Trunec, akinek a fején úgy ugrabugrált a csákó, mint kerek labda a síkos padlón, hiába akarta ujjáival elérni az izgága tökfedő szélét, amelyet szalutálás közben előírás szerint meg kellett volna érintenie. Igyekezete már eleve kurdarcra ítéltetett, mert a legkisebb mozdulatnál a csákó a tarkójára csúszott.

Az altiszt kétségbeesett, a tisztt káromkodott, és a guta kerülgette, amikor a langaléta bakának lépten-nyomon a földre potyogott a csákója.

Trunec regruta elkeseredetten, az erőlködéstől vörös képpel végül is kackiásan a fél fülére csapta a csákót, aminek következménye a legénység soraiban elfojtott kuncogás, a tisztt és az altiszt részéről pedig újabb szakramentumok voltak.

Mi legyen már most ezzel a langaléta földterhével?

A csákóval való viaskodásnak az lett a vége, hogy a tisztt úr Trunecet káplárostul a század-irodába küldte. Trunec, fején a táncoló csákóval úgy festett, mintha pityókos volna, és ezt a benyomást csak fokozta lépteinek bizonytalansága, amikor kábán beténfergett az irodába.

A számvevő altiszt a káplár jelentésére Trunecet bekísértette a századoshoz. A kapitány úr komoly képpel hallgatta végig a raportot. Előbb megkérdezte Trunecet, nincs-e víz a fejében, és hallván a tiszteletteljes választ, hogy alássan jelenti, a fejében vizet nem visel, a század ura kiadta a parancsot, hogy a csákót áztassák vízbe, és húzzák rá Trunec fejére. Így aztán a fejfedő kellőképpen kitágul, különösen, ha Trunec egész nap a kobakján viseli, amit ezennel parancsban is meghagy. Hogy a parancs teljesítése biztos legyen, a nagyra nőtt regrutát

huszonnégy órára bezárták az áristomba, hogy ne zavarja katonai tudásuk gyarapításában a többieket. Azt azonban megmondták neki, hogy ezt ne vegye büntetésnek.

Trunec a priccsen ülve két kézzel tartotta fején a vízbe avatott csákót, később azonban elálmosodott. Reggel, amikor fölkel, a csákó mellette hevert a priccsen, és ugyanolyan kicsi, vagy talán még töpörödöttebb volt, mint este, pedig hát ez lett volna a legnagyobb csákó az ezrednél.

Újra fejére húzta, igyekezett egyensúlyban tartani a homloka fölött, de hiába, nem sikerült. A csákó úgy ugrabugrált, mint eladdig. Ezenfelül még gyűrött is volt. Trunec kénytelen-kelletlen másodszor is bekopogtatott a századirodába.

A kapitány a tegnapinál is komolyabb képpel fogadta. Megparancsolta a számvevő altisztnek, mérje meg Trunec fejét. Kiderült, hogy a kobak kerülete hatvankét centiméter. A százados úr kijelentette, hogy az ügyet a bécsi főintendatúra elé kell terjeszteni, és megrovó hangon azt kérdezte a megszeppent regrutától, hogyan mert ekkora fejjel világra jönni. De a dolog csak ennyiben maradt, Trunecet elbocsátották a kihallgatásról. Odakint fejébe nyomta a csákót, amelyet időközben az ezredszabó bővebbre varrt, és sietett a gyakorlótérre boldogan, mert örült annak, hogy ezúttal megúsza sánctűzés nélkül.

II.

A százados úr, miután Trunec betette maga mögött az ajtót, a következő levelet diktálta a számvevő altisztnek:

Nagytekintetű katonai főintendatúra, Bécs

A tizenkettedik gyalogezred alulírott harmadik százada ezennel kéri a nagytekintetű főintendatúrát, minekutána Jan Trunec gyalogosnak, született Pelhrimovban, illetőségi helye Kadan, a feje abnormálisan nagy, olyan csákót küldeni méltóztassék, amely megfelelné a fent nevezett gyalogos feje kerületének.

A százados saját kezűleg aláírta a levelet, a másolatot elhelyezték az irattárba, és következő nap a levél meg is érkezett a katonai főintendatúrára.

Tizennégy nap múlva Trunec regrutát az irodába citálták, újból megmérték a fejét, mert aznap a bécsi katonai főintendatúrától a következő válasz érkezett:

A tizenkettedik gyalogezred harmadik századának

A 6728/891 II. ab/6721/345/g III. a VIII. 4. számú feliratukra az alulírott katonai főintendatúra indítatva látja magát a következők közlésére: A tizenkettedik gyalogezred harmadik századának 6728/891 II. ab/6721/345/g III. a VIII. 4. számú levelében, amelyben a bécsi katonai főintendatúrát csákó megküldésére kéri Jan Trunec, ugyanazon század gyalogosa, született Pelhrimovban, illetőségi helye Kadan, számára, minekutána a nevezett gyalogos feje abnormális nagyságú, megállapítatik, hogy a kérvényből hiányzik a nevezett gyalogos fejének kerülete. Az alulírott katonai főintendatúra ezért felszólítja a tizenkettedik gyalogezred harmadik századát, hogy haladéktalanul jelentse a nevezett gyalogos abnormális fejének kerületét.

Katonai főintendatúra, Bécs

- Ember - sóhajtott fel a számvevő altiszt -, mennyi baj van magával! Hová jutnánk, ha minden katonával ennyi dolgunk lenne!

De azért megírta kötelességtudóan, hogy a szóban forgó fej kerülete hatvankét centiméter, és a levelet elküldte Bécsbe. Újabb tizennégy nap telt el, s a tizenötödik napon Bécsből a század ezt a levelet kapta:

Az alulírott katonai főintendatúra Bécsben a 6829/351/II. g III. d számú ügyirathoz kéri annak közlését, mely évben született a nevezett abnormális fejű gyalogos, és hányadik éve szolgál, mert lehetséges, hogy a nevezett abnormális fej tovább nőhet.

A számvevő altiszt válaszképpen közölte a főintendatúrával Trunec születési évét, és azt, hogy első éve szolgál. Két hónappal később Bécsből újabb levél érkezett:

A tizenkettedik gyalogezred harmadik századának

Ezúton kérjük Trunec gyalogos eredeti csákójának haladéktalan elküldését, nehogy az elszámolásnál nehézségek álljanak be. Az új csákót a régi ellenében küldjük el.

Újabb negyedév elteltével ez a levél jött:

Az alulírott katonai főintendatúra ezennel igazolja, hogy Trunec gyalogos eredeti csákója megrongált állapotban érkezett meg az alulírott főintendatúrára. Elrendeltetik annak kivizsgálása, miképpen történt, illetve következett be a szóban forgó csákó megrongálása. A vizsgálat befejezése után és eredménye alapján a főintendatúra a katonai ellátási szabályzat 16. §-a értelmében nyilvános pályázatot ír ki hatvankét centiméter kerületű új csákó szállítására Jan Trunec gyalogos abnormális feje számára.

III.

A tizenkettedik gyalogezred harmadik századának levele a bécsi katonai főintendatúra címére:

A lefolytatott vizsgálat során megállapítást nyert, hogy Jan Trunec gyalogos a kicserélés céljából Bécsbe küldött csákót kifogástalan állapotban vette át. Minekutána azonban nem bánt felszerelésének e részével a kincstári tulajdonnak kijáró kötelező tisztelettel, amint azt szemtanúk is bizonyítják, a csákó megrongálódott. A nevezett gyalogos azonban időközben meghalt, miért is kérjük az abnormális fejű gyalogos eredeti csákójának mielőbbi visszaszármaztatását.

A városparancsnok

Oroszországi tartózkodásom titkaiból

1.

Amikor 1918 októberében a szimbirszki bal parti hadtest forradalmi katonai szovjetje közölte velem, hogy kineveztek Bugulmi város parancsnokává, megkérdeztem Kajurovot, a szovjet elnökét:

- Biztosak maguk abban, hogy Bugulmit már bevették?
- Közelebbi híreink nincsenek - hangzott a válasz -, és igen kétlem, hogy már most a kezünkön lenne, de mire maga odaér, addigra, remélem, elesik a város.
- Kapok valamilyen kíséretet is? - kérdeztem csöndesen. - És még valami: hogyan jutok el abba a Bugulmiba, hol fekszik az egyáltalán?
- Kíséretnek kap tizenkét katonát, ami meg a másik kérdését illeti: nézzen a térképre! Maga azt hiszi, hogy nekem nincs más gondom, csak mindenféle hülye Bugulmikat keresgélni?
- Van még egy kérdésem, tovaris Kajurov. Hol kapok pénzt az útra meg az ellátmányra?

Erre a kérdésre már összezsápta a kezét.

- Maga teljesen megbolondult. Útközben majdcsak áthaladnak valamilyen falvakon, ahol megetetik, megitatják magukat. A városra meg majd kivet egy jó nagy hadisarcot.

Lent az őrszobán várt az én kíséretem, tizenkét jól megtermett csuvas legény, akik igencsak keveset tudtak oroszul, s így képtelenek voltak nekem megmagyarázni, hogy önkéntesek-e vagy besorozott katonák. Kedélyes és ijesztő lényükből arra következtettem, hogy valószínűleg mindenre elszánt önkéntesek.

Miután még megkaptam a teljhatalomról szóló okmányokat is, melyekben nyomatékosan hangsúlyoztatik, hogy Szimbirszktől Bugulmiig minden állampolgár köteles engem minden lehető támogatásban részesíteni, különítménnyemmel fölszálltunk egy gőzhajóra, mely a Volga és a Káma folyón elszállított Csisztopolig.

Az úton semmiféle kalandban nem volt részem, kivéve, hogy a kíséretemből az egyik csuvas részegen átesett a hajókorláton, és belefulladt a folyóba. Így csak tizenegyen maradtak. Csisztopolban, mikor kiszálltunk a hajóból, az egyik csuvas önként ajánlkozott, hogy fogatokat szerez, de többé nem jött vissza. Legényeim tízen maradtak, és elmondták, hogy az eltűnt csuvas mindössze negyvenversztányira lakik innen, Montazmában, és hogy hazaugrott megnézni, mit csinálnak a szülei.

Mikor hosszas kérdezősködés után a helyi lakosoktól megtudtam, hol fekszik az a Bugulmi, és hogyan jutok oda, a megmaradt csuvasok fogatokat szereztek, melyekkel a vidék sártengerén át elértük Kracsalgát, Jelanovót, Moszkovót, Gulukovót, Ajbasevót. Ezekben a helységeken mindenhol csak tatárok élnek, kivéve Gulukovót, ahol tatárok és cseremiszek élnek együtt.

Köztudott dolog, hogy a csuvasok (akik már vagy ötven éve felvették a kereszténységet) és a cseremiszek között (akik mind a mai napig pogányok) ádáz ellenségeskedés dúl. S emiatt Gulukovóban kisebb baleset történt. Az én állig fölfegyverzett csuvasaim, razziát tartván a faluban, elcipelték hozzám a falu sztarosztáját, Davledbaj Sakirt. Kalitkát tartott a kezében, három fehér mókussal. Az egyik csuvas, aki legjobban tudott oroszul, a következő magyarázatot fűzte az esethez:

- A csuvasok pravoszlávok tíz, harminc, ötven éve. A cseremiszek pogányok, disznók.

Majd kikapta Davledbaj Sakir kezéből a kalitkát, és folytatta:

- A fehér mókus az istenük, egy, kettő, három isten. Ez az ember pap, mókusokkal ugrál, úgy imádkozik. Hozzájuk. Te őt megkeresztetted!

A csuvasok olyan fenyegetően néztek rám, hogy kiadtam a parancsot: hozzanak vizet. Néhány csepp vizet ráfröcsköltem Davledbaj Sakirra, közben érthetetlen szavakat mormoltam, majd szabadon engedtem.

A cseremisiz isteneket meg az én legényeim megnyúzták, s én mindenkit biztosíthatok afelől, hogy emez istenségekből kitűnő levest lehet főzni.

Ezután még meglátogatott a helyi mullah, Abdulhalej, aki afölötti örömét fejezte ki, hogy a mókusokat megettük.

- Mindenkinek kell valamilyen hit - szólott méltósággal -, de mókusokban hinni disznóság. Fáról fára ugrál, és ha kalitkába teszik, mindent összepiszkít. Szép kis isten, mondhatom.

Rengeteg sült ürühúst hozott nekünk, meg három libát, és biztosított afelől, hogy ha a cseremiszek éjjel fellázadnának, a tatárok mind a mi pártunkra állnak majd.

De nem történt semmi, mert - amint Davledbaj Sakir reggeli búcsúztatásunkkor mondta - az erdő tele van fehér mókusokkal. Szerencsésen áthaladtunk Ajbasevón, és estére Malaja Piszenyicába értünk. Ez egy kis orosz falu húszversztányira Bugulmitól. A helyi lakosság pontosan tudta, mi történik Bugulmiban. A várost három napja elhagyták a fehérek, a szovjet katonák pedig a város szélén állnak, és nem mernek behatolni, nehogy csapdába essenek.

A városban teljes a fejetlenség - mondták -, a sztarosza az előjárókkal már két napja kenyérrel meg sóval készenlétben áll, hogy fogadhassa azt, aki belép a városba.

Előreküldtem azt a csuvaszt, aki legjobban tudott oroszul, s reggel elindultunk Bugulmi felé.

A város határában végeláthatatlan menet fogadott, élén a sztarosztával, aki egy tálcán kenyeret meg sót tartott.

Üdvözlő beszédében ama reményét hangsúlyozta, hogy megkegyelmezek a városnak. Úgy éreztem magam, mint annak idején Zizka Prága alatt, főleg amikor fölfedeztem a menetben az iskolásokat is. Megszegvén a kenyeret, megszórván sóval, hosszú beszédben mondtam köszönetet a fogadtatásért. Hangsúlyoztam, hogy nem jelszavakat hirdetni jöttem, hanem a szándékom a nyugalom, a béke, a rend megteremtése. Végül megcsókoltam a sztarosztát, kezét fogtam a pravoszláv egyház képviselőjével, és felmentem a városházára, ahol elfoglaltam a városparancsnokság számára fenntartott helyiségeket.

Ezután parancsot adtam az 1. sz. hirdetmény kiragasztására, mely így szólt:

Polgártársak! Mindnyájatoknak köszönöm a szívélyes és őszinte fogadtatást, a kenyeret és a sót. Őrizzétek mindörökké ősi szláv szokásaitokat, melyek ellen nincs semmi kifogásom, de arra kérlek, ne feledjétek, hogy engem neveztek ki a város parancsnokává, s így kötelességeim is vannak. Ezért arra kérlek Titeket, kedves barátaim, hogy valamennyi fegyvereteket adjátok le holnap déli 12 körül a városházán a városparancsnokság helyiségében. Nem fenyegetek senkit, de tudjátok, hogy a városban statárium van érvényben.

Megemlítem, hogy hadisarccal kellett volna sújtanom a várost, és kijelentem, hogy a város semmiféle hadisarcot nem fog fizetni.

(Aláírás)

Másnap tizenkettőkor a tér fegyveres emberekkel lett tele. Több mint ezren jöttek leadni puskájukat, volt, aki géppuskát vonszolt maga után.

Mi tizenegyen elvesztünk volna ebben az áradatban, de ők azért jöttek, hogy beszolgáltassák fegyverüket. Késő estig tartott a lefegyverkezés, miközben mindenkivel kezet fogtam, és mindenkihez szóltam néhány kedves szót.

Reggel kiadtam a 2. sz. hirdetményt.

Polgártársak!

Bugulmi egész lakosságának köszönöm az 1. sz. hirdetményben foglaltak pontos végrehajtását.

(Aláírás)

Aznap nyugodtan hajtottam álomra fejemet, nem sejtván, hogy Damoklesz kardja lebeg fölöttem a tveri forradalmi ezred képében.

Mint már mondtam, a szovjet hadsereg Bugulmi másik oldalán táborozott, vagy ötvenversztányira a várostól, és nem mert Bugulmira támadni, félvén a kelepécétől, mígnem parancsot kapott, hogy bármi áron is, de foglalja el a várost, és teremtsen hátvédet a várostól keletre harcoló egységek számára.

S így tovaris Jerohimov, a tveri forradalmi ezred parancsnoka azon az éjszakán szánta el magát Bugulmi elfoglalására, amikor én már Isten kegyelméből harmadik napja a város parancsnoka voltam, és hivatalomat a lakosság valamennyi rétegének megelégedésére gyakoroltam.

A tveri ezred „behatolván” a városba, iszonyú sorozatokat eregetett a levegőbe, de kizárólag az én két csuvasomból álló őrség ellenállásába ütközött. Az örök, fölébredvén a kapuban, nem akarták beengedni tovaris Jerohimovot, aki ezrede élén, revolverrel a kezében próbálta bevenni a városházát.

A csuvasokat lefogták, és Jerohimov behatolt a hivatali szobámba meg a hálósobámba.

- Kezeket fel! - mondta győzelemtől megrészegeültén, nekem szegezvén pisztolyát. Nyugodtan fölemeltem a kezemet.

- Kiféle-miféle? - kérdezte a tveri ezred parancsnoka.

- A városparancsnok vagyok.

- A fehérek vagy a szovjet hadsereg részéről?

- A szovjetektől. Leengedhetem a kezemet?

- Le, de arra kérem, hogy a hadijognak megfelelően azonnal adja át a városparancsnokságot, mert én bevettem Bugulmit.

- De engem meg kineveztek.

- Ördögbe az ilyen kinevezéssel! Előbb be kell venni! - Majd kis idő múlva hozzátette: - Tudja mit? Én kinevezem magát szárnysegédemnek. Abban az esetben, ha ezzel nem ért egyet, öt percen belül agyonlövöm.

- Nincs kifogásom az ellen, hogy a szárnysegédje legyek feleltem, és behívtam a szolgálmat. - Vaszili, tedd föl a szamovárt, iszunk egy teát az új városparancsnokkal, aki éppen most vette be Bugulmit.

Minden dicsőség mulandó.

2.

Első szárnysegédi tettem az volt, hogy kiszabadítottam két foglyul ejtett csuvasomat, majd folytattam a város bevétele által félbeszakított álmomat. Dél felé fölébredvén, megállapítottam, hogy

ad. 1.: Valamennyi csuvasom eltűnt, hátrahagyván egy cipőmbé dugott levélkét, melynek tartalma meglehetősen homályos volt: „Tovaris Gasek. Sok segiccséget keresni körbe itt-ott. Tovaris Jerohimov baskakhava (fej-le)”;

ad. 2.: Tovaris Jerohimov reggel óta izzad, hogy összeállítsa első felhívását Bugulmi lakosságához.

- Tovaris adjutant - mondta nekem -, gondolja, hogy így jó lesz? A halom kiáltványtervezetből kiemelt egy összefirkált papírlapot, és fennhangon olvasta:

- Bugulmi valamennyi lakójához! A mai napon Bugulmi elestével átvettem a város fölött a parancsnokságot. A volt parancsnokot alkalmatlansága és gyávasága miatt eltávolítom parancsnoki helyéről, és kinevezem szárnysegédemnek. Jerohimov városparancsnok.

- Ez minden követelménynek megfelel - dicsértem. - És még mit kíván tenni?

- Először is - válaszolta komoly ünnepélyességgel - elrendelem a lovak mozgósítását, aztán agyonlövetem a sztarosztát, a burzsoáziából kiválasztok tíz személyt túsznak, és a polgárháború végéig lecsukatom őket. Ezután általános házkutatást tartunk, és megtiltom a szabad eltávozást. Az első napra ez elég, holnap meg majd kitalálok valami mást.

- Engedje meg, hogy kimondjam - szoltam -, semmi kifogásom a lovak mozgósítása ellen, de határozottan tiltakozom a sztarosztá agyonlövetése ellen, mert ő engem kenyérrel meg sóval fogadott.

Jerohimov fölugrott.

- Magát úgy fogadta, de hozzám még el se jött!

- Ezen segíthetünk. Elküldünk érte valakit.

Leültem az asztalhoz, és levelet írtam.

Bugulmi város parancsnoksága

2891. sz. parancs

Hadra kelt hadsereg

Bugulmi sztarosztájának megparancsolom, hogy ősi szláv szokás szerint kenyérrel és sóval azonnal jöjjön az új városparancsnokot üdvözölni.

Jerohimov városparancsnok

Gasek szárnysegéd

Mikor Jerohimov aláírta, még hozzáfirkantotta: „Máskülönben agyonlövetem, és a házat fölégetem”.

- Hivatalos okmányra nem szabad ilyeneket írni - mondtam Jerohimovnak -, mert hitelét veszti.

Újra lemásoltam az eredeti szöveget, aláírtam Jerohimovval, és elküldtem a tisztiszolgával.

- Továbbá - mondtam - határozottan tiltakozom az ellen, hogy a burzsoáziából tíz embert a polgárháború végéig bebörtönözzünk, erről ugyanis csakis a forradalmi törvényszék dönthet.

- A forradalmi törvényszék mi vagyunk. A város a mi kezünkben van.

- Téved, tovaris Jerohimov. Tudja, mik vagyunk mi? Két senki. A városparancsnok és a szárnysegédje. A forradalmi törvényszéket a keleti front forradalmi katonai szovjetje nevezi ki. Az akarja, hogy falhoz állítsák?

- Na jó - sóhajtott engedékenyebben -, de az általános házkutatást senki nem akadályozhatja meg.

- Az 1918/VI/18. dekrétum alapján általános házkutatás csak a helyi forradalmi komité vagy szovjet jóváhagyásával végezhető. Mivel ilyen még nem létezik, ezt későbbre hagyjuk.

- Maga egy angyal - mondta Jerohimov gyöngéden -, maga nélkül elbuknék. De azt a szabad eltávozást csak megakadályozzuk.

- Azok többsége, akik kereskednek, a piacra járnak, vidéki ember, muzsik. Nem tudnak se írni, se olvasni. Először meg kell őket tanítani, és csak azután fogják elolvasni és végrehajtani a rendeleteinket. Addig hiába rendeljük el akár a lovak mozgósítását is. Mondja meg nekem, tovaris Jerohimov, miért ragaszkodik olyan hajthatatlanul a lovakhoz? Csak nem akarja a gyalogos forradalmi tveri ezredet lovasezreddé átszervezni? Azt csak tudja, hogy az ilyen átszervezés a bal parti hadtest katonai szervező inspektorának a dolga?

- Most is igaza van, tovaris Grasek - sóhajtott -, de mit tegyek?

- Tanítsa meg Bugulmi népét olvasni. Én pedig megyek megnézni, hogy a maga fiai nem csinálnak-e valami bolondságot, meg hogy milyen a szállásuk.

Bementem a városba. A tveri forradalmi ezred méltósággal viselkedett. Senkit nem nyomott el, barátkozott a lakossággal, teázott, főzött és főzetett magának, mahorkáját, cukrát megosztotta vendéglátóival, röviden: minden rendben volt. Elmentem Malij Bugulmiba is. Ott is ugyanaz az idill fogadott. Teáztak, ették a borscsot, és rendesen viselkedtek. Késő este értem vissza. A főtér sarkán egy frissen felragasztott hirdetmény fogadott:

Bugulmi és vidéke minden lakójához!

Elrendelem, hogy a város és vidéke lakói közül mindazok, akik nem tudnak írni és olvasni, három napon belül tanuljanak meg. Aki ez idő után is írástudatlan lesz, azt agyonlőjük.

Jerohimov városparancsnok

Mikor bementem Jerohimovhoz, a sztarosztával üldögélt, aki kenyéren és són kívül - amiket gondosan az asztalra helyezett - hozott néhány üveg öreg litván vodkát is. Jerohimov már jó hangulatban ölelgette a sztarosztát, és kiabált.

- Olvasta, mennyire megfogadtam a tanácsát? Magam mentem a nyomdába, az igazgatóra ráfogtam a revolvért, és mondtam: „Azonnal kinyomatni, galambocskám, különben itt helyben lelőlek, te kurafi.” Remeg a nyavalyás, remeg, és olvassa, én meg bumm, bele a plafonba... És már ment is, és ünnepélyesen kinyomtatta. Azután kiadod a parancsot, mindenki olvassa, érti, és mindenki boldog. Igaz, sztarosztá? Igyon, tovaris Gasek.

Elutasítottam.

- Iszol vagy nem iszol? - üvöltötte.

Előhúztam a pisztolyomat, szétlőttem a vodkásüveget, és aztán őt vettem célba:

- Azonnal menj lefeküdni, mert...

- Megyek már, galambom, megyek. Csak tréfáltam. Szórakozni, tréfálni is kell néha.

Lefektettem Jerohimovot, aztán visszamentem a sztarosztához.

- Először is bocsánatot kérek, de most gyorsan menjen haza, és örüljön, hogy ilyen könnyen megúsza.

Jerohimov másnap délután kettőig aludt. Amikor fölébredt, üzent értem, aztán gyanakvó szemmel nézve rám, azt mondta:

- Én úgy emlékszek, hogy maga engem tegnap agyon akart löni.

- Igen - válaszoltam -, mert meg akartam előzni a büntetését, amit a forradalmi törvényszék kiszabott volna, ha megtudja, hogy mint városparancsnok lerészegedett.

- Galambom, maga ezt ugye senkinek nem mondja el? Én már többet nem iszok. Az embereket fogom tanítani írni-olvasni.

Este megérkezett a karlagini terület muzsikjainak első deputációja. Hat öregasszony, hatvan és nyolcvan év között, meg öt öregember, hasonló korúak.

A lábam elé vetették magukat:

- Ne pusztítsd el a lelkünket, ó bátyuska, három nap alatt mi írni-olvasni meg nem tanulunk, fából van már a mi fejünk, ó Megváltó, kegyelmezz nyomorult életünknek.

- A rendelet érvénytelen, mindezt az a tökfilkó Jerohimov városparancsnok csinálta.

Éjjel jött még néhány deputáció, de reggelre már mindenhová kiragasztották az újabb hirdetményt:

Bugulmi és vidéke minden lakójához!

Kihirdetem, hogy Jerohimov városparancsnokot leváltottam, és ismét hivatalomba léptem. Ezennel érvényét veszti a 1. és 2. sz. rendelete is, mely utóbbival az írástudatlanságot három nap alatt akarta megszüntetni.

Gasek városparancsnok

Akkor már mindezt megengedhettem magamnak, mert éjjel betört a városba a pétervári vörös lovasezred, melyet az én eltűnt csuvasaim hoztak Jerohimov nyakára.

Az elhagyott latrinán

Néha úgy elszomorodik az ember, ha látja, hogy minden hanyatlik, a régi dicsőség elmúlik. Ilyen megrendítő látvány az az elhagyott latrina, amely az egykori dejvicei katonai gyakorlótér szélén áll, a lejtő alatt, ahol Svaty Matěj felé kígyózik az út, a hídon túl, amerre a dejvicei patak egykor, amikor még elég vize volt, a királyi vadaskert felé hömpölygette mindazt, ami a latrinából csordogált, ó, valamikor régen, amikor a dejvicei síkon dobok peregttek, lovak nyerítettek és vágattak, mannlicherek ugattak, és zászlócskák lebegtek.

Rég eltűntek a századok és zászlóaljok, a sík már nem kéklik az egyenruháktól, csak az elhagyott latrina maradt, előtte néhány, deszkából eszkábált védőfal, hogy a civilek szemét ne sértse az odabent hallgató idill, a két egymás fölött bakhoz erősített gerenda, amelyek tökéletesen megfeleltek hivatásuknak. A gerendák alatt az árkások mélyítette gödröt megtöltötték a szilvafák megfeketedett, száraz levelei, s a dúsán termő szilvafák kíváncsian kukucskálnak be a deszkafal mögé.

Fájdalmas és bús az emlékezés. Ha virágzanak a szilvafák, a fehér szirmok hóként hullanak az elhagyott latrinára, körös-körül pitypang és százszorszép nyílik, mintha a természet vigasztalni akarná az elhagyott latrinát, s a nyíló virágok friss illatával elűzni a mélabú és szomorúság leheletét, amely e gyászos helyről árad.

Ősszel és tavasszal, amikor hajnalban és alkonyatkor köd száll a Moldva völgyére és a dejvicei síkra, egyenesen szívet facsaró az elhagyott latrina felett terjengő mélabú. A korhadt deszkáknak nekifeszülő szél nyikorgatja a fát, felveri az esti csendet, és sírásra fakaszt a rég múlt dicsőség málladozó emléke.

Az elhagyott latrina csak nagy néha tölti be nemes hivatását, amikor kirándulók sereglenek Svaty Matěj felé vagy a Sárka völgyébe. De a látogatások nem tartanak sokáig, nem támasztják fel az egykori dicsőséget. Estére eltűnnek a kirándulók, s leszáll a hosszú éjszaka, búsán és gyászosan, s még búsabban követi a reggel és a délelőtt.

Elhagyottan áll a latrina, keserűen mered a kihalt gyakorlótérre.

Hol van az idő, amikor napról napra hallotta, hogy század század után közeledik feléje. Elhangzottak az utolsó puskalövések, számtalan láb topogott az úton, rövid és velős parancs harsant: „Nadrágszíjat le!” S már jöttek is egymás után a vitézek, bátran és felkészülten a meghitt latrinára, mert tudták, parancs az parancs. A rövid pihenő édes pillanatai voltak ezek, sajnos nagyon is kurta pillanatok, mert a következő század már ott sorakozott lenn, a patak partján, s ismét felhangzott a parancs: „Nadrágszíjat le!”

Aztán elvonultak a századok, s egymás után jöttek a magányos szökevények. Boldogan élvezték a nyugalmat és a csendet az ég boltozata alatt, s mielőtt távoztak, ceruzával feljegyezték benyomásaikat a deszkafalra, s alkotó gondolataikat kifejező rajzokkal kísérték.

Időnként ellenséges járőr tévedt ide, sapkáján fehér szalaggal, és békésen ült egymás mellett a gerendán barát és ellenség, meghitt beszélgetésben.

Uramisten! Elmúltak a szép idők, az élettől és mozgalmasságtól lüktető órák, ahogy a patak vize elmosta múlt emléküket...

Az elhagyott latrina mellett Zettel nyugalalmazott őrnagy úr ballag el egészségügyi sétája során.

Szomorúan, mélabúsan és gyászosan áll a lejtő alján a latrina. Könnyeket nem ont, nincs miből. Élettelen, kiaszott, mint a kiirtott erdő villámsújtott, utolsó tölgye.

A kukucsáló szilvafa ágán varjú ül. Mintha azért kuporogna az ágon, hogy a nyugalmazott őrnagy úr még mélabúsabban meredjen a kihalt dejvicei síkra és az elhagyott latrinára.

Tovább sétál fel a dombra, hogy jobban lássa a vidéket. Megáll fenn a tetőn, s a délelőtti köd finom és áttetsző fátylán keresztül vizsgálja a dejvicei síkot. Néhány esztendeje, kora reggeli órán lova hátán parádézott e tájon a századok élén. Minden kékllett a katonáktól, harsogtak a kürtök, csattantak a vezényszók, őrmesterek káromkodtak, lovak vágattak, mintha megbokrosodtak volna. És ma! Odalenn elhagyottan hallgat a latrina, melyben egykoron megsűrűsödött az élet.

Az őrnagy úr leereszkedik a hegyről, és gyász borong benne, mint amikor halott bajtársainkra, múltba tűnt ifjúságunkra és elvert pénzünkre emlékezünk.

Az őrnagy úr siet. A mélabú, úgy látszik, különösen erős hatással van bélműködésére.

Frissen kigombolt kabáttal dobban be az elhagyott latrinába.

A gerendán közönséges civil ül, minden jel szerint valami csavargó. Zettel nyugalmazott őrnagy úr kétségbeesett mozdulattal a levegőbe markol, és lezuhan a gödörbe, amelyet egykoron arcuk verítékében ástak az árkászok.

Meghasadt vén katonaszíve, mert nem tudta elviselni, hogy egy gemeiner Zivil könnyebbüljön meg teste terhétől az elhagyott katonai latrinán.

A tette kész csavargó kiforgatta a kötelességtudás áldozatának zsebeit, s az őrnagy úr órájával és pénztárcájával gyarapítva földi vagyonát, jókedvűen kivonult az elhagyott latrinából.

Zettel nyugalmazott őrnagy úr szelleme sötét éjszakákon mindmáig ott ücsörög az elhagyott latrinán, és szívet tépőn zokog...

- Vége -